

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

Identifikace osob podle vnějších znaků

Diplomová práce

vedoucí práce: RNDr. Petr Štourač

diplomant: Monika Bezděková
5. ročník
Janovského 15
170 00 Praha 7

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Monika Bezděková

GRATIARUM ACTIO

Moje vděčnost patří panu doktoru Štouračovi za péči se kterou se mi věnoval. Jsem mu vděčná, že jsem mohla využít jeho odborné připomínky a rady, které mi poskytl při zpracování diplomové práce.

OBSAH

Úvod	6
Část I. <u>Portrétní identifikace</u>	
Kapitola 1. Vznik portrétní identifikace jako oboru kriminalistické identifikace	8
1.1. Historie portrétní identifikace ve světě	8
1.2. Historie portrétní identifikace v Českých zemích	12
Kapitola 2. Současná portrétní identifikace	14
2.1. Pojem a význam portrétní identifikace, vnější znaky	14
2.2. Popis osoby	15
2.2.1. Úřední	16
2.2.2. Laický	16
2.3. Doporučovaný postup při vytěžování svědka	17
2.4. Jednotlivé morfologické znaky	18
2.5. Sestavování portréту osoby	22
2.6. Počítačové programy k sestavování portréту	24
2.7. Informační systémy	25
2.8. Identifikace osob dle fotografií	26
2.9. Identifikace mrtvol, jejich částí a koster	29
Kapitola 3. Portrétní identifikace v kriminalistické praxi	35

Část II. Další způsoby identifikace osob podle vnějších znaků

Kapitola 1. Daktyloskopie	42
1.1. Historie daktyloskopie v Českých zemích	42
1.2. Historie daktyloskopie ve světě	45
1.3. Současná daktyloskopie	49
1.3.1. Pojem, objekty a význam daktyloskopie	49
1.3.2. Daktyloskopické zákony	50
1.3.3. Vznik, druhy, výskyt, trvanlivost a upotřebitelnost daktyloskopických stop	51
1.3.4. Vyhledávání, zviditelňování, zajišťování a zasílání daktyloskopických stop	52
1.3.5. Zkoumání daktyloskopických stop	54
 Kapitola 2. Rekognice	 58
2.1. Pojem a účel rekognice	58
2.2. Druhy rekognice	59
2.2.1. Rekognice živých osob in natura a dle fotografie	61
2.2.2. Rekognice mrtvol a jejich částí in natura a dle fotografie	62
2.3. Příprava rekognice osob in natura	63
2.4. Taktika rekognice osob in natura	64
2.5. Dokumentace a hodnocení rekognice	65
2.6. Rekognice v praxi	66

Kapitola 3. Trasologie	70
3.1. Pojem trasologie	70
3.2. Klasifikace trasologických stop	70
3.3. Vyhledávání, zajišťování a zkoumání trasologických stop	73
3.4. Počítačový systém Trasis a Lucia	76
Kapitola 4. Biometrie, Biometrika	78
4.1. Pojem, podstata a význam biometrie, biometriky	78
4.2. Vznik biometrie, biometriky	79
4.3. Biometrické systémy	80
4.4. Použití biometrie, biometriky v praxi	82
Závěr	87
Seznam literatury	88
Obrazová příloha	92

ÚVOD

V úvodu své práce bych chtěla jejím čtenářům objasnit důvody, které mě vedly k tomu, proč jsem se rozhodla právě pro kriminalistické téma, a také to, jakými kriminalistickými metodami se budu zabývat.

O kriminalistiku, a s ní související vědní obory, jsem se zajímala již v prvním ročníku studia práv, kdy jsem se stala pravidelnou čtenářkou odborných kriminalistických časopisů a knih. V té době se stala mým velkým koníčkem, kterému se chci po studiu věnovat profesionálně. Proto byla pro mne volba oboru pro diplomovou práci jasná. Za její téma jsem si zvolila Identifikaci osob podle vnějších znaků. Jedním z důvodů, proč jsem se rozhodla věnovat se podrobněji právě této oblasti kriminalistiky, je skutečnost, že tato metoda je pro mne velmi zajímavá, a především velmi významná pro policejní praxi. Často se s ní setkáváme v médiích, zejména v televizních pořadech zaměřených na objasňování případů, např. u nás pořad Na stopě nebo v Německu pořad Aktenzeichen XY ungelöst. Není však bez zajímavosti, že některé metody sestavování portréту osoby našly své uplatnění i mimo kriminalistickou praxi. Například na principu Gerasimovovy metody je možno, na základě antropologického nálezu lebky, sestavit portrét historicky významné osobnosti. V minulosti byla takto sestavena podoba Jana Žižky z Trocnova nebo v poslední době podoba německého císaře Jindřicha IV.-viz obrazová příloha. V dnešní době sice existují dokonalejší prostředky identifikace osob, ale ne vždy je možné takový identifikační prostředek použít.

Rozhodla jsem se, že metodu identifikace osob podle vnějších znaků ve své práci rozeberu nejen v užším smyslu, tj. jen jako portrétní identifikaci, ale že se budu zamýšlet i nad dalšími způsoby identifikace. Jsem velkým zastáncem názoru, který propaguje Kriminalistický ústav v Praze, že člověka neidentifikuje pouze jeho obličej, ale také další části těla, proto by moje práce nebyla úplná, kdybych se nezaměřila i na tyto identifikační možnosti.

Svoji práci rozdělím na dvě části. První věnuji portrétní identifikaci, jejímu vzniku a následně se budu podrobně věnovat jejímu současnému použití. Nezbytně se zmíním o jednotlivých morfologických znacích, bez jejichž podrobné znalosti by žádný policista nebyl schopen sestavit portrét osoby. Popíši i používané postupy a prostředky. V poslední kapitole této části uvedu kriminalistické případy, v nichž

portrétní identifikace pomohla kriminalistům k dopadení pachatele. Ukáži tak čtenářům praktické použití metody v kriminalistické praxi. V druhé části rozeberu další způsoby, které se používají pro identifikaci osob. Vyzdvihnu zejména daktyloskopii a rekognici. Na závěr zařadím obrazovou přílohu, které bude nedílnou součástí práce, neboť ji názorně doplňuje.

Část I. Portrétní identifikace

Kapitola 1. VZNIK PORTRÉTNÍ IDENTIFIKACE JAKO OBORU KRIMINALISTICKÉ IDENTIFIKACE

1.1. HISTORIE PORTRÉTNÍ IDENTIFIKACE VE SVĚTĚ

Historii kriminalistiky tvoří především lidé, kteří svůj život zasvětili boji proti zločinu. Jedním z nich je i **Alphonse Bertillon** (1853-1914), který jako první na světě vypracoval použitelnou metodu individuální identifikace osob spočívající v proměrování jednotlivých částí lidského těla. Svoji metodu pojmenoval antropometrie. Novináři ji později přejmenovali na "bertillonage"-bertilonáž. Vycházela z předpokladu, že se délky některých lidských kostí a obvody lebek u dospělých jedinců nemění. Byl ovlivněn poznatkem belgického vědce Lamberta Adolpha Quételeta, který vycházel ze skutečnosti, že pravděpodobnost najít dvě osoby stejné výšky se rovná poměru 4:1.1

Francouzská policie se nacházela koncem osmdesátých let 19. století v hluboké krizi, neboť byly používány zastaralé metody identifikace osob. To mělo za následek, že popisy pachatelů kvůli používaným pojmům "velký", "malý" pasovaly na tisíce osob. Ačkoliv byla evidence zločinců doplňována od roku 1874 jejich fotografiemi, nebylo zabráněno zločincům, aby se vzhledem k velmi přísně postihované recidivě vydávali pod falešnými jmény. Reforma identifikace osob byla proto nevyhnutelná...2

Alphonse Bertillon se narodil v roce 1853. Jeho otec dr. Louis Bertillon byl lékař, antropolog, statistik a prezident Pařížské antropologické společnosti. Alphonsův život byl těžký a strastiplný stejně jako uvádění jeho metody do policejní praxe. Od mládí měl Bertillon nadání pro matematiku a fyziku, kterou začal studovat. Zanedlouho ale studií zanechal a začal pracovat u pařížské banky.3

1 <http://www.spsmvbr.cz/jedlicka/muzeumzla/bertillon/html>

2 Dlouhý, M.: Osobnosti světové kriminalistiky, Kriminalistický sborník, 1994, č. 7, str. 311

3 Straus, J. a kol.: Dějiny čes. kriminalistiky slovem i obrazem, Praha: Police history, 2003, str. 49

Dne 15.3.1879 byl přijat ve věku 26 let na pařížskou policejní prefekturu jako pomocný písař. Toto místo získal na přimluvu svého otce. Jeho práce spočívala ve Monotónní práce ho přivedla na myšlenku, která představovala zlom v jeho životě. V červenci roku 1879 při vyplňování identifikačních karet došel k závěru, že každého člověka lze odlišit přesným měřením tělesných rozměrů. Rozhodl se využít znalostí otcovy profese antropologa k zavedení kartotéky zločinců podle rozměrů těla. Vypracoval registrační systém umožňující rychlé vyhledávání potřebných údajů.

K ověření své metody začal v mimopracovní době proměřovat vězňům ve věznici La Santé 14 tělesných proporcí. Pro svou činnost se stal terčem posměšků nejen vězňů, které přeměřoval, ale bohužel také dozorců a policistů. Jejich posměch ho velmi rozčiloval. O to více byl však horlivější ve svém díle. V průběhu několika dalších týdnů změřil velký počet vězňů. Měřil jejich výšku, délku a obvod hlavy, délku paží a prstů nohou. Přišel na to, že lidé mohou mít některé míry stejné, nikdy však ne více než čtyři nebo pět rozměrů zároveň. Vycházel z poznání, že po 20. roce věku se nemění rozměry kostí. Počet měřených tělesných proporcí snížil na 11-výška těla ve stoje, výška těla v sedě, šířka rozpětí paží, délka hlavy, šířka hlavy, délka pravého ucha, šířka pravého ucha, délka prostředníku levé ruky, délka prsteníku levé ruky, délka předloktí levé ruky, délka levého chodidla. Všechny míry byly zaznamenány na jediné kartě, kterou bylo možno v kartotéce rychle vyhledat.

Pět měsíců po nástupu na prefekturu podal návrh na zavedení identifikační metody do policejní praxe policejnímu prefektovi Louisi Andrieuxovi. Nedočkal se však odpovědi, proto opakoval svůj návrh po svém povýšení z pomocného písaře na písaře. Bertillon svůj návrh napsal velmi neobratně až zmateně. Při osobním setkání s prefektem se špatně vyjadřoval. Především neuměl srozumitelně formulovat podstatu věci. Jeho návrh byl beznadějně zamítnut. Prefekt navíc vzkázal jeho otci, že pokud se syn bude zabývat nepodstatnými věcmi, propustí ho z prefektury. Otec byl zpočátku na syna rozzloben, avšak poté, co mu Alphonse vysvětlil postatu své metody, byl pyšný, že dokázal vytvořit životaschopnou metodu. Sám se poté snažil přesvědčit prefekta o potřebnosti synovy metody. Prefekt však trval na svém stanovisku. Nepomohla ani přimluva významných osobností. Nezbyvala tak jiná možnost než počkat na funkci nového prefekta.

Dobu čekání Bertillon věnoval zdokonalení své metody. Popis osoby doplnil dvěma fotografiemi obličeje, jeden en face a druhý en profil pořizovaných ze stejné vzdálenosti a při stejném osvětlení. Za tímto účelem navrhl a zkonstruoval speciální otočnou židli. Jeho snímky zachycovaly detaily zločincova obličeje, např. nos, uši, což bylo využito při pátrání po zločincích. Jednalo se o tzv. sektorální snímky. Bertillon rovněž položil základy fotografie místa činu. Dále doplnil metodu

o tzv. "mluvící obraz"- portrait parlé, což je podrobný popis obličeje podle přesně definovaných parametrů a jednotné terminologie, a to tak dokonalý, že nelze nalézt část těla či zbarvení, které by nešlo zařadit do systému. Například zaznamenal 29 druhů očí a přes 30 tvarů nosů. Tvary označil čísly umožňující jejich posláni telegraficky. Snažil se, aby byl co nejvíce omezen subjektivní vliv popisující osoby.

K praktickému vyzkoušení své metody dostal Bertillon příležitost až v listopadu 1882, kdy do funkce nastoupil nový policejní prefekt Jean Camecasse, od kterého Bertillon dostal dva pomocníky a určil mu tříměsíční zkušební lhůtu. Zatčené zločince mohl identifikovat pouze antropometrií. Myslím, že prefekt určil lhůtu schválně tak krátkou, protože bylo téměř nemožné, aby za tuto dobu se mu podařilo někoho identifikovat. Mohlo se to podařit pouze v případě, že zločinec byl změřen, odsouzen do vězení na dobu kratší než tři měsíce, a hned po propuštění by musel spáchat další čin, pro nějž by byl znovu předveden před Bertillona. 4

Štěstí se však na něj usmálo devět dní před vypršením stanovené lhůty 20. února 1883. Byl k němu předveden muž, který o sobě tvrdil, že se jmenuje Dupont. Poté, co mu Bertillon změřil délku a šířku hlavy, prostředníčku a malíčku, porovnal změřené míry s těmi, které rychle vyhledal ve své kartotéce. Zjistil, že míry Duponta se shodují s míry muže, který se jmenuje Martin. Byl již měřen 15. prosince 1882 kvůli krádeži prázdných lahví. Byl tak prvním pachatelem, který byl identifikován antropometrií. Policejní prefekt mu zkušební dobu prodloužil na neurčito. Díky tomu Bertillon do konce roku identifikoval 48 zločinců a do konce dalšího roku až 300 osob.

Dne 1. února 1888 byl jmenován ředitelem policejní identifikační služby. Téhož roku stanovil zásady fotografování místa činu a dokončil svoji knihu Popisování osob, v níž shrnul své poznatky ohledně portraitu parlé.⁵ Zanedlouho byly všechny policejní stanice vybaveny pomůckami pro antropometrii a fotografování. Jeho metoda se postupně rozšiřovala i do jiných zemí.

Jako každý člověk byl i on omylný. Kvůli jeho posudku z písmoznaectví byl odsouzen nevinný člověk za špionáž. Jednalo se o kapitána francouzského generálního štábu Alfreda Dreyfusse. Po 12 letech se zjistilo, že pisatelem je Rakušan Esterházy. Bertillon však svůj omyl nikdy neuznal.

Rovněž nikdy neuznal daktyloskopii, která od počátku 20. století antropometrii postupně vytlačila. Přesto sám používal od roku 1894 pro identifikaci prsty pravé ruky- palec, ukazovák a prostředník. Za svůj život tak zažil nejen vzestup, vrchol, ale i pád své metody. Jen pár měsíců po jeho smrti se v Monaku konala Mezinárodní policejní konference, na níž byla uznána jako identifikační metoda daktyloskopie...

---

4 <http://www.spsmvbr.cz/jedlicka/muzeumzla/bertillon.html>

5 Dlouhý, M.: Osobnosti světové kriminalistiky, Kriminalistický sborník, 1994, č. 7, str. 311

Vždy jsem se domnívala, že nedlouho po Bertillonově smrti daktyloskopie ve Francii definitivně zvítězila, proto jsem byla nemálo překvapena, když jsem nedávno dostala Učebnici kriminalistiky z roku 1931, v níž stojí, že v té době u nás se již používala jen daktyloskopie, ale ve Francii se dosud požívá antropometrie. Tenkrát tam měli na 600 tisíc provedených měření osob. Ještě v té době měřili hlavu, tělo, rozpětí rukou, výšku, atd. Výsledky zanášeli na antropometrické karty, k nimž se přidávaly fotografie a otisky čtyř prstů.⁶

Myslím, že na Alphonse Bertillona by lidé, věnující se kriminalistice, ať teoreticky nebo prakticky, neměli zapomenout už proto, že osud byl k němu nespravedlivý, neboť jeho metoda si zaslouží obdiv i v dnešní době. Jeho život nebyl šťastný, protože to, o co usiloval, se mu podařilo uskutečnit jen na krátkou dobu, a to se mi zdá velmi nespravedlivé. Musíme si uvědomit, že jeho dílo bylo na tehdejší dobu nevídané, protože ještě nedlouho před objevením této metody se používalo mučení nejen jako nástroje doznání, ale jistě také k prohlášení o totožnosti. Nesmíme zapomenout, jak zdůrazňuje major Jedlička, že Bertillon je první osobností kriminalistiky, která užila vědeckých poznatků k identifikaci osoby. Jeho přínos pro kriminalistiku vidím především v antropometrii, i když byla brzy nahrazena daktyloskopií, a dále v podrobném popisu obličeje, i dalších částí těla, který se používá dodnes v portrétní identifikaci. Zásady pro pořízení kriminalistické fotografie pachatele i místa činu a založení první kriminalisticko-technické laboratoře na světě je také jistě velkým přínosem. Dle mého názoru je Alphonse Bertillon jeden z největších, ne-li největší, osobností kriminalistiky.

O **Francisi Galtonovi** (1822-1911) se říkalo, že se nepochybně stane Bertillonovým nástupcem, neboť se také řadu let zabýval antropometrií. O prvním setkání s Bertillonem hovořil takto: „Během krátké návštěvy v Paříži jsem se seznámil s panem Bertillonem a měl jsem příležitost poznat jeho systém. Nic nemůže překonat svědomitost jeho asistentů při měření zločinců. Jejich metody byly rychlé a přesné. Vše je dobře zorganizováno...“ Jistě proto bylo pro kriminalistickou veřejnost nemalým překvapením, když se z Galtona stal horlivým zastánce daktyloskopie.⁷

V roce 1888 Galton navrhl Bertillonovi zavést daktyloskopickou identifikaci společně s antropometrií, což Bertillon samozřejmě odmítl. Galton se pokusil ještě jednou, v roce 1891, vzbudit u něj zájem. Za potíže u daktyloskopie považoval Bertillon čištění prstů a to, že je oborem příliš těžkým pro policejní zaměstnance. Dalším důkazem o jeho zamítavém stanovisku je místo v jeho

---

6 Lebeda, J.: Učebnice kriminalistiky, Praha: B. Vašata, 1931, str. 104

7 Straus, J.: Dějiny čes. kriminalistiky slovem i obrazem, Praha: Police history, 2003, str. 56

“Učebnici antropometrie“ z roku 1893, v níž píše: „Je nepopíratelné, že obrazce na kůži vykazují nedostatečně znatelné stupňování, než aby mohly sloužit za základ k registrování.“⁸

Časem bylo zřejmé, že není možné používat obě metody zároveň. Tehdejší srovnání výsledků použití obou metod bylo takové: Za pět let bylo antropometrií identifikováno 462 osob. Za stejnou dobu bylo daktyloskopií identifikováno 6776 osob.⁹ Daktyloskopie navíc nebyla časově a finančně toliknáročná.

Galton nebo Bertillon? Vedly se spory po celém světě, který byl prakticky rozdělen na dva tábory. Tábor podporující Galtona přece po létech nakonec zvítězil. Dle mého názoru spočívá Galtonův přínos pro kriminalistiku v prosazení daktyloskopie jako samostatné kriminalistické identifikační metody, která je rychlejší než do té doby používaná antropometrie. Smrtí Alphonse Bertillona byla totiž odstraněna poslední „překážka“ této nové metodě, o níž, stejně jako o Galtonovi, se podrobněji zmíním v 1. kapitole, části II.

1.2. HISTORIE PORTRÉTNÍ IDENTIFIKACE V ČESKÝCH ZEMÍCH

U nás byla **antropometrie** zavedena poprvé v roce 1900 po návratu policejního komisaře Františka Protiwenského a nadstrážmistrů Antonína Fridricha a Juliuse Laváčka z Vídně, kde se zúčastnili antropometrického kurzu. První měření se uskutečnilo dne 20.7.1900 na zločinci Otakaru Nevšetovi. Dlouho tato metoda však v našich zemích používána nebyla. Poslední měření se uskutečnilo dne 6.9.1908. Během tohoto období bylo provedeno 4252 měření. Dne 9.9.1908 byla daktyloskopie uznána jako identifikační prostředek nahrazující antropometrii.¹⁰ Skutečnost, že daktyloskopie nahradila antropometrii ještě neznamenalo, že by se u nás na Bertillona zcela zapomělo. Výnosem ministerstva vnitra č. 54015/13 ze dne 29.7.1922 byly vydány Pokyny pro službu pátrací a daktyloskopickou bezpečnostních orgánů, které zpracovali četniční důstojníci Oldřich Pinkas a Josef Povondra. Pokyny zjednodušeně upravovaly způsoby **popisu osob** pro potřeby četnictva a vycházely z Bertillonových pravidel.¹¹ Pravidla popisu byla sice zjednodušená, ale zato velmi podrobná, protože fotografie v té době ještě nebyla příliš rozšířena, a tak byl popis nejčastějším prostředkem identifikace.¹²

8 Němec, B.: Dějiny daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1958, č. 11, str. 517

9 Straus, J.: Dějiny čes. kriminalistiky slovem i obrazem, Praha: Police history, 2003, str. 158

10 ditto, str. 50

11 Dlouhý, M.: Kriminalistika u četnictva, Kriminalistický sborník, 1993, č. 12, str. 563

12 Dlouhý, M.: Kriminalistika u četnictva, Kriminalistický sborník, 1992, č. 2, str. 48

Popisovány byly především osoby zadržené a potulní cikáni. Při zadržení potulného cikána byl jeho popis zaslán ústřední evidenci potulných cikánů při Ústředním četnickém pátracím oddělení. Při popisu se používala jednotná terminologie, zkratky a znaménka. Údaje o popisovaném se zapisovaly do zvláštních tiskopisů podle již zmiňovaného Pokynu. Byla posuzována výška, postava, vlasy, vousy, obličej, oči, obočí, čelo, nos, uši, ústa, zuby, brada, pohyb, držení těla, řeč, tetování a hlavně zvláštní znamení, u nichž se vyžadoval nejen popis, ale i umístění na těle. Všimla jsem si, že zvláštní znamení se používala hlavně v pátracích relacích ke zjištění pobytu osob. Například u Františka K., nar. 25.3.1871 stálo, že má srostlé husté obočí, šikmé čelo, 2 cm dlouhou jizvu a kolísavou chůzi. Během popisu používal četník Návodu k popisování osob, kde například u velikosti stálo: do 164 cm malý, do 170 cm prostřední, do 190 cm veliký, atd. Metody se používalo i k identifikaci osob neznámé totožnosti a mrtvol. Přesně byla měřena pouze výška postavy, velikost ostatních částí těla byla určována odhadem. Případá mi, že na tehdejší dobu byl identifikační systém vyspělý, i když určité nedostatky měl. Například se často stávalo, že k soudům byly předváděny osoby, které byly zatčeny na základě jejich popisu uveřejněného v Ústředním policejním věstníku, i když toho již nebylo třeba. Takové situace nastávaly v důsledku toho, že pátrání bylo později odvoláno. Přípisem ministerstva spravedlnosti bylo proto přijato opatření, spočívající se tom, že pokud byla nějaká osoba zatčena, soudu, který o pátrání požádal, muselo být sděleno, kde se zatčená osoba nachází a ten následně rozhodl, zda má být předvedena, dodána do výkonu trestu, nebo propuštěna. Tato nedopatření lze, dle mého názoru, přičítat zejména faktu, že v té době předávání relevantních informací mezi orgány trestního řízení nebylo zdaleka tak rychlé a dokonalé jako dnes. Dnes jsou tyto orgány propojeny počítačovou sítí, a přesto z praxe vím, že se občas stane, že v policejních informačních systémech je uveden jako celostátně hledaný člověk, proti kterému již trestní stíhání dávno bylo zastaveno. Pokud by se tak dotyčný objevil třeba na hraničním přechodu, byl by zatčen, a to jen proto, že neselhala technika, ale lidský faktor. Jsem proto přesvědčena, že identifikační práce, a také svědomitost a důslednost, policie a četnictva z počátku minulého století by měla být příkladem dnešním policistům.

Kapitola 2. SOUČASNÁ PORTRÉTNÍ IDENTIFIKACE

2.1. POJEM A VÝZNAM PORTRÉTNÍ IDENTIFIKACE, VNĚJŠÍ ZNAKY

Portrétní identifikace je obor kriminalistické techniky zabývající se vnějšími (tělesnými) znaky člověka, jejich zkoumáním a popisem, a to za účelem jejich využití při pátrání po osobách, hledaným i pohřešovaných, a zjišťování totožnosti osob živých a mrtvol. Je to nejstarší metoda identifikace, která stále zastává významné místo mezi kriminalistickými identifikačními metodami.¹ Portrétní identifikace patří mezi metody forenzní, neboť slouží jako důkazní prostředek, a metody operativní a typovací, jelikož se používá k pátrání a identifikaci zájmové osoby, například typováním podobizen.²

Na přelomu 19. a 20. století byl portrét zájmových osob malován policejních grafikem. Později byl sestavován vrstvením z průhledných fólií, na nichž byly jednotlivé části obličeje. Fólie byly postupně vytlačeny výpočetní technikou.³

Význam metody spatřuji v tom, že umožňuje výstižný popis osoby pro účely pátrání, vyšetřování a identifikování. Vždy totiž není k dispozici fotografie, proto je potřeba sestavit podobiznu dané osoby. Okruh osob, podléhajících identifikačním úkonům, jedním z nichž je i metoda portrétní identifikace, upřesňuje z. č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, (dále jen z. o PČR), z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení, (dále jen tr.ř.), z. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, z. č. 325/1999 Sb., o azylu, z. č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráž, z. č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a z. č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii. Kromě těchto norem vymezuje okruh osob také interní akt ve formě metodického pokynu ředitele Kriminalistického ústavu Praha č. 10 z 15. 10. 2002. Identifikovanými subjekty jsou podezřelý, obviněný, cizinec, žadatel o azyl, voják a domácí osoba.⁴ Identifikace se provádí za účelem zjištění totožnosti, kterému je osoba povinna se podrobit i za cenu použití donucovacích prostředků, a zajištění důkazního materiálu v rámci trestního řízení. Podle nedávno účinné novely tr.ř. a z. o PČR má orgán činný v trestním řízení dle § 114/4 tr.ř. a policista dle § 13/7 z. o PČR a § 42e/3 z. o PČR právo překonat odpor osoby po předchozí marné výzvě.

---

¹ Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 140

² Hinner, J.: Detekce a rozpoznávání obličejů osob a jejich identifikační význam, Kriminalistika, 2003, č. 1, str. 4

³ Rak, R., Porada, V.: Rozpoznávání lidské tváře, Soudní inženýrství, 2003, č. 5, str. 277

⁴ Šimková R.: Identifikační úkony, Kriminalistický sborník, 2002, č. 5, str. 25

Vnější znaky jsou relativně stálé **morfologické** (např. tvar oční štěrbin) a **metrické** (např. vzdálenost očních štěrbin) znaky, které se nevyskytují u žádné jiné osoby. Je to souhrn anatomických a funkčních znaků, **zvláštních znamení** (např. anomálie vrozené nebo získané během života - jizva, bradavice, zkrácená končetina), **nápadných znaků** (např. chybějící prst) a **tetování** (není absolutně trvalým znakem). Identifikace vychází z poznatku, že neexistují dva lidé, kteří by měli naprosto totožné všechny tělesné znaky. Zevnějšek člověka se vyznačuje individuálností (neopakovatelností) a relativní stálostí. Čím vzácnější je výskyt určitého znaku, tím vyšší je jeho identifikační hodnota. Každý jedinec má tak souhrn kvantitativních a kvalitativních znaků, které lze dělit na **vlastní** (základní) - anatomické a funkční znaky, zvláštní znamení, tetování a na **doprovodné** (doplňující) - oblečení, hodinky, bižuterie, kabelka, aj.⁵

Vnější znaky se tedy dělí na **anatomické (statické) a funkční (dynamické)**. Anatomické vypovídají o stavbě jednotlivých částí těla, hlavně obličeje, např. tvar hlavy, výška, hmotnost. Lze je poznat, nejen když je popisovaná osoba v pohybu, ale také v klidu nebo z fotografie celé postavy. Anatomické znaky je možno dále dělit na **somatometrické (měřitelné) a morfologické (tvarové)**. Pro identifikaci jsou anatomické významnější než funkční. Funkční lze hodnotit jen při pohybu a jsou projevem dynamického stereotypu, např. způsob chůze, mluvy, držení těla, gestikulace. Znaky se dále dělí na **obecné (skupinové, typové)**, které se běžně vyskytují v populaci a **specifické (individuální, zvláštní)** v populaci málo zastoupené. Dělí se dále na **vrozené** (např. rozštěp patra) a **získané** (např. jizvy, tetování). Znaky je ještě možné dělit na ty, které jsou **s věkem zanedbatelně proměnlivé** (např. reliéf ušního boltce) a na ty **s věkem proměnlivé** (např. pokles víček).⁶

Je potřeba mít na paměti, že vnější znaky podléhají změnám, jako je věk, nemoc nebo úraz. Nejméně podléhá tvar hlavy, tvar hřbetu nosu, tvar a velikost ucha.

Popisem a hodnocením znaků lidského těla se zabývá nejen kriminalistika, ale také soudní antropologie, která používá metod antropometrických (somatometrických) a somatoskopických. Antropometrie vyjadřuje znaky délkovými mírami, hmotností, úhly. Somatoskopie pozoruje vývoj, velikost nebo chybění určitého znaku, např. části končetiny.⁷

2.2. POPIS OSOBY

Popisování osoby je odborná práce, jejímž cílem je pořízení popisu osoby, což je slovně vyjádřený obraz. Za rozvoj popisu vděčíme Alphonsovi Bertillonovi, jehož detailní popis tzv. portrait parlé je používán dodnes. Pozdější úpravy antropology a kriminalisty byly jen dílčí. Systém sám zůstal nezměněn.

5 Suchánek, J. a kol.: Kriminalistické metody a prostředky, Praha: PA ČR, 1999, str. 44

6 Straus, J. a kol.: Kriminalist. technika pro kurz kriminalist.expertů, Praha: PA ČR, 2004, str. 32

7 Dacík, T.: Soudní antropologie, Brno: Masarykova univerzita, 1993, str. 45

Popis osoby je tedy její obraz vyjádřený slovy a popisování osoby je prostředkem k získání takového slovního obrazu. Popisování osoby je také prostředek individuální identifikace, kdy je potřeba se zaměřit na morfologické znaky, a prostředek k pátrání po hledaných osobách, u nichž se klade důraz na obecné znaky jako výška, barva očí, vlasů a nápadné znaky např. zvláštnosti chůze, zvláštní znamení.⁸ Podle subjektů, které osobu popisují, rozlišujeme dva druhy popisu: popis úřední a laický.

2.2.1. POPIS ÚŘEDNÍ

Tento popis zpracovává, jak již jeho název napovídá, úřední osoba, většinou kriminalistický technik, který je pro tento účel speciálně vyškolený. K popisu mu slouží technické pomůcky, např. délkové míry, váhy, různé vzorkovnice. Výhodou tohoto popisu je, že popisující osoba si popisovaného může důkladně prohlédnout, a to z různých stran, v sedě, ve stoje nebo při chůzi. Dříve se podrobný popis uváděl na rubovou stranu dekadaktyloskopické karty. Dnes je jeho zkrácená forma naopak na lícni straně nové daktyloskopické karty Policie ČR.⁹ Dále se používá nový tiskopis „Formulář popisu osoby“ s předtištěnými rubrikami pro slovní vyjádření jednotlivých vnějších znaků, který se stává součástí informačních systémů. (viz. bod 2.7.) Stručný popis osoby je také na rubu trojdílné fotografie-viz dále. Policista popisuje osobu živou, pro zjištění její totožnosti, nebo také neznámou mrtvolu-viz dále. Při popisování by osoba měla stát. Pokud je třeba zjistit zvláštní znamení na skrytých částech těla, je nutné k popisu přibrat osobu stejného pohlaví. Pro účely pátrací je nutné si uvědomit, že vzhledem k individuálním pozorovacím a reprodukčním schopnostem se úřední popis téže osoby, vytvořený dvěma technikami, bude alespoň v něčem lišit, a to i přesto, že u většiny znaků jsou při popisu přípustné pouze jednoznačné termíny, a ne vágní pojmy. Jen u způsobu chůze, mluvy a u zvláštních znamení je vyjádření ponecháno na popisujícím.¹⁰ Doporučovala bych proto vždy fotografické zachycení zvláštních znamení.

2.2.2. POPIS LAICKÝ

Laický popis sepisuje vyškolený pracovník na základě výpovědi svědka nebo poškozeného o zevnějšku pachatele či osoby pohřešované, pokud není k dispozici její fotografie. Na rozdíl od popisu úředního nemá popisující popisovaného před sebou, proto se musí spolehnout pouze na vybavovací schopnost vypovídajícího. Tato schopnost však může být ovlivněna objektivními i subjektivními faktory. Objektivní jsou závislé na pozorovacích podmínkách, jako je viditelnost, vzdálenost od osoby, doba a místo setkání,

⁸ Suchánek, J. a kol.: Kriminalistické metody a prostředky, Praha: PAČR, 1999, str. 45

⁹ Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, str. 142

¹⁰ Suchánek, J. a kol.: Kriminalistické metody a prostředky, Praha: PAČR, 1999, str. 47

délka a úhel pozorování a intenzita osvětlení. Subjektivní se odvíjejí od vlastností a schopností pozorujícího. Je to především schopnost vnímat, vnímané si zapamatovat a poté vybavit a při popisu reprodukovat. Doporučovala bych, aby v těchto případech byl především obětí násilných trestných činů nápomocen při vybavování a reprodukci policejní psycholog, neboť oběť může být silně ovlivněna negativním zážitkem, zejména pokud se popis koná nedlouho po činu, což je však nejlepší, neboť čím delší doba uplyne od setkání s pachatelem, tím je kvalita reprodukce horší. Technik, bez psychologických znalostí, by mohl oběť nechtěně sekundárně viktimizovat. Primární viktimizace může být natolik silná, že drobného a hubeného pachatele oběť zaznamená jako vysokého a silného. Mezi subjektivní faktory dále patří choroby, zrakové vady (barvoslepost, krátkozrakost), duševní vyspělost, vzdělání, strach (viz. následující kapitola), stres a zaměstnání, kdy např. kadeřník si všimne nejvíce vlasů, krejčí oblečení.¹¹ Myslím, že není špatná metoda, pokud vyslýchaného vedeme k tomu, aby popisovaného srovnával se svojí osobou, nebo třeba i s osobou přítomného technika. Vyslýchaný částí těla popisuje laickou mluvou. Velmi proto záleží na profesionalitě a zkušenostech technika, jak přesně jeho vyjadřování převede do odborné terminologie. Laik totiž nedovede jistě často dobře odhadnout, co je pro policii důležité, proto při popisu může uhýbat do nepodstatných detailů. Pokud je přítomno více svědků, je nutné zabránit, aby spolu hovořili k vzhledu pachatele ještě před výsledkem, neboť by mohlo dojít k vzájemné sugesci. Pokud je popis od laika nedostatečný, je potřeba, aby policejní orgán se operativním šetřením pokusil o jeho doplnění. Ani sebelepší popis se nevyrovná fotografii. Kriminalisté musejí mít na paměti, že náhodný svědek má na dopadení pachatele často menší zájem než poškozený.¹² Po získání popisu pachatele se přejde k sestavení portrétu (bod 2.5.). V tom je rozdíl oproti úřednímu popisu, s nímž je spojeno daktyloskopování a fotografování.

2.3. DOPORUČOVANÝ POSTUP PŘI VYTĚŽOVÁNÍ SVĚDKA

Vytěžování svědka slouží jako podklad pro následné sestavení portrétu prostředky výpočetní techniky, díky nimž je sestavení rychlé, a tak zbytečně nezatěžuje svědka. Podle odborných schopností vyškoleného pracovníka a schopností svědka trvá sestavení 20 až 60 minut.

Nejdříve je potřeba získat podrobný slovní popis pachatele (viz předchozí bod). Popis se zaznamená do „Formuláře popisu osoby“. Poté je nutné posoudit věrohodnost a schopnost svědka popsat pachatele. Měl by být schopen popsat jednotlivé části obličeje jako tvar hlavy, vlasy, oči, nos, ústa, brada, zvláštnosti. Jestliže je svědek schopen pachatele popsat en face, což se nemusí vždy podařit,

¹¹ Suchánek, J. a kol.: Kriminalistické metody a prostředky, Praha: PAČR, 1999, str. 53

¹² Bláha, P.: Pátrání po pachatelích využitím metod port.identifi., Čes.krim., 1973, č.6, str.277

pokud ho viděl třeba jen z boku nebo ze zadu, přejdeme následně k vytvoření portrétu. Portrét lze totiž sestavit pouze en face a ne en profil. Před jeho vytvořením nikdy neukazujeme svědkovi žádné fotografie nebo již sestavené portréty od jiných svědků, pokud je podezření, že by se mohlo jednat o stejného pachatele.¹³ Bylo by naivní se domnívat, že sestavený portrét přesně odpovídá vzhledu pachatele. Toto neumožní ani sebedokonalejší počítačový systém, už jen proto, že svědek v něm nenalezne vhodnou tělesnou část. Jeho výpověď je vždy nutno brát s rezervou a nezapomínat na možné subjektivní vlivy.

2.4. JEDNOTLIVÉ MORFOLOGICKÉ ZNAKY

Při popisu znaků jsem vycházela z Úředního formuláře popisu osoby, který byl vypracován pracovníky Policejního prezidia PČR, neboť je to v současnosti nejaktuálnější formulář. Je natolik obsáhlý, že můj výčet nebude vyčerpávající. U některých znaků uvádím jejich zvláštnosti důležité pro identifikaci.

Výška se dělí na velmi malá (do 150 cm), malá (151-160 cm), prostřední (161-170 cm), velká (171-180), velmi velká (181-200 cm), obrovitá (nad 200 cm). Osoba se měří bosky ve stoje a mrtvola vleže přiložením metru k tělu. Na stáří dochází ke zmenšení postavy důsledkem ohnutí páteře. Dokonce i v průběhu dne dochází ke snížení výšky vlivem např. těžké tělesné práce a to o 2 až 3 cm. Pokud nelze osobu měřit bez bot, měří se obutá a od výšky se odečte výše podpatků.¹⁴

Hmotnost se může rychle a podstatně měnit, přesto je však významná, neboť díky ní a výšce si lze udělat představu o dané osobě. Zjišťuje se vážením v nejnужnějším oděvu. Pokud to nelze provést, od hmotnosti se odečte přibližná hmotnost oděvu.¹⁵

Postavu lze dělit na slabou, střední, zavalitou a silnou. Zvláštnosti-nápadná tloušťka nebo naopak vychrtllost, nepravidelný vzrůst, tělesné postižení. Je to celkový vzhled popisovaného, poměr mezi výškou a šířkou jednotlivých tělesných částí. Je znakem relativně stálým.

Stáří rozlišujeme na skutečné a zdánlivé, které se uvádí, pokud je nápadný rozdíl mezi zjevem a skutečným věkem, a to především u žen. Takový nepoměr může být považován za nápadný znak. Ačkoliv má subjektivní charakter, může uvést v omyl, pokud se na rozpor dostatečně neupozorní.¹⁶

Tvar lebky může být vysoký, nízký, špičatý, tupý, vejčitý, plochý, dopředu a dozadu vyklenutý a kulatý. Hodnotí se při pohledu z profilu.

Tvar hlavy je kulatý, čtvercový, oválný a obdélníkový. Hodnotí se en face. Je jedním z nejdůležitějších identifikačních znaků. Vyjádření je obtížné.

---

13 Rak, R., Porada, V., Straus, J.: Rozpoznávání lidské tváře, Sborník bezpečnostní teorie a praxe PAČR, Praha, 2003, str. 348

14 Porada, V. a kol.: Kriminallistika, str. 188

15 Suchánek, J. a kol.: Kriminallistické metody a prostředky, Praha: PAČR, 1999, str. 47

16 ditto, str. 48

Obličej- u něj rozeznáváme jeho tvár, který je kulatý, oválný, vejčitý, obdélníkový a barvu, jenž je bledá, snědá, tmavá až černá, nažloutlá a růžová. Zvláštnosti- obličej opuchlý, vrásčitý, pihatý, lišej, vyrážka, alkoholický, známky mongoloismu. Je to dosti stálý znak. Dle tukových vrstev rozeznáváme obličej hubený, normální nebo plný.¹⁷

Vlasy- u nich rozlišujeme barvu: (pomocí vlasové vzorkovnice) plavé, hnědé, černé, ryšavé, šedé, bílé, barvené, odbarvené, melír, tvár: rovné, vlnité, kadeřavé, hojnost: husté, řídké, čelní, skráňová a temenní pleš, holohlavost, účes: pěšinka, na ježka, dohola, copánek, trvalá, neupraven, střih: sčesány nazad, dopředu, do strany, umístění pěšinky, délka: dlouhé, středně dlouhé, krátké, vyholené, hranice vlasů nad čelem: rovná, konvexní, konklávní, srdčitá, zvláštnosti: ostrůvky jiné barvy, holá místa, příčesek, uměle prodloužené vlasy, paruka. Vypovídací hodnota barvy vlasů je vysoká, neboť i při odbarvení nebo obarvení lze vlastní barvu zjistit u kořínků.¹⁸ Při stárnutí lze pozorovat šedivění, řídnutí a posun vlasové hranice.¹⁹ Pro identifikaci jsou nejlepší vlasy vytržené i s vlasovým kořínkem, méně kvalitní jsou ustřižené nebo vypadlé.

Vousy- u nich se rozlišuje barva: stejná jako u vlasů, hustota: husté, středně husté, prořídle, řídké, holá místa, tvár: rovné, vlnité a střih: nepotřebuje se holit, oholen, knír (anglický: z koutku do koutku, mexický: úzký svislý proužek, muška: krátký pod nosem), plnovous, bradka (ruská, myslivecká), licousy, kotlety, strniště, zvláštnosti: odbarvení, nalepení.²⁰ Používá se stejná vzorkovnice jako u vlasů. Jejich význam není velký, neboť jejich nositel si je může kdykoliv změnit nebo zcela oholit.

Čelo má výšku: vysoké, nízké, šířku: malé, střední, velké, sklon: kolmé, šikmé, vyledlé, klenutí: ploché, vyklenuté, zvláštnosti: zvlněné, vystouplé, nadočnicové, čelní hrboly, čelní vrásky: jediná nepřetržitá, kolmé, příčné, nadočnicové, nad kořenem nosu, na skráních. Popisuje se jejich počet, tvar, velikost a hloubka. Ke změnám čela dochází v souvislosti s věkem, kdy dochází ke zvětšení výšky a šířky, k objevení se nadočnicových oblouků a ke zvýraznění spánkové čáry.

Obočí má tvár: přímý, obloukovitý, lomený, vlnitý, sklon: ke kořeni nosu, ke spánkům, velikost: krátké, dlouhé, široké, úzké, vzdálenost: daleko od sebe, blízko od sebe, oddělené, hustota: husté, prořídle, řídké, barva: popisuje se jen pokud je odlišná od barvy vlasů, zvláštnosti: velmi husté, různobarevné, vytrhané, překreslené, dokreslené, odbarvené, umělé.²¹ V souvislosti s věkem je možno pozorovat zvýšení, a pak zase snížení obočí, zhoustnutí, rozšiřování, zesílení, prodloužení, přiblížení k sobě. Jedná se o významný znak.

---

17 Němec, M.: Kriminalistická příručka, Praha: Kriminalistický ústav MV, 1987, str. 340

18 ditto, str. 347

19 Titlbach, Z., Titlbachová, S.: Význam věkových změn některých portrétních prvků pro kriminalistickou identifikaci osob, Československá kriminalistika, 1979, č. 12, str. 296

20 Suchánek, J. a kol.: Kriminalistické metody a prostředky, Praha: PAČR, 1999, str. 50

21 ditto, str. 49

Oči se dělí podle barvy: šedé, šedozelené, šedomodré, modré, modrozelené, šedohnědé, zelenohnědé, světlehnědé, tmavohnědé, zelené, oční štěrbinu: úzké, střední, široké, brýle: dioptrické, sluneční, motocyklové, pracovní, kontaktní čočky, zvláštnosti: vystouplé oči, nápadně vpadlé, šilhavé, slepé, skleněné, slzení, zákaly, nápadně malé, veliké, blízko od sebe, daleko od sebe, svislé víčko, tik, chybění jednoho oka. Jsou velmi důležitým znakem. Barva se určuje z 30 cm vzdálenosti za denního světla.²²

Uši- všímáme si hlavně tvary (obrysu) lalůček: okrouhlý, pravouhlý, klínovitý, usazení (umístění) boltce: rovně, šikmo, tvary boltce: oválný, kulatý, trojhranný, čtyřhranný, šířka lišty: úzká, střední, široká, plocha boltce: rovinná, konklávní, konvexní, relief ucha: plochý, střední, silně modelovaný, boltce: přilehlý, odstávající, zvláštnosti: odstávající nebo velmi přilehlé boltce, zvláštní sklon boltců, různé výrůstky, uši vysoko, nízko. Vždy se popisuje ucho pravé, levé jen pokud má zásadní odchylky od pravého. Jeho identifikační hodnota je velmi vysoká, neboť i jednovaječná dvojčata mají rozdílný tvar. Tvar ucha se mění třeba zraněním. V průběhu života se mění pouze lalůček, u něhož dochází ke zvětšování, zbytnování a prodlužování.²³

Nos- rozeznáváme šířku: široký, úzký, výšku: malá, prostřední, veliká, délku: dlouhý (velký), krátký (malý), hřbet: vyhloubený, přímý, vypouklý, orlí, základnu: vodorovná, zdvižená nahoru, skloněná dolů, kořen: plochý, hluboký, úzký, široký, špičku: oválná, špičatá, tupá, úzká, široká, rozpůlená, barva: přirozená obličejová, červená, fialová a modrofialová, zvláštnosti: zduřelý (píjácký), zmáčkнутý (boxerský), zjizvený, žilkovaný, bradavičný, zkrivený, bambulovitý.²⁴

Ústa a rty- rozlišujeme velikost úst: malá, střední, velká, výška úst a rtů: úzké, střední, silné, barva: bledá, světle červená, jasně červená, tmavě červená, fialová, namodralá, profil: normální, horní ret převislý, dolní ret vyhrnutý, koutky: směřují nahoru nebo dolů, zvláštnosti: zaječí pysk, ústa křivá napravo nebo nalevo, stisknutá, pootevřená, rozpraskané rty, chronický opar, rozštěp. Jedná se o významný identifikační znak zejména při anomáliích rtů. Výška úst je určována šířkou rtů.²⁵

Zuby- stálý chrup má 32 zubů umístěných v horním a dolním zubním oblouku v horní a dolní čelisti. V obou čelistech jsou zuby rozloženy souměrně. Označují se číslem a symbolem příslušné části kříže, který označuje opačnou stranu než jaká je u osoby (PH 1-8, PD 1-8, LH 1-8, LD 1-8). Zvláštnosti jsou: zuby vyčnívající, šikmo postavené, přes sebe postavené, nerovné, ulámané, příliš malé nebo velké, předkus, obnažené krčky, kazy, mezery, barva: bílá, zažloutlá, žlutá, hnědavá, při kořenech začernalá. Při popisování se uvádějí jen zuby poškozené nebo chybějící. Chrup a postavení čelistí mají velký vliv na vzhled obličeje. Pokud někdo používá snímáčí protézu, může se díky tomu jeho

22 Němec, M.: Kriminalistická příručka, Praha: Kriminalistický ústav MV, 1987, str. 341

23 Titlbach, Z., Titlbachová, S.: Význam věkových změn některých portrétních prvků pro kriminalistickou identifikaci osob, Československá kriminalistika, 1979, č. 12, str. 301

24 Suchánek, J. a kol.: Kriminalistické metody a prostředky, Praha: PAČR, 1999, str. 50

25 ditto, str. 51

vzhled měnit- viz obrazová příloha.26

Brada- rozlišujeme šířku: úzká, střední, široká, tvár: hranatá, eliptická, kulatá, prohloubená, důlek: přítomný, nepřítomný, výrazný, nevýrazný, z profilu: vystupující, rovná, ustupující, zvláštnosti: výskyt dolíčku, dvojitá brada, jizvy. Velikost: malá, střední, velká, určujeme podle poměru k nosu.

Ruce- rozeznáváme délku paží: krátké, přiměřené, dlouhé, tvár paží: tenké, silné, otlé, svalnaté, kostnaté, délku prstů: krátká, střední, dlouhá, nehty: ulámané, okousané, udržované, zanedbané, zvláštnosti rukou: amputace, mozoly, rozpraskaná pokožka, zvláštnosti paží: amputace, protézy, zvláštnosti prstů: amputace článků, ochrnuté, srostlé, deformované. Popisují se především anomálie.

Nohy- všímáme si dolních končetin: krátké, přiměřené, dlouhé, postavení chodidel: rovnoběžné, špičky k sobě nebo od sebe, zvláštnosti: amputace, protéza, která se popisuje dle tvaru, velikosti, účelu a způsobu připevnění k tělu. Podstatná je velikost chodidla, od níž se odvíjí velikost boty. Významné jsou především anomálie.

Způsob chůze- rychlá, pomalá, vratká, skákavá, kolébavá, s holí, bez hole, s berlemi, kulhání na pravou nebo levou nohu. Prof. Straus z Policejní akademie ČR nedávno objevil metodu identifikace osoby podle její chůze. Temeno hlavy při chůzi opisuje zvláštní křivku, která se porovnává, což je podstatou metody.

Držení těla- vzpřímené, náchylné na pravou nebo levou stranu, zvláštnosti: tělo strnulé, shrbené, kulatá záda, vypouklé břicho. Způsob chůze a držení těla je souhrn anatomických a dynamických faktorů.²⁷

Délka kroku- nápadně krátká, nápadně dlouhá.

Vrásky mají tvar, velikost, hloubku a počet. Jsou čelní, příčné ke kořeni nosu, svislé mezi obočím, spánkové, kolem očí, kolem koutků úst, lícní. Během života se postupně zvětšují, mění tvar a prohlubují se.

Zvláštní znamení, tetování- při popisu se označují písmeny: T- tetování, J- jizva, M- mateřské znaménko, B- bradavice, P- pigmentová skvrna, K- kožní defekt. Jejich velký identifikační význam dokládá i §13 odst. 6 z. o PČR, který uvádí zvláštní znamení jako způsob zjištění totožnosti. Téměř každý člověk má nějaké zvláštní znamení. Nejvýznamnější jsou ta, která jsou vidět, i když je člověk oblečen. Popisuje se jejich velikost a umístění, a to především u tetování, které je potřeba zachytit fotograficky, jak jsem se již výše zmínila. Jeho úplné odstranění bez viditelných stop není možné. Zvláštní znamení se dělí na vrozená (vývojové anomálie), získaná (bradavice) a na viditelná (vada řeči) a skrytá (tetování na zádech). Popis zvláštního znamení se uvádí v rubrice určené pro danou část těla. Jen zvláštní znamení, nacházející se na částech těla, které se nepopisují (např. záda, břicho), se uvádějí ve zvláštní, k tomu určené rubrice. ²⁸ Zabarvení a mozoly na ruce mohou vypovídat i o určitém zaměstnání (zámečník, malíř, zedník, švadlena)

---

²⁶ Šimek, J.: Význam chrupu pro změny v obličejí z hlediska ident., K. sbor., 1958, č. 3, str. 117

²⁷ Suchánek, J. a kol.: Kriminologické metody a prostředky, Praha: PAČR, 1999, str. 52

²⁸ ditto, str. 47

Způsob mluvy – pomalá, rychlá, nesrozumitelná, koktavá, zajímavá, šišlavá, huhňavá, dialekt, cizí přízvuk, zbarvení hlasu, opakování určitých slov, osoba němá, hluchá, nedoslýchavá, hluchoněmá. Uvádí se, jen pokud se liší od mluvy ostatních.

Znalost řeči- aktivní, pasivní a zda osoba v dané řeči dovede číst a psát.

Popis lze uzavřít informací o **pohlaví a antropologickém typu**.

Na závěr popisu morfologických znaků, bych se ještě jednou zmínila o uchu, jehož identifikací jsem se v minulosti podrobněji zabývala. Pro účely práce by bylo nadbytečné podrobněji rozepisovat tuto problematiku, často odborníky bohužel opomíjenou, proto jen ve stručnosti zmíním její význam pro kriminalistickou praxi. Stopy ušního boltce vznikají jeho přitisknutím na pevný, hladký materiál, nejčastěji na dveře, kdy pachatel poslouchá, zda může do místnosti nebo objektu vniknout. Stopy je nutno vyhledat i na více dveřích, neboť pachatel může tipovat více místností pro uskutečnění svého plánu. Takové stopy sice řadíme do stop trasologických, ale přesto se o uchu zmiňuji v této kapitole, neboť mně to připadá systematičtější. Již Bertillon upozornil na skutečnost, že je téměř nemožné nalézt dva jedince, kteří by měli stejné ušní boltce. Dnes víme, že ani jednovaječná dvojčata je nemají stejná, jak jsem se již zmínila.²⁹ Na této problematice mě zaujaly různé způsoby získávání kontrolních otisků. Technici OKTE Správy západočeského kraje PČR Plzeň přiloží černou daktyloskopickou fólii na ucho asi na dvě sekundy a technici OKTE Správy jihomoravského kraje PČR Brno zase opakovaně přitisknou ucho na dveře, jako kdyby osoba naslouchala na místě činu.³⁰ Ku prospěchu boje s trestnou činností by jistě bylo zavedení celostátní evidence otisků uší.

Některé tělesné znaky velmi ovlivňují vzhled člověka. Jako příklad za všechny znaky uvedu televizní reportáž na ČT 1 ze dne 8.5. 2006, kdy tehdejší ředitel Útvaru pro zahraniční styky a informace Karel Randák řekl, že si nechal narůst vousy pro příležitost jeho povýšení prezidentem republiky na hodnost generála. Věděl, že u toho budou televizní kamery, proto nechtěl, aby jeho obličej byl znám.

2.5. SESTAVOVÁNÍ PORTRÉTU OSOBY

Žádný slovní popis nemůže vystihnout obraz osoby tak dokonale, jako vytvoření jejího obrazu. Ze slovního popisu je totiž možné si představit dva odlišné jedince, proto se v praxi vedle verbálního obrazu používá i materiální. Myslím, že pokud svědek při sestavování vidí jednotlivé části těla, je schopen si pachatelovu podobu vybavit lépe, než když ji má sám popisovat. Nejznámější metody ve stručnosti uvedu.

---

²⁹ Rak, R., Seigová, D., Straus, J.: Identifikace osob na základě tvaru ucha a jeho otisků, Kriminálníka, 2003, č. 1, str. 25

³⁰ Pospíšil, L., Straus, J.: Vyhledávání, zajišťování a zkoumání stop uší, Kriminálnícký sborník, 2004, č.2, str. 46

GRAFICKÁ METODA

Je to nejstarší metoda, která byla používána již ve třicátých letech 20. století. Malíř- grafik na základě popisu osoby, který udal svědek, zhotoví portrét obličeje- viz obrazová příloha. Během jeho práce svědek opravuje a doplňuje případné nepřesnosti. Jak přesně bude zachycena podoba pachatele záleží na zručnosti a umění grafika. Byla sice použita už i u nás, v praxi se však nepoužívá pro svoji náročnost. Někdy se používá současně s Identikitem.³¹

PLASTICKÁ METODA

Spočívá v tom, že grafik-sochař nejprve nakreslí portrét, podle něhož vymodeluje z hmoty tvar hlavy a obličeje. Plastika se doplní parukou a umělými očima. V kriminalistické praxi se nepoužívá pro náročnost a neuspokojivé výsledky.³²

FOTOROBOT

Svědkově se nejprve předloží album typů, tj. soubor fotografií různých typů obličejů. Z něj vybere tu nejpodobnější a na ní určuje, které znaky nemá osoba, kterou viděl, a které by naopak mít měla. Poté se mu dá tzv. kompoziční (identifikační) album, v němž jsou fotografie rozstříhány do šesti pruhů tak, že na každém pruhu je jeden prvek obličeje. Vybírá z nich prvky s nimiž nesouhlasil v prvním albu. Metoda je časově náročná, protože je někdy nutné postup několikrát opakovat. Tuto metodu nepovažují za vhodnou, protože svědek může být ovlivněn fotografiemi z prvního alba.³³

FOTOMONTÁŽ

Fotomontáž, nebo mozaikový portrét, spočívá na principu nafotografování jednotlivých obličejových znaků na šest diapásů, které se promítají šesti projektory na plátno nebo na matici, což je u novějších diaprojektorů. Jednotlivé prvky lze korigovat posouváním diaprojektorů. Výsledný portrét se vyretušuje.

IDENTIKIT

Metoda skládaného portréru spočívá v nakreslení jednotlivých obličejových částí (oči, nos, uši, vlasy, doplňky) na průhledné fólie, opatřené číslem a

---

31 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 144

32 Suchánek, J. a kol.: Kriminalistické metody a prostředky, Praha: PAČR, 1999, str. 55

33 ditto, str. 56

písmenem, jejichž skládáním na sebe se komponuje portrét osoby, který má svůj číselný kód. Poté se fotografuje. Některé části lze na čisté fólii dokreslit, příp. upravit. V ČR se nejčastěji používá polská verze- kompoziční obrázkový identifikátor.

MIMIC

MIMIC- Multiple Image Maker and Identification Compositor vznikl v USA. Skládá se ze šesti pásů, na nichž jsou přefotografované znaky obličeje. Znaky se promítají na matici přístroje ve své skutečné velikosti. Pásky se mohou posunovat horizontálně, některé i vertikálně. V přístroji je zabudován kamerový systém POLAROID-viz obr.příloha. Každý znak má svůj kód, který určuje jeho druh a rasovou příslušnost. Souhrn všech kódů, z jednotlivých znaků, udává kód daného portrétu, který lze předat dál. Systém byl v minulosti užíván i u nás.³⁴

2.6. POČÍTAČOVÉ PROGRAMY K SESTAVOVÁNÍ PORTRÉTU

Dnešní moderní počítačová technika umožňuje rychlé a kvalitní sestavení podobizny pachatele sloužící nejen k identifikaci, ale také k pozdějšímu typování pachatelů. Kde jsou ty doby, kdy experti kriminalistického ústavu přikládali k fotografii barevné papírky naznačující, jak byla osoba oblečena.

PORIDOS

PORIDOS (PORtrétní IDentifikace OSob) byl vytvořen na Útvaru evidencí a statistik Policejního prezidia ve spolupráci s Kriminalistickým ústavem Praha pro počítače typu PC v roce 1992. V roce 1993 byl zaveden již na 14 Okresních ředitelstvích PČR, 2 Středních policejních školách a na Kriminalistickém ústavu Praha. V roce 1995 byl zaveden až na padesáti okresních pracovištích PČR. Ke složení portrétu se používají obrazy osob, jenž jsou rozděleny na několik částí, které se následně skládají. Lze je samozřejmě různě kombinovat a měnit. Je to vlastně obdoba fotomontáže. Sestavování se uskutečňuje na monitoru počítače- viz obrazová příloha. Portrét lze následně doplnit, např. jizvami, mateřskými znaménky. Poté je možno ho vytisknout na počítačové tiskárně nebo fotograficky zachytit z obrazovky. Systém se neustále vyvíjí a zdokonaluje, např. co se týče rasové příslušnosti. Mezi přednosti systému patří vysoká kvalita srovnatelná s fotografií. Obsluha je velmi snadná pomocí myši a menu a lze ho používat na běžném PC.³⁵

34 Rak, R., Porada, V., Straus, J.: Rozpoznávání lidské tváře, Praha: Sborník PAČR, 2003, str. 343

35 Kohout, P., Eliášová, H.: PORIDOS, Odborná sdělení Krimin.ústavu, 1993, č. 3-4, str. 16

FACETTE

System byl vytvořen firmou Walter Maschner Softwehr ve spolupráci s Kriminální policií v Mnichově pro počítače typu Apple Macintosh. Dnes je používána všemi pracovišti SKPV PČR správ krajů a správy hl. m. Prahy. Je používán od roku 1992 a od té doby bylo díky systému dopadeno mnoho pachatelů.³⁶ System má k dispozici 12-16 tvarů hlavy, 160 typů úst, 200 typů nosů, 320 párů očí a 360 účesů, z nichž svědek vybírá ty nejpravděpodobnější. Nejdříve vybere tvar hlavy s vlasy, pak oči, obočí, nos, ústa. Vzhled doplní jizvami, brýlemi, kloboukem-viz obr. příloha.³⁷ Časem lze portrét doplnit.

2.7. INFORMAČNÍ SYSTÉMY

Celostátní informační systémy, které uchovávají sestavené portréty jsou např. PATROS a TELEFOTO. NTC, FODAGEN a AFIS obsahují popisy osob.

Pátrání po osobách, zkratka PATROS, je evidence od roku 1997 obsahující osoby hledané a pohřešované, po nichž bylo vyhlášeno celostátní pátrání, a také neznámé mrtvoly a kosterní nálezy- viz dále. Využívá jí hlavně SKPV při operativních úkonech, CaPP ČR na hraničních kontrolách a PP ČR při hlídkové a obchůzkové službě. Údaje do systému jsou ukládány pomocí sítě MV INTRANET útvary SKPV a OŘPČR z celé republiky. Vytěžovat ze systému mohou všichni uživatelé, ale vyhledávat a odvolávat pátrání mohou jen určití pracovníci.³⁸

TELEFOTO je také dostupný na síti INTRANET. Byl vytvořen na Odboru systémového řízení a informatiky Policejního prezidia ČR a do provozu uveden závazným pokynem policejního prezidenta v roce 1998. Umožňuje policistům mít přehled na celém území republiky o osobách hledaných a pohřešovaných, neznámých mrtvolách a kosterních nálezech. System zahrnuje skupinu OSOBA- obsahuje osoby hledané a pohřešované a IDENTIKIT- v němž jsou sestavené portréty neznámých osob nejčastěji Poridosem- viz obrazová příloha. IDENTIKIT je nejpoužívanějším souborem systému. Ukládání dat podléhá schválení určitým pracovníkem.³⁹

Nápad trestné činnosti, zkratka NTC, je evidence obsahující údaje o spáchané obecné a hospodářské kriminalitě. Má několik databází, jednou z nichž je databáze pachatelů s jejich popisy a s důrazem na zvláštní znamení. Používá se zejména pro typování pachatelů.⁴⁰

FODAGEN (FOtografie – DAktyloskopie – GENetika) uchovává

---

36 Tůma, V.: Identikit na počítačích, Kriminologický sborník, 1995, říjen, str. 392

37 Ackermann, R.: Handbuch der Kriminalistik fuer Praxis, Stuttgart: Boorberg, 2000, str.235

38 Chmelík, J. a kol.: Rukověť kriminalistiky, Plzeň: 2005, str. 203

39 Kracík, V.: IS TELEFOTO, Kriminologický sborník, 2004, č. 5, str. 30

40 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 363

záznamy o identifikačních úkonech pro kriminalistické techniky, mezi nimiž je i popis osob. Od roku 2004 je ve zkušebním provozu.⁴¹

AFIS obsahuje daktyloskopické karty, které mají na líci popis daktyloskopované osoby (pohlaví, výška, barva očí, vlasů a obličeje). O Afisu podrobněji v části II., kapitola 1., bod 1.3.

2.8. IDENTIFIKACE OSOB DLE FOTOGRAFIE

V roce 1893 došlo ve Francii k vynálezu fotografie, která byla nazývána, podle svého vynálezce Daguerra, daguerrotypií. Přesto, že náklady na pořízení snímku byly velmi vysoké, nechávala pařížská policie daguerrotypovat obličeje všech zločinců. V souvislosti s krátkou zmínkou o historii kriminalistické fotografie považuji za nutné připomenout Alphonse Bertillona, který pro fotografické účely zkonstruoval otáčivou židli s fotoaparátem, tzv. Bertillonkameru, kterou jsem si vyfotila v Policejním muzeu-viz obrazová příloha. Po fotografování osob následovalo fotografování místa činu, stop a otisků prstů.⁴² Před vynálezem fotografie byly podobizny zločinců ryty a jako rytiny rozšiřovány nebo bylo využíváno malířského nadání některých policistů, kteří byli schopni nepozorovaně v terénu pořídít kreslený portrét zájmových osob. Fotografie však nešlo rozmnožovat pomocí tisku, proto byly kopírovány. Zpočátku se používaly dvoudílné fotografie a od 20. let minulého století trojdílné. U nás četnictvo používalo dvoudílné a policie trojdílné.⁴³ V roce 1925 byla na četnickém oddělení u Poznávacího úřadu policejního ředitelství v Praze zřízena sbírka fotografií zločinců a samostatné fotografické oddělení. Pachatelé byli fotografováni, pokud to bylo možné, v oděvu, v němž spáchali trestnou činnost a v ruce drželi věci, které jejich činnost charakterizovaly, např. husy, slepice, pokladničky-viz obr.příloha. Fotografie byly rozměru 9x13, trojdílné: en face, en profil s pokrývkou hlavy a celé postavy. Fotografovány byly také neznámé mrtvoly.⁴⁴ Kriminalistické fotografie mohou být i posledními v životě některých pachatelů. Při procházení starších kriminalistických sborníků jsem narazila na třídílné fotografie L. Hojera a M. Stehlíka, kteří byli popraveni v roce 1986 poté, co jim prezident republiky zamítl žádosti o milost.⁴⁵ Tento osud potkal i slavnou Matu Hari, jejíž dvoudílnou fotografii, zřejmě poslední v jejím životě, pořízenou po jejím zatčení r. 1917, jsem zařadila do obr.přílohy.

Kriminalistická metoda identifikace osob podle fotografie slouží ke zjištění, zda dvě nebo i více fotografií zobrazují tutéž osobu, porovnání osoby in

41 Chmelík, J. a kol.: Rukověť kriminalistiky, Plzeň: 2005, str. 201

42 www.spsmvr.cz/jedlicka/muzeumzla/krimfoto.html

43 Machutová, M.: Kapitoly kriminalistiky, Hlásí se policie, 2002, č. 12, str. 18

44 Dlouhý, M.: Kriminalistika u četnictva, Kriminalistický sborník, 1993, č. 5, str. 232

45 Kroulík, P.a kol.: Sexuální vraždy, Kriminalistický sborník, 1992, č. 5, str. 275

natura s fotografií, kdy se srovnává plošný obraz s prostorovým obličejem, srovnání kolemjdoucí osoby s fotografií například policejním detektivem a srovnání fotografie s obrazem uloženým v paměti především svědkem nebo poškozeným při rekognici podle fotografie, viz část II., kapitola 2., bod 2.2. Tyto čtyři způsoby využití fotografie ke kriminalistickým identifikačním účelům uvedl již otec kriminalistiky Hans Gross ve svém díle Handbuch fuer Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik.⁴⁶ V praxi se tato metoda dále používá při pátrání po osobách pohřešovaných, hledaných a dokonce i mrtvol, jimž je věnován následující bod. Fotografie se pro pátrací účely ukládají např. do informačního systému PATROS-viz předchozí bod. Fotografie oběti trestného činu (pohřešovaná osoba) může být zveřejněna ve sdělovacích prostředcích nebo únosce vyfotografuje uneseného, jehož fotku pošle rodině pro získání výkupného. Hledané osoby mohou být zobrazeny na dokladech, které nejsou pravé, anebo jsou sice pravé, ale jsou vystavené na nepravé jméno. Metoda spadá od oblasti antropologie. Je používána denně především příslušníky CaPP ČR na hraničních přechodech, příslušníky pořádkové policie při plnění běžné obchůzkové činnosti, nebo dopravní policií při silničních kontrolách.

Nevýhodou metody je, že lidský obličej je nesouměrný, obličej většinou nejsou natočeny ve stejném úhlu a mezi snímky může být delší časový odstup. Tyto skutečnosti jsou také jistě jedním z důvodů, proč byla zavedena povinnost dle zákona č. 328/1999 Sb. o občanských průkazech a z. č. 329/1999 Sb. o cestovních dokladech spočívající v tom, že osoba na fotografii musí být fotografována en face, nesmí mít natočený obličej, hlava musí mít určitou velikost, pozadí nesmí být moc tmavé, ani moc světlé a snímek musí být ze současné doby.

Porovnávání dvou fotografií lze provádět především dvěma základními způsoby, které se ve znalecké praxi používají souběžně a vzájemně se doplňují. První způsob je metoda popisu, kdy na zkoumaných fotografiích se vyhledají charakteristické znaky obličej, které se pak popíší. Zaměřuje se hlavně na ty morfologické znaky, které se nemění vlivem stárnutí a prostředím. Posuzuje se tvar obličej, hranice vlasů, čelo, obočí, oči, nos, ústa, rty a vrásky. Pozornost je věnována tvaru ušního boltece. Somatometrická metoda je použitelná, pokud jsou obličej ve stejném úhlu. Jednotlivé obličejové části se proměřují a srovnávají, přičemž se využívá antropometrických bodů (čelo, brada, nos, tváře, ušní boltec). K tomuto posuzování je u znalců nezbytná znalost anatomie.⁴⁷ Používání milimetrové a geometrické sítě položené přes fotografii obličej se v praxi vykytuje velmi sporadicky a má spíše experimentální charakter. Někdy lze provést srovnání pomocí masky, která spočívá v zakrytí některých morfologických znaků, aby znalceva pozornost mohla být zaměřena na

---

46 Titlbach, Z., Titlbachová, S.: Význam věkových změn některých portrétních prvků pro kriminalistickou identifikaci osob, Kriminalistika, 1979, č. 12, str. 293

47 Straus, J. a kol.: Kriminalistická technika, Praha: PAČR, 2004, str. 34

nezakryté znaky. Srovnání lze také provést pomocí kompozice, což je doplnění chybějících znaků, např. nalepením pokrývky hlavy, vlasů nebo dokreslením brýlí.⁴⁸ Poslední metodou, o níž jsem se dočetla, je fotografická video-superprojekce, při níž se promítá jedna fotografie do druhé za použití videokamery. Při promítnutí se zjišťuje shoda spočívající v tom, že minimálně tři body by se měli překrývat (oči, nos a obrys tváře). Tento typ superprojekce je méně přesnější než superprojekce fotografie s lebkou, kterou popisují v následujícím bodě.⁴⁹

U osob, u nichž se provede úřední popis a daktyloskopování, se zhotoví také třídílná kriminalistická fotografie, tzv. trojdílka o rozměrech 6 x 13 cm, která zachycuje osobu ze tří pozic- viz obrazová příloha. Obličej první fotografie zleva je v pozici en profil, na níž musí být viditelný ušní boltec pravého ucha. Na spodní části snímku je viditelná podlouhlá tabulka s označením útvaru, který fotografií zhotovil, letopočet a pořadové číslo snímku. Druhá fotografie obličeje uprostřed je natočena en face a třetí obličej zprava je natočen ve tříčtvrtečním úhlu s doplňky, které fotografovaný běžně nosí, například brýle nebo pokrývka hlavy. Osoba má být zachycena v oděvu, který nosí na veřejnosti. Nelze ji proto fotografovat třeba v pracovním nebo vězeňském úboru.⁵⁰ Hlava na všech fotografiích musí být stejné velikosti, nesmí být předkloněna nebo zakloněna a ústa musejí být ve stejné výši. Dále je možno zhotovit fotografii celé postavy rovněž o rozměrech 6 x 13 cm. Osoba má mít občanský oděv nebo převlečení, popřípadě být naličená, pokud takto vypadá při páchání trestné činnosti. Trojdílka i fotografie celé postavy se na zadní straně opatří razítkem a údaji o vyobrazené osobě- jméno, příjmení, datum narození, její stručný popis, datum a místo zhotovení fotografie a druh spáchané trestné činnosti. Je potřeba si však uvědomit, že zkušený pachatel může měnit svoji podobu ještě před spáchaním trestného činu a náhodný pachatel zase po činu.⁵¹ Fotografie se zakládají do fotoalb pro tipování možných pachatelů operativními orgány, svědky nebo poškozenými. V Německu a USA je od roku 1997 zavedeno digitální fotoalbum Fantomas, které umožňuje srovnat starší fotografie se současnou. Jeho využití se předpokládá i u nás.⁵² V Německu se klade velký důraz na to, aby nedošlo ke zneužití fotografií, proto pokud některá fotografie již policii není potřebná, musí být ihned zničena. Rovněž dokumentace fotografie může trvat jen nejkratší nutnou dobu, což považují za správné, neboť by se i u nás mělo dostatečně dbát na ochranu fotografií sloužících policejním účelům.⁵³

Kriminalistická fotografie se časem měnila podle potřeb policie. Dnes slouží nejen k dokumentačním účelům, ale také pro zkoumání a

---

48 Suchánek, J. a kol.: Kriminalistické metody a prostředky, Praha: PAČR, 1999, str. 59

49 Masnicová, S.: Kriminalistické skúmanie portrétu osoby, Praha: Sborník PAČR, str. 148

50 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 146

51 Chmelík, J. a kol.: Rukověť kriminalistiky, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 72

52 Wendt, N.: Přístupové systémy s automatickým rozpoznáváním obličeje, Security magazin, 2001, č. 1, str. 29

53 Brenneisen, H.: Identifizierung durch Bildauf., Polizei, Verkehr, Technik, 2002, č. 5, str. 134

identifikaci. I když jsou dnes k dispozici modernější dokumentační prostředky, jako třeba videokamera, fotografie je stále základním prostředkem k zachycení trestné činnosti, což dokazuje i to, že se z videozáznamů často pořizují fotografie fotografováním obrazovky, videoprintem, či nahráním videosignálu do počítače. Taková fotografie byla zhotovena ve 3.případu následující kapitoly.

2.9. IDENTIFIKACE MRTVOL, JEJICH ČÁSTÍ A KOSTER

Identifikace mrtvol a jejich částí metodami portrétní identifikace je jednou z možností jejich identifikace, kterou se u nich zabývá také daktyloskopie, blíže viz. kapitola 1., část II., a rekognice, blíže viz. kapitola 2., část II. Identifikace koster je součástí kriminalistické biologie a soudní antropologie. Kostra sice není vnějším znakem člověka, ovšem pokud se nalezne tělo, které je v tak velkém stadiu rozkladu, že zůstanou hlavně jen kosti, je nutné je považovat za vnější znak pro účely identifikace, proto se o nich také zmíním.

Při nález **mrtvoly nebo její části** se nejdříve provede ohledání místa nález. Policejní útvar, v jehož obvodu došlo k nález, vyplní „Zprávu o nález mrtvoly, části lidského těla a kosterního nález nezjištěné totožnosti“. Žádost o spolupráci při pátrání po totožnosti, třeba i na žádost jiného státu, jenž se obrátil na Interpol Praha, vyhlašuje útvar Služby kriminální policie a vyšetřování PČR.⁵⁴ Ve zprávě je nutné uvést přesné datum, hodinu a místo nález, kdo nález objevil a oznámil, soupis předmětů v okolí a všech věcí zemřelého. Je nezbytné je přesně popsat, neboť často mají velkou vypovídací hodnotu, například o zaměstnání zemřelého nebo ročním období úmrtí.⁵⁵ U oděvů, prádla a obuvi se zapisují výrobní značky a čísla, pokud je věci mají.⁵⁶ O nález mrtvoly se vyhotoví evidenční karta, která se založí do celostátní evidence neznámých mrtvol a neustále se porovnává s evidencí pohřešovaných osob.⁵⁷

Během ohledání je potřeba, aby si kriminalisté důkladně prohlédli vzhled a polohu mrtvoly, neboť může vypovídat o okolnostech úmrtí. Je buď původní, nebo až výsledkem posmrtného přemístění. Může vyjadřovat úmysl zakrýt násilný trestný čin. Někdy se mrtvola nalezne rozčleněná (rozkouskovaná). Toto rozčlenění je možno dělit na rozřezání a rozsekání.⁵⁸ Dále je lze dělit na ofenzivní, ukazující na sadismus pachatele, a na defenzivní, kdy se pachatel snaží ztížit identifikaci nebo znemožnit její nález a zastřít tak svůj čin. Odklizení částí mrtvoly je pro něj, myslím, jistě jednodušší než odstranit tělo vcelku. Dle způsobu provedení rozčlenění lze usuzovat na míru anatomických

---

54 Chmelík, J. a kol.: Rukověť kriminalistiky, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 505

55 Lebeda J.: Učebnice kriminalistiky, Praha: B. Vašata, 1931, str. 111

56 Pilin, A., Čížek, R.: Ztotožňování neznámých mrtvol a některé problémy vyskytující se na tomto úseku pátrání, Kriminalistický sborník, 1984, č. 9, str. 315

57 Porada, V. a kol.: Kriminalistika, str. 192

58 Polzer, V., Klíma, V.: Praktická příručka kriminalistiky, Praha: J. Odvárka, 1931, str.39

zručností a znalostí pachatele. Například jedna z variant vyšetřovacích verzí o totožnosti známého Jacka Rozparovače byla, že šlo o lékaře podle způsobu čtvrcení jeho obětí. Někdy pachatel oběť nerozčlení, ale provede jen její mutilaci, tj. zohavení či zmrzačení, aby nebylo možno ji identifikovat.⁵⁹ K mutilaci může dojít i bez úmyslu, například ožráním a zavlečením jejích částí zvířím nebo přejetím. Pokud to není nutné, nemá se mrtvola na místě činu svlékat a zouvat, to až při pitvě.

Po ohledání místa, a po popsání mrtvoly, osoby dosud neidentifikované, podle zásad pro popisování a po topografické dokumentaci, zpracované dle zásad kriminalistické dokumentace, následuje její fotografování. Nejdříve se zachytí v původním stavu, jak byla nalezena, pro dokumentační účely a následně, pokud je to kvůli jejímu vzhledu vůbec možné, se po úpravě zevnějšku, tzv. toaleta před rekognicí, fotografuje pro identifikační a pátrací účely.⁶⁰ Identifikační fotografie slouží ke ztotožnění, proto musí zachytit zemřelého co nejvěrněji tak, jak vypadal před smrtí. Úpravy zevnějšku představují omytí hlavy, učesání vlasů, zasunutí jazyka, zavření úst, otevření očí, sešití bodných nebo řezných ran a použití líčidel. Pokud je mrtvola ve značném stadiu rozkladu, je nutné se pokusit o rekonstrukci obličeje, zejména měkkých částí, pomocí speciálních preparačních metod za asistence soudního lékaře. Pro identifikační účely se fotografuje vsedě s hlavou opřenou poduškou- viz obr. příloha. Pro zajímavost uvedu, že za první republiky se mrtvoly fotografovaly ve stoje. Do této polohy se dostávaly pomocí různých zařízení, například přivázáním, podepřením nebo zavěšením na zvláštní kříže, speciálně zřízené pro tento účel. Důvodem této dřiny bylo, aby byla zachycena podoba v životní velikosti.⁶¹ Na negativu fotografie je možné učinit retušování. Fotografování je potřeba provést před pitvou, protože pokud by při ní došlo k oddělení temenní části lebky, změnil by se její celkový vzhled. Fotografují se také zvláštní znamení- mateřská znaménka, tetování, jizvy chirurgické a po tetováží.⁶² Fotografie s popisem se zanesou např. do policejního informačního systému PATROS, o němž jsem se výše zmínila, nebo se použije, pokud jsou zajištěni, třeba díky sdělovacím prostředkům, poznávající svědci, při rekognici mrtvoly, již popisují v části II., kapitola 2., bod 2.2., anebo při antropologické expertíze. Pokud jsou zachovány tvarové charakteristiky obličeje, je možné zhotovit sádrový odlitek, tzv. posmrtnou masku.⁶³ Po fotografování následuje její daktyloskopování policejními techniky, o němž se zmíním v kapitole 1., části II. Pro další identifikaci se mrtvole odstříhnou vlasy z pěti míst- z obou spánků, temene, zátylku a vrcholu vlasaté části hlavy. Vlasy z každé části se balí zvlášť a poznamená se místo z něhož byly odstříženy. Poté již může dojít k pitvě, která je také cenným zdrojem identifikačních informací, proto považují

59 Strejc, P.: Soudní lékařství pro právníky, Praha: C.H.Beck, 2000, str. 20

60 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 147

61 Lebeda, J.: Učebnice kriminalistiky, Praha: B. Vašata, 1931, str. 110

62 Chmelík, J. a kol.: Rukověť kriminalistiky, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 70

63 Suchánek, J. a kol.: Kriminalistické metody a prostředky, Praha: PAČR, 1999, str. 60

za velmi důležitou úzkou spoluprací soudního lékaře s kriminalistou, který dále postupuje ve vyšetřování často dle informací získaných obdukcí. Na patologii nejdříve dojde k podrobnému ohledání mrtvoly. Při pitvě se mohou nalézt vrozené vady, amputace, jizvy po operacích, nejrůznější druhy implantátů (ušní, srdeční) s výrobními identifikačními čísly, cizorodá tělíska (kontaktní čočky, ušní sluchadla, zubní protézy) nebo kardiostimulátory mající velkou identifikační hodnotu.⁶⁴ Pokud zmíněné postupy nevedou k identifikaci, je nutné přistoupit k operativně pátracím opatřením, a to v celostátním měřítku.

Pro identifikaci mrtvol, především ve značném stadiu rozkladu, a také kosterních nálezů, jsou velmi významné například rentgenové snímky, implantáty, transplantace vnitřních orgánů i zevních částí těla a zejména zuby, které jsou zachyceny ve zdravotnické dokumentaci. O jednom takovém případě, v němž byla chybná stomatologická dokumentace, se ve stručnosti zmíním.⁶⁵

Dne 25.10. 1995 byla nešťastnou náhodou usmrcena Olga J. (nar.1975) svým manželem Jánem J. v okrese Blansko. Po činu zpanikařil, tělo odvezl do lesa a vhodil do jámy, kterou částečně zahrabal. Po necelém roce bylo tělo nalezeno, již ve značném stadiu rozkladu, proto nebylo ani možno zjistit příčinu smrti. Soudním znalcům z odvětví soudního lékařství položil vyšetřovatel otázky týkající se pohlaví, věku, výšky, druhů poranění, bezprostřední příčiny smrti, doby úmrtí a hlavně porovnání chrupu nalezené mrtvoly se zubní dokumentací Olgy J. V dokumentaci ze Stomatologické kliniky v Brně a obvodního zdravotního střediska byl zjištěn rozpor. Podle ní chyběl 5. zub vpravo dole, kdežto mrtvole chyběl 6. zub vpravo dole. Dále na zubu číslo 25 byla uvedena v dokumentaci amalgamová plomba, avšak mrtvola ho měla neporušený. Na zubu číslo 13 měla mrtvola plombu a v dokumentaci byl zub veden jako zdravý. Znalci došli k závěru, že tyto rozpory nevylučují totožnost, ale dokládají špatné záznamy v dokumentaci. Z případu vyplývá, že hned při počátečních nesrovnalostech nelze vyvodit závěr o negativním ztotožnění. Příklad dál ukazuje, že pachatelé často, ve snaze zabránit odhalení, mrtvolu odklidí, a to třeba až do jiné části republiky, i když právě v tomto případě tomu tak nebylo, neboť mrtvola byla nalezena nedaleko bydliště.

Stav chrupu pomohl k identifikaci také v případě vraždy Emanuela Balleye a jeho dcery Renaty v roce 1951 v Plzeňském kraji.⁶⁶ Již tenkrát byly zuby považovány za cenný identifikační prostředek.

Nálezy koster lze rozdělit na náhodné, k nimž dojde při výkopových a stavebních pracích, při hraní dětí na odlehlých místech nebo nálezy kostí psem při procházce s jejich majitelem. Cílené nálezy jsou na místech, kde se předpokládá úkryt oběti pachatelem nebo kde byla oběť naposledy spatřena. Při nálezů koster je postup ohledání místa a vyplnění zprávy téměř stejný jako u mrtvoly nebo její části. Identifikace jen z kostí je samozřejmě mnohem těžší, než když se nalezne celkem zachovalé tělo. Kosterní nález je nejprve nutné na místě popsat, ofotografovat a zakreslit jeho podobu. Pak se skelet sestavuje, což není jednoduché, neboť pokud se kosti naleznou v přírodě, mohou některé chybět v důsledku zavlečení zvířeti na vzdálenější místa.⁶⁷ Kosterní nálezy patří do

---

64 Suchánek, J., Šňupárek, Z.: Pitva jako zdroj identifik. informací, Kriminal., 2003, č.1, str.17

65 Dvořák, J.: Samotář, Kriminální sborník, 2000, č. 3, str. 17-22

66 Jerie, J.: Senecký případ ze stanoviska soudně lékař., Krim.sborník, 1958, č. 12, str.547-550

67 Knolová, I.: Postmortem a antemortem, Policista, 2003, č. 8, str. 38-39

kompetence antropologického oddělení Kriminologického ústavu PČR v Praze, které zkoumá kosterní nálezy ne starší dvaceti až třiceti let objevené na celém území republiky.

V těchto případech nastupuje znalec-antropolog, který odpovídá na otázky:

1. Zda se jedná o kosti lidské nebo zvířecí? Při určení této druhové příslušnosti je odborník schopen jen aspekty provést toto rozlišení, neboť zvířecí kosti mají specifický tvar. Obtížné je, pokud jsou kosti přepálené nebo chemicky poničené.⁶⁸
2. Zda se jedná o kostru jedné nebo více osob? Již při exhumaci si antropolog většinou všimne, že jsou některé kosti dvakrát.
3. Zda kosti patří muži nebo ženě? Toto rozlišení je možno učinit pouze u dospělých. Čím jsou kosti mladšího věku, tím je určení obtížnější. Pohlaví se stanovuje hlavně z lebky a pánve.
4. Jaká byla výška osoby? Při určení se vychází z délky dlouhých (femorálních) kostí, což však není příliš spolehlivé. Na výpočet existují tabulky, pomocí nichž lze přepočítat délku kostí na tělesnou výšku.
5. Jaké bylo stáří zemřelého? Lze je určit, na rozdíl od pohlaví, i u dětí hlavně z mléčných zubů. Při jeho stanovení se zaměřuje na znaky, které se během života mění, a to právě v závislosti na věku. Jedná se hlavně o chrup, osifikace chrupavek nebo stav dlouhých kostí.⁶⁹
6. Jak dlouhá doba uplynula od smrti? Odpověď není jednoduchá, neboť tělesný rozklad je individuální proces, který se odvíjí od prostředí a způsobu uložení. Spolehlivě ji lze stanovit jen laboratorní zkouškou, která je technicky náročná a každý znalec nemá možnost ji uskutečnit.
7. Zda se jedná o primární nebo sekundární uložení? Po nález je nutné si všimnout, jestli jsou kosti uloženy v anatomické poloze. Pokud jsou přeházené, je pravděpodobné, že s nimi bylo manipulováno. Tuto manipulaci však nemusel provést člověk ale zvíře.
8. Lze zjistit nějaké stopy po úrazech nebo násilí, vývojové vady nebo chorobné změny? Především je důležité, zda násilí bylo způsobeno před smrtí, v době smrti nebo zda bylo její příčinou. Podstatné jsou také stopy po chirurgických zákrocích.
9. Jaká je tělesná konstituce? Při stanovení antropologického typu je nutné přizvat zkušeného odborníka na rasovou problematiku. Podle mohutnosti a masivnosti skeletu lze usuzovat na vzhled tělesné konstituce.
10. Lze stanovit příčinu smrti? Tato otázka je příslušná spíše pro soudního lékaře než antropologa, ale i ten je schopen na ni odpovědět.
11. Je možno zemřelého identifikovat? Pro identifikaci slouží stomatologická a rentgenová dokumentace, zbytky oděvů či šperky.⁷⁰

68 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminologika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 165

69 Dacík, T.: Soudní antropologie, Brno: Masarykova univerzita, 1993, str. 56

70 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminologika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 166

Ze skeletu je možno dále poznat např. anomálie, fraktury, rasovou příslušnost, velikost a tvar nosu, oční štěrby, úst, zda se osoba během života hodně fyzicky namáhala a u žen kolikrát porodily nebo potratily.

Pokud existuje fotografie osoby (antemortem), o níž je důvodné podezření, že by mohla být onou zemřelou, jejíž lebku (postmortem) máme k dispozici, lze uskutečnit identifikaci pomocí známé počítačové metody **superprojekce**. Používá se v případě nálezu lebky, ale také ještě měkkých obličejových částí, které jsou však již ve značném stadiu rozkladu. Pak je nutné soudním lékařem hlavu odpreparovat a získat tak jen „čistou“ lebku. Jedná se o fotomontáž, patřící do soudní antropologie, při níž se do obličeje na fotografii promítá lebka. Ze shody antropometrických bodů (čelo, čelist, nos, tváře) se usuzuje na pravděpodobnou identitu-viz obr. příloha. Fotografie i lebka musejí být natočeny ve stejném úhlu. Fotografie musí být kvalitní, dostatečně kontrastní a nejlépe v pozici en face. Výsledek je možno zachytit fotograficky. Při své návštěvě Policejního muzea v Praze jsem si tuto metodu vyfotografovala-viz obrazová příloha. Z technické stránky lze superprojekci uskutečnit třemi způsoby: a) fotografická superprojekce: z fotky vyrobený negativ a negativ lebky se promítnou společně na jeden snímek, v současnosti se už nepoužívá, b) videosuperprojekce: jedna videokamera snímá portrét, druhá lebku a na mixážním pultě se oba obrazy skládají, c) počítačová superprojekce: pomocí scanneru 3D se lebka převede do digitální podoby a scannerem 2D fotografie. Vlastní superprojekci provádí program BLUESKULL. Výhodou poslední varianty je možnost úschovy velkého počtu lebek a při realizaci superprojekce není potřeba fyzické přítomnosti lebky, neboť vše je plně digitalizované.⁷¹

Pokud máme lebku, ale nemáme fotografii, lze použít **grafickou (2D rekonstrukci) a plastickou (3D rekonstrukci, Gerasimovovu)**.⁷² Název těchto metod je i u identifikace živých osob, jak jsem výše uvedla, avšak způsob sestavování je jiný. U koster spočívá grafická metoda v přenesení lebky na papír, kde se k ní přikreslí měkké části. Je k tomu potřeba mít malířské nadání, které však vždy nestačí, neboť z lebky nelze vyčíst vše o tvaru měkkých tkání, např. o tvaru ucha.⁷³ Při plastické rekonstrukci se na odlitek lebky nanese plastická hmota, z níž se utvářejí měkké obličejové části- svaly, tukové tkáně a pokožka. Modeluje se čelo, nos, tváře a obličej. Nelze pomocí ní však doplnit vlasy, obočí nebo vousy. Metoda je velmi náročná, proto se používá spíše v historii, k rekonstrukci obličejů historických osobností, než v soudní antropologii a kriminalistice. Dále se kromě klasické grafické a plastické metody používají pro rekonstrukci obličeje počítačové metody, jejichž podrobný popis by však byl pro tuto práci nadbytečný. Rozdíl mezi těmito klasickými metodami a superprojekcí vidím v tom, že superprojekce umožňuje okamžitou

---

71 Masnicová, S.: Kriminalistické skúmanie portréту osoby, Sborník PAČR, 2002, str. 150

72 Straus, J. a kol.: Kriminalistická technika, Praha: PAČR, 2004, str. 37

73 Dacík, T.: Soudní antropologie, Brno: Masarykova univerzita, 1993, str.62

identifikaci, kdežto pomocí těchto metod se teprve sestaví vzhled osoby, kterou je pak ještě nutno identifikovat. Podle německých odborníků lze kostru identifikovat, pokud máme k dispozici rentgenový snímek lebky, pořízený zaživa, který porovnáme s nalezenou lebkou. Výpovědní hodnota lebky je sice vysoká, ale měla by být porovnáována s dalšími kostmi, pokud byly nalezeny.⁷⁴

Superprojekce bylo užito ve známém brněnském případě zmizení Marie Bartošové, který, přesto že je již z roku 1976, nic nezměnil na své popularitě.⁷⁵

Dne 15.2. 1976 se pod tramvajovým ostrůvkem na Pekařské ulici v Brně otevřela zem. Do jámy spadla květinářka Marie Bartošová čekající na tramvaj, která ji měla odvézt na hřbitov prodávat květiny, na který se však nikdy nedostala, a to ani po smrti. Než hasiči stačili přijet, zem se mezitím zavřela a v jámě již nebyl žádný otvor. Následně bylo vybagrováno okolí, ale mrtvola nebyla nalezena. Po deseti letech byla prohlášena za mrtvou. V roce 1992 se našly u kanalizační výpusti do Svratky lidské kosti a zbytky oblečení. Manžel oběti identifikoval šatstvo jako její. Soudní lékaři zjistili z kostí přibližnou dobu úmrtí, výšku a pohlaví. Za půl roku na to se našla ženská lebka. S fotografií Marie Bartošové byla zaslána do Kriminologického ústavu v Praze, kde byla provedena superprojekce. Její závěry dokazovaly, že lebka by mohla patřit Marii Bartošové, ovšem s jistotou to nelze konstatovat. Spolehlivější výsledek by poskytla DNA, jejíž testy se v roce 1996, kdy byl případ uzavřen, ještě nedělaly.

Portrétní identifikace ani dnes, v době rozmachu možná modernějších a dokonalejších kriminalistických prostředků, nic neztrácí na svém významu.

---

74 Strauch, H., Wirth, I., Reisinger, W.: Personenidentifizierung durch Roentgenbildvergleich am Schaedel, Archiv fuer Kriminologie, 2002, č. 3-4, str. 101

75 Čírtek, P.: Záhada brněnského podsvětí, Právo, únor 2006, str. 18-21

Kapitola 3. PORTRÉTNÍ IDENTIFIKACE V KRIMINALISTICKÉ PRAXI

V kriminalistice, a také v jiných oborech, mě vždy zajímalo praktické použití vědomostí a poznatků, které jsem postupem času získávala. Jsem proto pravidelným čtenářem například Kriminalistického sborníku, a to především části nazvané Kazuistika. Cenným zdrojem informací pro mne není jen odborná literatura, ale také sdělovací prostředky, které občas informují veřejnost o práci kriminalistů. Pro účely práce jsem vybrala několik případů, které mě zaujaly, a k jejichž objasnění bylo použito portrétní identifikace. Děj případů zestručním pro zaměření na portrétní identifikaci, jelikož postupy kriminalistů při objasňování zahrnují samozřejmě i jiné oblasti kriminalistiky. K některým případům přiložím do obrazové přílohy identikit, který pomohl k dopadení pachatele.

Případ první 1 se udál již v roce 1994, kdy došlo u Plzně k vraždě dvanáctileté romské dívky, které se dopustil občan SRN. Motiv vraždy byl sexuální, neboť pachatel trpěl abnormální představou, že pokud usmrtí ženu a požije něco z jejího těla, obnoví se tak jeho chuť na sexuální styk. Ne nadarmo nazvali kriminalisté tento případ Kanibal.

Dne 12.8. 1994 oznámila M.T. (nar. 1962) na Obvodní oddělení PČR Kyselka, že její dcera J.T. (nar. 1982), žákyně Zvláštní školy v Ostrově, nepřišla domů. Bylo zjištěno prvotním šetřením, že J.T. společně se svojí kamarádkou V.Š. (nar. 1978) téhož dne nastoupily do auta, v němž seděl muž se ženou. Oba byli příslušníci SRN. Po ujetí několika kilometrů zastavili, neboť občané SRN předstírali poruchu auta. V.Š. šla se ženou pro vodu. Když se vrátily k vozidlu, žena sama do něj nastoupila, ale V.Š. v tom zabránila. Pouze jí sdělila, že její kamarádka J.T. již odešla, což samozřejmě nebyla pravda. V.Š. se jí vydala hledat. Po marném hledání vše řekla matce J.T., která oznámila pohřešování dcery policii.

Téhož dne v odpoledních hodinách šel S.S. (nar. 1944) společně s manželkou a dcerou na procházku, když uviděl na hladině Třemošenského rybníka lidské tělo. Původně se domníval, že se jedná o Vietnamce, neboť bylo menší a tmavé. Poté vyrozuměl policii. Soudní pitva ukázala, že bezprostřední příčinou násilné smrti bylo rozlomení a otok mozku při rozlámání kostí lebky. Dívka tedy utrpěla mnohočetná zranění hlavy a zranění na levé ruce. Dne 15.8. 1994 byla v Ústavu soudního lékařství v Plzni provedena rekvizice mrtvoly. Přítomna byla matka oběti, která ji ztotožnila jako pohřešovanou dceru J.T. Pro další vyšetřování byly ustanoveny dvě vyšetřovací verze. První z nich byla ta, že pachatelé jsou muž a žena z Německa a druhá byla, že pachatelem je osoba, s níž se oběť setkala až po vystoupení z vozidla občanů SRN.

Při operativním šetření v širším okolí kriminalisté našli svědka M.M. (nar.1968), jenž

---

1 Hrdonka, J.: Kanibal, Kriminalistický sborník, 1996, č. 6, str. 193-197

v den vraždy seděl s kamarádem na terase restaurace Kamenný rybník u Plzně, když přijíždělo k nim obytné auto, které je zaujalo tím, že nabralo na svoji střechu kovovou vjezdovou bránu z trubek. Šli se podívat k autu, z něhož vystoupil německy hovořící muž. Všimli si v autě sedící ženy. Oba svědci byli proto požádáni kriminalisty o sestavení identifikačního portrétu (identikitu) muže, který řídil obytné vozidlo. Identikit byl uveřejněn v denním tisku. Následně bylo vyhlášeno celostátní pátrání a učiněna opatření na hraničních přechodech při výjezdu z republiky.

Na identikit v tisku reagovala svědkyně Z.V. provozující ubytovací zařízení. Uvedla, že 24. 7. 1994 se u ní ubytoval německý manželský pár. Byli zapsáni jako R.H. (nar. 1966) a B.H. (nar. 1970). Měli zájem o ubytování až na tři týdny ale s podmínkou, že Z.V. a její dcera budou dávat ráno a večer svoji moč. Němec to odůvodnil tím, že to potřebuje pro své léčení. Po té, co Z.V. jeho nabídku odmítla, Němci naložili svá zavazadla a bez zaplacení jedné noci odjeli.

Následkem této svědecké výpovědi se operativní šetření přesunulo do Německa, kde byla zjištěna firma, u níž si pachatel vypůjčil obytný vůz. Na identikit tedy reagovali svědci nejen u nás, ale také v Německu. Díky nim policie zjistila jak jméno, tak i bydliště Němce. Případ velmi zaujal novináře, kteří v jeho bydlišti dokonce získali jeho fotografii.

Kriminalisté vyhodnotili vyšetřovací situaci a dospěli k rozhodnutí, že je dostatečně odůvodněn závěr, že R.H. je nepochybně pachatelem trestného činu vraždy J.T., proto byl dne 24.8. 1994 vypracován zatýkácí rozkaz. Plzeňská policie byla průběžně informována německou policií. Ta zajistila krevní stopy ve vozidle, které pachatel vrátil půjčovně.

Dne 29.9. 1994 byl R.H. v Německu zatčen pro trestný čin vraždy. Přiznal se, že 12. 8. 1994 umlátí romskou dívku montážním klíčem. Řekl, že zvyšující se sexuální agresivita a stoupající vzrušení jej donutily mrtvolu okousávat, a že měl úmysl tělo oběti později pozřít.

Univerzitní profesor psychiatrické kliniky v Halle sdělil, že se s podobným případem v praxi ještě nikdy nesetkal. Vyšetřovatel v Plzni přerušil trestní stíhání R.H., protože nebyl vydán k trestnímu stíhání do ČR, a věc tedy nelze pro nepřítomnost obviněného náležitě objasnit.

Případ druhý 2 je z roku 1997, kdy došlo na dálničním přivaděči u Brna k loupežné vraždě, kterou spáchal slovenský občan, proto je název případu Drama na dálničním přivaděči. Identikit opět pomohl k jeho dopadení.

Dne 21.1. 1997 oznámil na linku 158 operačního střediska Městského ředitelství PČR Brno Zdeněk Č., že na dálničním přivaděči Brno – Praha došlo ke střelbě a u osobního auta, stojícího na vozovce, leží muž, u něhož je jeho otec, který žádá o příjezd policie a lékařské pomoci.

Po příjezdu obou byly policií provedeny neodkladné úkony na místě činu a lékař konstatoval smrt Aleše B. v důsledku střelného poranění dutiny břišní. Tuto diagnózu následně potvrdila i pitva. Policejní pronásledování pachatele po horké stopě bylo bezúspěšné. Z místa činu ihned odjel a jeho auto bylo nalezeno policisty odstavené ještě téhož dne v obci Dubňany okres Hodonín.

Při výslechu uvedl jako poškozený, otec zavražděného František B., že k vraždě došlo při směně švýcarských franků mezi ním a neznámým mužem, na kterého zprostředkoval kontakt Jiří Z. Dne 21.1. 1997 zavolal onen, dosud blížeji neustanovený muž, Františkovi B. na jeho mobilní telefon a řekl mu, že se nachází na dálničním přivaděči z Brna na Prahu a nemůže se zorientovat na cestu k hotelu Myslivna, kde se schůzka měla konat. František B. se proto nabídl, že za ním přijede na přivaděč. Po příjezdu na místo zastavil za autem pachatele, které patřilo Jiřímu Z. Neznámý muž

---

2 Matoušek, V., Kachlík, L.: Drama na dálničním přivaděči, Kriminalistický sborník, 1999, č. 4, str. 7-14

vystoupil z auta a sedl si do jeho vedle něj. Jeho syn seděl za ním. Když muž přepočítával valuty, vybídl Františka B., aby si přepočítal jeho peníze. Syn Aleš v tom okamžiku začal křičet, vyskočil z auta, pachatel po něm vystřelil a on se svalil k zemi. Poškozený vyběhl z auta synovi na pomoc. Pachatel po něm také vystřelil, avšak se netrefil. Chtěl to zopakovat, ale došlo k technické závadě na zbrani. Chtěl pistoli znovu nabít, a při manipulaci s ní mu náboje spadly na silnici. Poškozený se pokoušel zastavit některé z projíždějících aut, ale marně. Pachatel mezitím z místa činu ujel samozřejmě i s valuty.

S Františkem B. byl sestaven pravděpodobný portrét pachatele, stejně tak i se svědkem Jiřím Z., s nímž byl dále proveden neodkladný výslech ještě v nočních hodinách toho dne po vraždě. Při výslechu uvedl nepravdivé skutečnosti, neboť neměl zájem na usvědčení svého známého. Poškozený i svědek poměrně shodně popsali pachatele. Portréty jevíly shodné rysy a mohly být použity po účely pátrání na Slovensku, kde se pachatel nacházel. Na první pohled je zřejmé, že Jiřímu Z. se podařilo identikit sestavit dokonaleji oproti Františkovi B., který především měl zájem na nalezení pachatele, což se o Jiřím Z. rozhodně říci nedalo - viz obr. příloha. Při svém výslechu zamlčel Jiří Z. pravé jméno pachatele. Sestavil sice správně jeho podobu, ale uvedl nesprávné jméno. Jeho první výslech byl zanalyzován policisty-analytiky a byly tak zjištěny dva zásadní rozporů. Bylo vypracováno podrobné zaměření výslechu s postupným předkládáním zjištěných rozporů. Díky takto zaměřenému výslechu Jiří Z. sdělil pravé jméno pachatele, jímž byl jeho dobrý známý Otakar Ž. Případ následně převzala slovenská kriminální policie, která pachatele dopadla a sdělila mu obvinění z trestného činu vraždy a nedovoleného ozbrojování. Jiří Z. byl stíhán pro trestné činy nadřování a neoznámení trestného činu.

Třetí případ 3 se stal v roce 1998 v brněnském hypermarketu Globus, kde byl zavražděn pracovník ochrany. I v tomto případě byl sestaven identikit pachatele.

Dne 12.12. 1998 oznámila operačnímu důstojníkovi na linku 158 dispečerka Rychlé záchranné služby v Brně, že v hypermarketu Globus na Hradecké ulici byl postřelen muž. Pachatel se, po zastřelení člena tamní ochrany, vydal na útěk. Nějaký občan o jeho pohybu informoval dva policisty z Dopravního inspektorátu MŘ PČR, kteří v tu dobu vykonávali službu na parkovišti hypermarketu. Začali ho ihned pronásledovat. Přitom jednoho z nich pachatel postřelil a odcizil mu služební zbraň. Předtím ještě stačil policista po něm dvakrát vystřelit. Nebyl si však jist, zda ho zasáhl.

Během pátrání po pachateli se přihlásil svědek Vítězslav P., který vypověděl, že jel toho dne s manželkou koupit vánoční stromek, když viděl po Maříkově ulici běžet dopravního policistu. Na konci ulice zjistil, že jede špatně, proto se otočil a jel zpět. Najednou uviděl stát na ulici muže v tmavých kalhotách a v tmavé bundě do pasu, tudíž se domníval, že se jedná o policistu, kterého předtím viděl. Zastavil mu tedy a on nastoupil do jeho auta. Muž krvácel z ruky a žádal ho, aby ho zavezl do ulice Vlasty Pitnerové. Tam vystoupil. Svědek na zpáteční cestě potkal policejní hlídku, která pachatele pronásledovala na základě informace, kterou předal operačnímu důstojníkovi kolega zraněného policisty. Hlídky sdělil o zavezení neznámého muže do ulice Vlasty Pitnerové. Při prohlídce auta zjistil, že mu muž potřísnil krví zadní sedadlo.

Kriminalisté na místě činu zjistili, že pachatel nechal v hypermarketu u pokladny stát košík s nákupem poté, co ho zastřelený vyzval, aby jej následoval, protože měl podezření, že zcizil nějaké zboží. Snažil se pachateli zabránit v odchodu a ten na detektiva vytáhl pistoli. Detektiv se i přesto pokoušel muže zadržet do doby, než nakonec vystřelil se zasáhl ho do krku.

Při šetření na místě činu byly provedeny informativní výsledky zaměstnanců Globusu, bezpečnostní agentury a zákazníků. Při popisu neznámého pachatele se výpovědi lišily v barvě vlasů, v oblečení a v tom, zda měl či neměl brýle. Se třemi svědky byly sestaveny identifikační portréty, které se rovněž rozcházel, a tak bylo těžké posoudit, zda se jedná o jednu a tutéž osobu. Ostatní svědci uvedli, že si netroufají sestavovat portrét, ale až bude pachatel zjištěn, budou schopni ho rekonstruovat.

Z videozáznamu kamery bezpečnostní služby se vyhotovily fotografie zákazníků mužů s brýlemi, kteří nejvíce odpovídali popisu pachatele. Z fotografií se vytvořilo fotoalbum s osmi fotografiemi vytipovaných mužů. Byly použity při rekonstrukci podle fotografie s některými svědky. Byl označen muž, u něhož byla velká náhoda, že byl vůbec zachycen kamerou, neboť to bylo jen jedenkrát. Na dalším záznamu byl zachycen až z velké dálky. Zblízka byl zachycen v okamžiku, kdy se ohlédl, aby se přesvědčil, zda není pozorován ochrankou. Fotografie byla uveřejněna v hromadných sdělovacích prostředcích s tím, že muž je schopen poskytnout k případu důležité informace. Záměrně se neuvedlo, že se jedná ve skutečnosti o podezřelého. Zveřejněná fotografie vyvolala odezvu u veřejnosti a stejně jako v předchozích případech vedla k nalezení pachatele.

Čtvrtý případ 4 se stal opět v Brně v roce 1999, kdy byl málem zavražděn barman pro pár tisíc korun. Opravdu výstižný je název případu Pokus vraždy pro pár korun.

Dne 6.7. 1999 oznámila na operačním středisku linky 158 Monika T., že v uzamčeném lokále baru Nonstop leží v bezvědomí s těžkými zraněními barman Jiří Š. Dále zjistila odcizení tržby ze dne 4.7. 1999 ve výši 8500 Kč. Lékař RZP převezl zraněného do FN Brno, kde se podrobil operaci mozku. Jeho zdravotní stav byl velmi kritický, proto nebylo možno uskutečnit jeho výslech.

Prvotním úkolem kriminalistů bylo zmapování návštěvníků hery v nočních hodinách ze 4. na 5.7. 1999. Monika T. totiž našla poškozeného až 6.7., protože barman, který měl nastoupit směnu 5.7. v 7 hodin ráno se domníval, že je změněna pracovní doba, jelikož herna i restaurace, přes níž se do hery chodilo, byly uzamčeny. Až následující den, tj. 6.7. přišel do hery ráno další barman, který měl vystřídat toho předešlého, a ten teprve kontaktoval provozní restaurace Moniku T., neboť se mu zdálo, že není něco v pořádku, když viděl, že je všude zamčeno. Poškozený tedy přežil s tak závažnými zraněními bez poskytnutí lékařské pomoci více než 24 hodin.

Během prováděného šetření k ustanovení neznámého pachatele bylo zjištěno, že posledními hosty v nočních hodinách byl silně podnapilý Milan Z. a dále dosud neznámý mladík ve věku kolem 25 let, vysoký 175 – 180 cm, štíhlé postavy a dlouhých tmavých vlasů sahajících k ramenům. Oblečen byl sportovně a měl větší sportovní tašku. Po celou dobu hrál na výherním automatu, proto seděl zády k hostům, tudíž žádný ze svědků nebyl schopen poskytnout informace k jeho ztotožnění, ani vyhotovit jeho portrét. Pouze servírka Hana M. při výslechu, zaměřeném na jeho popis, podala informace k jeho vzhledu, které pomohly policistovi k sestavení portrétu na počítači- viz obrazová příloha. Svědkyně dále uvedla, že mladík, dosud neznámé totožnosti, v minulosti herna párkrát navštívil. Několikrát s ním hovořila a z jejich hovoru usoudila, že pracuje někde v okolí jako číšník. Slyšela, jak jeden z hostů ho oslovil Petře.

Za nevěrohodnějšího svědka považovali kriminalisté Zdeňka M., který v inkriminované době nepožil alkoholické nápoje a nejlépe si pamatoval vzhled ostatních hostů. S neznámým hovořil v baru asi jen dvě minuty. Bylo tam dobré osvětlení, proto mu ta krátká doba stačila na zapamatování si jeho vzhledu. Oproti svědkyni Haně M. si zpočátku netroufal sestavit portrét dosud neustanoveného mladíka. Byl mu tedy předložen

4 Matoušek, V.: Pokus vraždy pro pár korun, Kriminalistický sborník, 2001, č. 4, str. 25-30

identikit sestavený svědkyní Hanou M. Svědek se vyjádřil, že by se mohlo jednat o tohoto mladíka, jen neodpovídá účes a výraz obličeje, neboť dotyčný měl výrazně tmavé oči. Druhý portrét se však přesto nepodařilo sestavit. Svědek jen uvedl, že je schopen ho označit ve fotoalbu vytípaných osob nebo při rekognici. Policista sestavující portrét nebyl schopen s ním navázat dostatečně dobrý osobní kontakt, neprojevil dostatečnou trpělivost, což mělo za následek, že svědek znervózněl a řekl, že již dále není schopen portrét sestavovat.

Kriminalisté však měli i přesto nadále zájem s ním spolupracovat, neboť bylo zřejmé, že mu záleží na objasnění případu. Rozhodli se proto, že se pokusí s ním sestavit portrét trochu jiným způsobem. Postupně mu předložili tři fotoalba pachatelů. On měl označit toho, který se nejvíce podobá neznámému mladíkovi. Bylo mu poskytnuto dostatek času, dokonce mu byla nabídnuta káva a občerstvení. Vybral jednu z fotografií, která odpovídala podobě neznámého jen kromě účesu, proto se okopírovala a černou tuší se účes domaloval. Portrét č. 2 byl tak hotov-viz. obrazová příloha. Předložili ho číšníkům a servírkám pracujícím v restauracích, hernách a barech v okolí herny Nonstop. Šťěstí jim přálo hned ve druhé restauraci, kde byl označen číšník Petr V. z Brna, který pracoval v restauraci v Brně-Bystrci. Jeho rodiče bydleli nedaleko herny Nonstop.

V prvním výslechu podezřelého nebyly na první pohled zaznamenány žádné rozpory. Uvedl, že z baru odešel k rodičům pro tři tisíce korun, které předtím prohrál v automatu. Chtěl hrát znovu, ale doma žádné peníze neměl, přesto se do herny vrátil „na panáka“. Odcházel jako poslední z hostů.

Bylo zjištěno, že částka, kterou prohrál, byla z restaurace v níž pracoval, a kterou měl následující den vyúčtovat. To se také stalo, ačkoliv ve své výpovědi tvrdil, že peníze doma žádné neměl. Tento rozpor nedokázal vysvětlit, a tak nakonec pod tíhou předkládaných důkazů, včetně prokázaných biologických stop na jeho oděvu, se k činu přiznal a byl odsouzen na 13 let. Na tomto případě jsem chtěla prakticky ukázat, jak důležitá je dobrá spolupráce policie a svědka při sestavování portréty, jak jsem se podrobně o této problematice zmiňovala již v předchozí kapitole.

Pátý případ 5 nás zavede do doby velkých povodní z roku 2002. Této situace, tragické pro mnohé lidi, využila Dana Stodolová k tomu, aby okradla starou paní, kterou předtím mučila do doby, než žena zemřela.

Dne 17.8. 2002 oznámil na Okresní ředitelství PČR v Jindřichově Hradci Oldřich Čondl, že našel svoji 78 letou matku Marii Čondlovou zavražděnou v jejich rodinné vile v Kardašově Řečici. Mrtvola měla obě ruce přivázané látkovými pásky k opěradlům křesla, přes hlavu přehozený povlak na polštář, v ústech látkový roušek a kolem krku tři škrtidla z pruhů látek. Soudní pitva stanovila jako příčinu smrti vykrvácení do dutiny hrudní. Doba smrti byla stanovena na 15.8. 2002. Z domu byla odcizena částka 25 tisíc korun.

Bylo vytípano několik vyšetřovacích verzí. Podle jedné z nich mohl být vrahem syn zavražděné, což bylo po následném šetření odmítnuto. Část vily sloužila k ubytování návštěvníků, proto chvíli padlo podezření na dvě rodiny z Prahy a Ostravy, které však odjely již 14.8., kdy zavražděná ještě žila. Jako nejvíce podezřelá se jevila neznámá žena, která byla viděna jednou svědkyní u paní Čondlové 14.8. v odpoledních hodinách. Byla u zavražděné, když ta právě seděla s onou neustanovenou ženou a popíjely kávu. Poškozená o ní hovořila jako o „chudince“ z Prahy, která byla postižena povodní a v Kardašově Řečici se má setkat se svojí sestrou. Na základě popisu svědkyně byl sestaven počítačem portrét neznámé ženy-viz. obrazová příloha. Na základě něj bylo vyhlášeno celostátní pátrání.

Případ byl soustavně vyhodnocován s podobnou trestnou činností na území celé republiky, především bylo zaměřeno na modus operandi a podobnost obětí. Na základě

---

5 Madar, R.: Chudinka z povodní, Kriminalistický sborník, 2005, č. 2, str. 32-35

tohoto postupu byli vytipováni manželé Dana a Jaroslav Stodolovi jako podezřelí ze spáchání dvojnásobné vraždy v Hradci Králové a pokusu vraždy v obci Brněnec v okrese Svitavy. Od Dany Stodolové bylo vyžádáno fyziodetekční vyšetření v Kriminallistickém ústavu v Praze. Vyšetření zpočátku proběhlo bez emočních projevů. Později znervózněla a začala uhýbat pohledem. Z jejího chování se usoudilo, že by mohla mít účast na vraždě paní Čondlové. Zejména reagovala na kuchyňský váleček, který byl nalezen poblíž těla zemřelé. Její vzhled se rovněž velmi shodoval s osobou vyobrazenou na identikitu, který se svědkyni podařil sestavit opravdu velmi dokonale.

Následoval prvotní výslech obou manželů. Zpočátku oba zapírali, podezřelá dokonce tvrdila, že ani neví, kde Jižní Čechy jsou. Postupně se však podezřelý začal doznávat ke své trestné činnosti. Vše však vzal na sebe s tím, že podezřelá nemá s jeho činností nic společného. Podezřelá nakonec pod tíhou předkládaných rozporů ve výpovědích doznala svoji přítomnost v Kardašově Řečici. Tvrdila však, že ona paní Čondlovou nezabila. Pouze ji za asistence svého manžela svázala a požadovala po ní peníze. Poškozená jí vyhrožovala, že vše oznámí policii. Toho se lekla a manžel ji poslal do auta, kterým přijeli, s tím, že on na místě vše vyřídí sám. Její manžel však svoji účast popřel, ačkoliv jiné případy bral pouze na sebe. Uvedl, že by tento také na sebe vzal, ale že neví, co se v domě odehrálo. Přesto mu bylo sděleno obvinění pro trestný čin vraždy. Při předání jeho písemného vyhotovení se ohradil proti noži, jenž byl uveden jako vražedná zbraň, s tím, že on své oběti vždy jen uškrtil. Při dalším prověřování byla většina její výpovědi zpochybněna a ona se nakonec k činu doznala. Stíhání jejího manžela bylo pro tuto vraždu zastaveno.

O těchto příbězích jsem se dozvěděla z odborné literatury. Identikity v různých formách je možno často vidět i v televizi, např. v pořadu ČT1 Na stopě, který pravidelně sleduji. Skládané portréty byly ukázány třeba v případě vraždy prodavačky ve videopůjčovně v Praze dne 29.7. 2005, nebo v případě přepadení banky v Domažlicích dne 17.9. 2005, kdy pachatelé byli převlečeni za policisty, dále v případě loupežného přepadení taxikářů, odvysíláno 27.6. 2006 v pořadu Na stopě, kdy jeden byl zabit a druhý přežil, proto sestavil identikit pachatele. V Německu je téměř v každém, velmi populárním, pořadu Aktenzeichen XY ungelöst ukazován nějaký identikit. V lednu 2006 došlo v Altenkirchenu k sérii znásilnění. Pachatel byl dopaden jen díky jeho identikitu odvysílaném v tomto pořadu. V letech 2003-2006 došlo v Německu k sérii vražd mladých žen. Jen jedna z obětí přežila a sestavila pachatelův portrét, díky němuž byl vypátrán.

V Německu pomohl identikit k nalezení Franka Schmoekela, jednoho z nejhledanějších vrahů, který dne 25.10. 2000 utekl z psychiatrické kliniky, kam byl umístěn pro několikanásobné znásilnění. Do 7.11. 2000, kdy byl dopaden, se skrýval v lesích a mezitím stihl na svém útěku zavraždit člověka. Jeho hledání byla jedna z největších pátracích akcí, kdy tisíce policistů prohledávali možné úkryty nebo auta na hraničních přechodech s Polskem a Českou republikou. Speciální pátrací týmy byly nasazeny 24 hodin a přijímaly informace od lidí, kteří reagovali na pachatelův identikit, uveřejněný ve sdělovacích prostředcích. Někteří podávali i nepřesné a nepravdivé informace, například, že ho viděli v zahraničí. Policisté vyhodnocovali pravdivost každé z nich, neboť se jim stávalo, že byli občas dovedeni na špatné místo.

V roce 1951 vybuchly v Německu v balíčcích dvě bomby na dvou různých místech, které měl na svědomí Erich von Halacz. Svědky z pošty, kteří si ho pamatovali, když balíčky odesílal, byl za pomoci grafika, tedy grafickou metodou, sestaven jeho identikit, následně uveřejněný v novinách, který pomohl k jeho dopadení.

Na základě uveřejněného identikitu se však vždy nepodaří pachatele najít. V Německu došlo koncem 70., 80. a 90. let minulého století ke třem únosům, jichž se dopustili stejní pachatelé. Ačkoliv oběti byly schopny sestavení identikitů, pachatelé nebyli díky nim dopadeni. Na místě činu nikdy nezanechali vyhodnotitelné stopy, proto se kriminalisté jeden čas domnívali, že by to mohli být policisté, kteří znají vyšetřovací postupy. Až po třiceti letech, od spáchání prvního únosu, byli dopadeni díky zachycení telefonního čísla, na které volal jeden z pachatelů.

Může se také stát, že oběť není schopna pachatele popsat, i když dostatečně dlouho viděla jeho obličej. V roce 2005 byla v Německu doma přepadena stará paní, která dva pachatele nedokázala popsat, ačkoliv nebyli maskováni, protože byla jejich přítomností tak silně traumatizována.

K dopadení pachatele nepřispívá jen identikit, ale také jeho fotografie, zveřejněná v médiích, pokud je ovšem policii k dispozici. Toho je důkazem případ z nedávné doby. V Německu Spolkový kriminální úřad (BKA) uveřejnil 23.8.2006 fotografii Jihada Hamada, podezřelého z uložení bomb ve dvou regionálních vlacích 31.7.2006, které byly objeveny, ještě než stačily explodovat. Zveřejnění fotografie vedlo k jeho rychlému zadržení.

Někdy se podaří získat fotografii například z videozáznamu, jak tomu bylo výše ve třetím případě. V Německu však došlo v nedávné době k přepadení banky, v níž pachatelé jednali tak profesionálně, že zcizili pásy z kamer, které je zachytily, a tak bylo nutno sestavit jejich identikit.

Fotografii pro pátrací účely je potřeba upravit, pokud je osoba nezvěstná už několik let. Jako příklad za všechny uvedu případ, který byl uzavřen nedávno po osmi letech. V srpnu 2006 utekla v Rakousku 18-ti letá Natascha Kampusch svému únosci a vězňovi, který ji skrýval ve sklepě svého domu od března 1998. Ihned po jejím zmizení policie zveřejnila její fotografii-viz obrazová příloha. Po několika letech bylo potřeba uveřejnit fotografii, na níž by vypadala starší, proto její otec pomohl policii počítačovou metodou změnit její obličej, aby byl starší-viz obrazová příloha.

Pokaždé, když vidím identikit v odborné literatuře nebo v televizi, tak si uvědomím, jak důležitá, potřebná a neodmyslitelná je tato metoda pro kriminalistickou praxi. Výše uvedené případy jsou toho jasným důkazem.

Část II. Další způsoby identifikace osob podle vnějších znaků

Kapitola 1. DAKTYLOSKOPIE

1.1. HISTORIE DAKTYLOSKOPIE V ČESKÝCH ZEMÍCH

Od 9.9. 1908 byly vyhotovovány pouze daktyloskopické karty, neboť tímto dnem byla daktyloskopie oficiálně uznána za jediný identifikační prostředek na celém území Rakouska-Uherska a nahradila tak dosud vládnoucí antropometrii. V praxi však byla daktyloskopie používána již od července 1891. V té době mladý policista František Protiwenský začal z vlastní iniciativy studovat problémy daktyloskopie. Od roku 1903 vytvářel na vlastní náklady daktyloskopickou registraci, kterou dal v září 1908 k veřejnému užívání. Je považována za jednu z nejstarších.

Téměř ve stejné době, v roce 1907, založil kapitán četnictva Josef Povondra u Okresního četnického velitelství na Vinohradech v Praze daktyloskopickou sbírku, která byla od roku 1922 sloučena s daktyloskopickou sbírkou pražského policejního ředitelství. Do ní zasílaly četnické stanice daktyloskopické karty. Účelem sloučení byl vznik společné kriminální služby četnictva a policie. Záhy však docházelo k trvalým neshodám, proto tato spolupráce netrvala dlouho.

V roce 1926 bylo založeno Ústřední četnické pátrací oddělení, které vedlo speciální daktyloskopickou registraci cikánů a osob cikánsky žijících.¹

Výnosem ministerstva vnitra ze dne 13.4. 1929 byla zřízena u policejního ředitelství v Praze Všeobecná kriminální ústředna, jejímž úkolem bylo především mít přehled o nejzávažnějších zločincích a pátrání po nezvěstných osobách. Skládala se ze 13 oddělení, která se dělila podle jednotlivých kriminalistických odvětví a druhů kriminality, proto mně toto dělení trochu připomíná směsici struktury současného Kriminalistického ústavu v Praze, služby kriminální policie a vyšetřování a policejního prezidia. Tato struktura je pro mne neobyčejně zajímavá, neboť ukazuje na tehdejší pojetí a způsob registrace kriminality, která mi připadá velmi vyspělá, ačkoliv neexistovala dnešní moderní technika. Druhým oddělením ústředny byla Ústředna daktyloskopická, která srovnávala, zpracovávala otisky prsů a třídila došlé.

---

¹ Němec, B.: Dějiny daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1958, č.12, str. 563

Ústředna měla svůj jednacím řád upravující chod jednotlivých oddělení.²

Od roku 1901 bylo u policejního ředitelství v Praze založeno daktyloskopické oddělení, které bylo výnosem ministerstva vnitra ze dne 9.5. 1919 přeměněno na Ústřední stanici daktyloskopickou pro Československou republiku, která vedla sbírky otisků prstů pro celé území republiky. Otisky sloužily k usvědčení a k hledání neznámých pachatelů. Kompetence orgánu přešly od roku 1929 na Všeobecnou kriminální ústřednu.³

Do Všeobecné kriminální ústředny přicházely karty téměř z celého světa pro ověření totožnosti v cizině daktyloskopovaných československých příslušníků. Ústředna zase zasílala daktyloskopické karty všech nebezpečných mezinárodních zločinců Mezinárodnímu úřadu pro zjišťování totožnosti na dálku v Kodani.⁴

Podle nařízení vlády Československé republiky ze dne 14.7. 1922 byly daktyloskopovány, kromě osob mladších 18 let, ty, které byly odsouzeny a u nichž se předpokládalo, že trestnou činnost zopakují, dále odsouzení tuláci, cikáni, kuplíři, osoby vypovězené z republiky a ty, které použily padělaný průkaz totožnosti.⁵ Seznam osob povinně podléhajících daktyloskopii upravoval rovněž výnos ministerstva vnitra ze 17.3. 1922 pod názvem Instrukce pro daktyloskopickou službu četnictva.⁶

Daktyloskopické karty měly rozměry 34 x 21 cm. Byly zhotovovány z tvrdšího kvalitního papíru. Obsahovaly osobní údaje (nacionále, popis osoby, zvláštní znamení, fotografie, popis osoby). Karty žen měly pro lepší rozlišení na horním okraji 3 cm široký fialový pásek.⁷ Na přední stranu daktyloskopické karty se otiskovaly čtyři natažené prsty pravé a levé ruky jako kontrolní otisk. Pod ně se otisklo pět prstů od palce po malíček. Otisky se snímali v přítomnosti nějaké úřední osoby a nesmělo se přitom používat násilí. Pokud byly otisky viditelné, tak byly fotografovány. V opačném případě byly zvýrazněny jemným práškem. Následně byly sejmuty na speciální želatinovou fólii, z níž bylo možné je ofotografovat.⁸

Oblast daktyloskopie byla v té době upravena nejen interními předpisy, ale také odbornou knižní literaturou. Jednou z prvních československých kriminalistických publikací je „Nauka o daktyloskopování a popisování osob“ z roku 1920 od Františka Protiwenského. Uvádí v ní základní daktyloskopické systémy a návod k popisování osob. V roce 1922 vydali četničtí důstojníci Oldřich Pinkas a Josef Povondra učební pomůcku pro četnictvo s názvem

---

2 Lebeda, J.: Učebnice kriminalistiky, Praha: B. Vašata, 1931, str.156

3 ditto, str. 164

4 ditto str. 107

5 ditto str. 165

6 Dlouhý, M.: Kriminalistika u četnictva, Kriminalistický sborník, 1993, č. 3, str. 133

7 Straus, J.: Dějiny čes. kriminalistiky slovem i obrazem, Praha: Police history, 2003, str. 97

8 Dlouhý, M.: Kriminalistika u četnictva, Kriminalistický sborník, 1992, č.2, str. 48

„Pokyny pro službu pátrací a daktyloskopickou“, o nichž jsem se zmínila již jednou ve své práci. Je to dílo velmi významné, které obsahuje poznatky z oblasti kriminalistické taktiky. Byly publikovány nejen knihy, ale také časopisy, např. Naše vojsko, Četnický obzor, Policejní hlídka, aj.⁹ Období počátku minulého století považuji za velmi významné pro rozvoj nejen daktyloskopie, ale i celé kriminalistiky. O to více mě těší, že vlastním učebnici kriminalistiky z tohoto období. Její autor, Josef Lebeda, byl v roce 1931 okresním inspektorem 1. třídy stráže bezpečnosti. Při sepisování kapitoly, týkající se daktyloskopie, osobně spolupracoval dokonce se samotným majorem Povondrou, jak stojí v knize. Kniha je pro mne neobyčejně zajímavá, už jen proto, že všechny tehdejší kriminalistické poznatky, které považuji za velmi dokonalé, jsou popsány v přítomnosti. Čist autentickou knihu z toho období je zcela něco jiného, než když čtu odborný článek ze současnosti, který tuto dobu popisuje. Zaujalo mě upozornění inspektora Lebedy o tom, že pachatelé začali zejména v té době používat rukavice, snažili se zahladit otisky na místě činu, a také je falšovaly.¹⁰ O jednom takovém případě falšování se zmíním.

Případ se odehrál ve dvacátých letech minulého století v době, kdy již daktyloskopický znalecký posudek byl považován za plnohodnotný důkaz, proto se někteří zločinci pokusili tuto metodu zpochybnit, a to tím způsobem, že chtěli dokázat, že je možno nalézt dva jedince se stejnými papilárními liniemi. Jeden z takových prvních případů se stal v Československu.^{11, 12}

Dne 29.4. 1925 byla ve sklárně v Libochovicích vyloupena pokladna, z níž bylo odcizeno 34 tisíc korun. Na pokladně a na okenním skle byly nalezeny otisky prstů. Podle daktyloskopické sbírky pražského policejního ředitelství bylo zjištěno, že patří Aloisi Košťálovi. Odborný znalecký posudek z odvětví daktyloskopie vypracoval sám kapitán Povondra, který stál v čele četnického oddělení u Poznávacího úřadu policejního ředitelství v Praze. Oddělení bylo specializováno právě na vypracování znaleckých posudků. I přes posudek, který potvrdil skutečnost, že otisky z místa činu patří Aloisi Košťálovi, byl dotyčný soudem I. instance zproštěn obžaloby, neboť tvrdil, že na místě činu nikdy nebyl. Jeho matka a manželka jeho výpověď potvrdily. Otisky z místa činu byly totiž jediným usvědčujícím důkazem. Odvolací soud, na základě odvolání státního zástupce, si vyžádal posudek Antropologického ústavu Univerzity Karlovy v Praze. Ústav byl dotázán, zda je možno, aby existoval druhý člověk, který by měl stejné otisky jako Alois Košťál. Profesor Matiega potvrdil Povondrův posudek v plném rozsahu, neboť omyl v identitě byl v tomto případě zcela vyloučen. Košťál byl odsouzen na dva roky a jeho matka s manželkou pro křivé svědectví.

Ve vězení vymyslel plán, jak obelstít daktyloskopii. Dne 19.10. 1926 došlo k vloupání

---

9 Straus, J.: Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem, str. 15

10 Lebeda, J.: Učebnice kriminalistiky, Praha: B. Vašata, 1931, str. 75

11 Musil, J.: První odhalený podvrh v dějinách československé daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1984, č. 9, str. 567-572

12 Machutová, M.: Kapitoly kriminalistiky, Hlásí se policie, 2002, č. 12, str. 19

oknem do kanceláře záložny ve Smolnici. Došlo k proražení okenního skla. Na zemi byly nalezeny tři střepiny skla a na dvou z nich byly vidět otisky prstů. Byly ukázány kapitánu Povondrovi, který ihned prohlásil, že jde o otisk levého ukazováku Aloise Košťála, neboť ho měl ještě v paměti z jeho procesu. Četníci ho následně šli zatknout do jeho bytu, avšak jaké bylo jejich překvapení, když zjistili, že Košťál je až do 29.11. 1926 v pankrácké věznici. Říká se, že kapitán Povondra prožil bezesnou noc, neboť se zdálo, že jsou podlomeny základní principy daktyloskopie. Zřejmě právě v té bezesné noci ho napadlo následujícího dne porovnat tři střepiny skla, přičemž zjistil, že dvě z nich, na nichž byly Košťálovy otisky, jsou barvou a tloušťkou odchylné od třetí. Prokázalo se tak, že dvě střepiny byly na místo činu doneseny. Košťál je předal svému, zanedlouho nato propuštěnému, spoluvězni poté, co na ně otiskl své prsty. Chtěl vyvrátit tvrzení o jedinečnosti každého jedince a dokázat, že on, jeho matka a manželka byli odsouzeni nevinně.

1.2. HISTORIE DAKTYLOSKOPIE VE SVĚTĚ

Historie světové daktyloskopie je ve znamení neustálých bojů o její uznání a uplatnění. Mnozí její propagátoři byli zpočátku sami jejími odpůrci a téměř všichni se za svého života dočkali odmítnutí a nepochopení při prosazování této možná i nejvýznamnější identifikační metody v dějinách světové kriminalistiky. O to více si musíme my, kteří se zajímáme o kriminalistiku, uvědomit jejich obrovský přínos pro tuto vědu, již věnovali téměř celý život, a patřičně je ocenit, neboť mnozí z nich se nespravedlivě této pocty nedožili.

Dějiny daktyloskopie lze rozdělit na tři etapy:

1. etapa- dějiny nejstarší a staré: do roku 1850,
2. etapa- dějiny nové: do roku 1914,
3. etapa- dějiny moderní: od roku 1914.¹³

Otisk prstu nebo ruky byl používán již v nejstarších středověkých civilizacích, které ovšem nesloužily k dnešním daktyloskopickým účelům, tedy jako stopa trestného činu. V Severní Americe byly roku 1913 nalezeny v kameni ryté výkresy zobrazující lidskou ruku staré několik tisíc let před naším letopočtem. Jedná se zřejmě o nejstarší projevy daktyloskopie. Bystrý kreslíř postřehl obrazce papilárních linií, které zakreslil do kamene sice primitivním způsobem, ovšem postřehl je, což se mnohým vědcům nepodařilo dlouhá staletí. Indiáni v Severní Americe znali papilární linie již v nejprimitivnějším stupni kultury. Znalost daktyloskopie u Asyřanů a Babyloňanů dokládá nejstarší knihovna světa v Ninive.

V Číně byl otisk prstu používán místo pečete. Čínský autor Kio Kung-yen je nejstarším autorem na světě, jenž psal o daktyloskopii jako o identifikačním prostředku. Používal se zejména na smlouvách, na níž ho obě smluvní strany připojily jako signaturu. Starý čínský zákoník nařizuje připojit otisky prstů na listinu, na níž manžel uvádí důvody rozvodu. Ve 12. století našeho letopočtu

---

13 Němec, B.: Dějiny daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1958, č. 10, str. 467

byli v Číně pachatelé daktyloskopování. Daktyloskopické stopy z místa činu byly dokonce považovány za cenný důkaz. V čínských nalezincích poznávali rodiče své děti podle obrazců papilárních linií. Pokud byl kojeneček přijímán do ústavu, bylo nutné učinit zápis, který, kromě údajů o rodičích, obsahoval otisk prstů jeho rukou a palců nohou. Číňané využívali otisků v různých oblastech života jednak proto, že většina populace té doby byla negramotná, a také proto, že padělání podpisu nebylo trestné. Zákon poskytoval ochranu jen podpisu císaře a jeho pečeti.¹⁴ Číňané zastávali názor, že otisk prstu je spolehlivější než popis obličeje, který se mění v průběhu života, v čemž jím musím dát zapravdu, ačkoliv je mi portrétní identifikace sympatičtější.

Nejstarší otisk prstu v Japonsku se nachází v jednom klášteře nedaleko Tokia. Zločinci po dobu vazby a vězení se mohli podepisovat pouze otiskem prstu, neboť právo skutečného podpisu jim bylo odebráno po dobu věznění, protože ztratili občanská práva. Otisk Japonci považovali za natolik osobitý, že jim stačil k identifikaci člověka. V Tibetě se otisky prstů používaly místo podpisu ještě v roce 1912. Rovněž ve staré Persii a Malajsii jsou dochovány důkazy o používání otisků.

Evropa zůstala v tomto směru za těmito civilizacemi hodně pozadu. U starých Řeků a Římanů nebyl nikdy nalezen dokument, na němž by byla zobrazena ruka nebo prsty. Ve středověku tohoto prostředku nebylo používáno. Existovaly výjimky u analfabetů, kteří svým prstem potvrdili určitou listinu, například v carském Rusku. V polovině 17. století se zabýval Marcello Malpighi, osobní lékař papeže Inocence XII., papilárními liniemi, ovšem jeho práce byly výlučně anatomického charakteru. Různé způsoby používání této metody však nebyly nikdy exaktně ověřeny. Částečné exaktní ověření používání obrazců papilárních linií je známo až začátkem 19. století, tady na přelomu první a druhé etapy historie daktyloskopie, kdy se o její používání v kriminalistické praxi zasadilo několik významných přírodovědců a lékařů- Purkyně, Herschel, Faulds, Galton, Henry a Vucetich.¹⁵

Jana Evangelistu Purkyně (1787-1869) zařazují do světové daktyloskopie, i když byl Čech, avšak význam jeho díla dosáhl mezinárodního rozsahu. Jeho dílo je velmi rozsáhlé a zahrnuje i světově uznávanou tvorbu, která má význam v dějinách daktyloskopie. Jedná se o 54 stránkový latinský spis *Commentatio de examine physiologico organi visus et systematis cutanei* (Rozprava o fyziologickém výzkumu orgánu zrakového a soustavy kožní). O papilární linie se však zajímal jen z hlediska biologie. Jejich využití pro identifikaci opomenul. Také se nevyjádřil k otázce jedinečnosti otisků pro každého člověka. Purkyně je proto mylně někdy označován za zakladatele kriminalistické daktyloskopie, která byla použita v praxi až za 60 let.¹⁶ Jeho význam spočívá v tom, že shrnul své poznatky v tabulku o obrazcích papilárních

---

14 Němec, B.: Dějiny daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1958, č. 10, str. 469

15 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 13

16 Musil, J.: J. E. Purkyně a daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1987, č.12, str. 758

linií, které seřadil v devět skupin, čímž položil pevný základ pro pozdější daktyloskopické registrace.¹⁷ Lze ho považovat za teoretického zakladatele fyziologických zákonitostí daktyloskopie. Jak již jsem uvedla, jeho dílo získalo mezinárodního ohlasu. V roce 1906 uveřejnil Hans Gross v odborném časopise *Archiv fuer Kriminalanthropologie und Kriminalistik* článek věnovaný Purkyňově vzpomínce. Psal v něm, že „geniální a důkladná práce českého učence podává první základy tzv. daktyloskopie, tj. moderní nauky o papilárních liniích, jako prostředku ke zjišťování totožnosti osob.“¹⁸

William James Herschel (1833-1917) byl v letech 1853 až 1875 anglickým guvernérem bengálského distriktu se sídlem v Kalkatě. Teprve s jeho jménem je spojena daktyloskopie jako věda pomáhající v boji s kriminalitou. Jako první použil otisky prstů k identifikaci osob. Ve svém úřadě si všiml, že se vyplácejí důchody lidem více než stoletým, kteří ve skutečnosti již nežili a jejich potomci se tak neoprávněně obohacovali. Přemýšlel jak tomu zamezit. Indové byli totiž pro Evropany hůře rozeznatelní. Všiml si, jak negramotní Indové podepisují smlouvy otiskem palce. Vytvořil kartotéku otisků prstů lidí, pobírajících důchod, který tak přestal být vyplácen neoprávněným.¹⁹

Henry Faulds (1843-1930) byl lékařem, docentem fyziologie. Působil v Japonsku v tokijské nemocnici, kde přednášel medikům fyziologii. Při návštěvě muzea prehistorických předmětů si všiml otisků, které zůstaly zachovány v hrncířské hlíně celá staletí. V souvislosti s tím ho napadlo, že by se podle papilárních linií mohly rozlišovat lidské rasy, což Galton vyvrátil. Začal porovnávat dokonce i otisky primátů s otisky homo sapiens. To také našlo své uplatnění v kriminalistice, když o několik let později slavný francouzský soudní lékař Edmonde Locard při vyšetřování stop na místě činu zjistil, že nepocházejí od člověka ale od opice. Patřila italskému komediantovi, který ji naučil šplhat po fasádách a vykrádat byty. Faulds potřeboval získat co nejvíce srovnávacího materiálu, proto odebral otisky i domácímu personálu, což se mu vyplatilo. Všiml si totiž, že mu z lahve kořalky pravidelně ubývá jeho obsah. Na láhvi zjistil mastné otisky, které porovnal se svojí sbírkou. Kořalku mu upíjel jeden ze sloužících. Nejcennějším poznatkem, který Faulds přinesl kriminalistice, je skutečnost, že otisky prstů z místa trestného činu mohou pomoci k zjištění totožnosti pachatele. Nikdo jiný před Fauldsem na to nepřišel, proto mu v této věci patří nesporné prvenství.²⁰

Francis Galton (1822-1911) převedl praktické zkušenosti Herschela a Fauldse na vědecký základ. Uvědomil si, že pokud bude daktyloskopie používána v policejní praxi, je potřeba spolehlivě zjistit, zda se obrazce papilárních linií během života nemění, zda papilární linie jsou tak četné, že bude možno jedince rozpoznat mezi tisíce dalšími a zda bude specialista na

---

17 Němec, B.: Dějiny daktyloskopie, *Kriminalistický sborník*, 1958, č. 10, str. 472

18 Straus, J.: Dějiny čes. kriminalistiky slovem i obrazem, Praha: Police history, str. 46

19 Jirotko, A.: *Obrázky prstů*, *Policista*, 2005, č. 3, str. 14

20 Němec, B.: Dějiny daktyloskopie, *Kriminalistický sborník*, 1958, č. 11, str. 510

---

daktyloskopii schopen ihned zjistit, pokud se mu předloží nějaké otisky, že tyto byly v minulosti již registrovány. Na vše se mu podařilo nalézt odpověď. Galton je tak považován za tvůrce daktyloskopického zákona o neměnnosti papilárních linií a o vyloučení možnosti výskytu dvou jedinců se stejným obrazcem linií, k němuž došel na základě svých matematických propočtů.

Edward Richard Henry (1850-1931) byl policejním inspektorem v indické Kalkatě, kde se v tamních archívech našel jeho plán postupu týkající se realizace všeobecného zavedení daktyloskopie v Indii, která se tak jeho zásluhou stala kolébkou moderní daktyloskopie.²¹

Juan Vucetich (1858-1925) prováděl výzkumy otisků prstů ve stejné době jako Galton. Poté, co byl jmenován vedoucím Statistického a Identifikačního úřadu policejního ředitelství v La Plata, horlivě zkoumal otisky kde to jen šlo- ve věznicích, na mrtvolách, na mumiích starých několik tisíc let, na nichž ho fascinovalo, že i po tak dlouhé době jsou papilární linie zachovány. Výsledkem jeho činnosti bylo vytvoření prvního použitelného klasifikačního systému otisků prstů sloužícího i jako důkaz.²²

Galton, Herschel a Faulds v roce 1880 zdůvodnili v časopise Nature základní zákonitosti daktyloskopie, k jejichž realizaci do policejní praxe přispěl Henry. V roce 1901 byl ve Scotland Yardu zaveden klasifikační daktyloskopický systém Galton-Henry. Byla zřízena centrála pro otisky prstů jak pro Anglii, tak i pro kolonie. Byl rozšířen do celého světa a zanikl až s příchodem moderních počítačových systémů.²³

Kromě těchto výše uvedených, pro mne nejvýznamnějších vědců v oblasti daktyloskopie, se o ní zasloužili i další. Například MVDr. Wilhelm Eber, profesor Vysoké veterinární školy v Berlíně, přišel na možnost identifikace osob podle prstů, když byl jako městský zvěrolékař na jatkách a viděl krvavé otisky, které zanechali řezníci na různých předmětech. Následně objevil postup, jak zviditelnit a zajistit latentní stopy. V roce 1888 předložil návrh na zavedení metody do praxe pruskému ministrovi vnitra, který ji zamítl s tím, že se mu návrh zdá neproveditelný.²⁴

V roce 1856 si sejmul giessenský antropolog Welker své vlastní otisky prstů. Tento postup zopakoval o čtyřicet let později a zjistil, že jeho papilární linie zůstaly stejné, a přitom on sám se úplně změnil.

Daktyloskopii se sice podařilo nakonec prosadit do praxe v roce 1896, ovšem její začátky jednoduché nebyly. Svědčí o tom například případ, který se odehrál v druhé polovině 19. století v Německu. Margareta Muellerová byla odsouzena k trestu smrti za loupežnou vraždu. Soud ji trest nakonec změnil na doživotní žalář, protože jediným usvědčujícím důkazem byly její otisky. Soud se vyslovil, že daktyloskopie je mladá věda, používána teprve deset let a za tak

---

21 Straus, J.: Dějiny čes. kriminalistiky slovem i obrazem, Praha: Police history, str. 59

22 ditto, str. 60

23 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 22

24 Němec, B.: Dějiny daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1958, č. 10, str. 515

krátkou dobu nelze s jistotou říci, že neexistují dva jedinci se stejnými otisky.

Zpočátku byla daktyloskopie používána společně s antropometrií, a to hlavně v Anglii. Od Bertillona se převzalo měření délky a šířky hlavy, levého prostředníku, levého předloktí a levé nohy. Od Galtona se používalo deset prstů. Mladiství měření nebyli, byli jen daktyloskopováni. Daktyloskopie původně měla být do praxe zavedena ještě dřív, ale v tom okamžiku nastoupila antropometrie. Poté nějaký čas obě metody přežívaly vedle sebe. Jak jsem se již zmínila v kapitole 1., části I., obě nebylo možno používat zároveň. Nakonec to totiž vypadalo tak, že v jednom státě se používala daktyloskopie a ve druhém antropometrie, čehož zločinci náležitě využívali ke změně identity.²⁵ Antropometrie byla kritizována už i ve Francii, její kolébce, když se nepodařilo ihned zjistit zloděje obrazu Mony Lisy. Poukazovalo se na to, že daktyloskopie by přispěla k objasnění mnohem rychleji. Antropometrie byla nucena podlehnout. Chronologický sled metod byl podobný i u nás, jak jsem výše popsala (pokusy o daktyloskopii, antropometrie, antropometrie s daktyloskopií, daktyloskopie), jen s tím rozdílem, že u nás se obě metody nepoužívaly zároveň.

1.3. SOUČASNÁ DAKTYLOSKOPIE

1.3.1. POJEM, OBJEKTY A VÝZNAM DAKTYLOSKOPIE

Daktyloskopie je po portrétní identifikaci druhou nejstarší identifikační metodou kriminalistické praxe. Umožňuje individuální identifikaci daktyloskopované osoby v případě získání kvalitního otisku. Slovo daktyloskopie pochází z řečtiny a znamená zkoumání prstů. Je naukou o obrazcích papilárních linií na prstech rukou, nohou, dlaních a chodidlech. Tato fyziologická vlastnost kůže je kriminalisticko-technickým základem daktyloskopie, která je proto zaměřena jen na tyto části těla, neboť na dalších papilární linie vytvořeny nejsou. Jen zcela výjimečně se mohou vytvořit například na zakončení amputované ruky, která je používána ke hmatu. Tyto linie má pouze člověk, proto pokud se naleznou, je jisté, že jen on je mohl zanechat.²⁶

Papilární linie se kříží, rozvětvují a spojují, čímž vytvářejí nejrozmanitější obrazce zvané dermatoglyfy. Jsou to souvisle vyvýšené reliéfy o výšce cca 0,1-0,4 mm a šířce cca 0,2-0,7 mm. Jemnější obrazce jsou u dětí, případně žen, ale i u mužů, kteří hodně manuálně nepracují. Pracující je mají hrubší.²⁷

Dříve se všechny otisky, vytvořené částmi těla pokryté papilárními liniemi, neoznačovaly za daktyloskopické. Ty se používaly jen pro stopy článků prstů na rukou. Stopy dlaní byly cheioskopické (cheir-ruka), stopy chodidel a prstů na nohou byly podoskopické.²⁸

---

25 Němec, B.: Dějiny daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1958, č. 11, str. 517

26 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 130

27 Suchánek, J.: Daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1991, č. 9, str. 374

28 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 131

Snímání daktyloskopických otisků je upraveno trestním řádem a zákonem o Policii ČR. Paragraf 158 odst. 3 pís. f) tr.ř. udává: „Při objasňování a prověřování skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, policejní orgán je oprávněn snímat daktyloskopické otisky pro zajištění stop trestného činu.“ Paragraf 13 odst. 6 zákona o Policii ČR se o daktyloskopii zmiňuje takto: „Nemůže-li policista totožnost předvedené osoby zjistit na základě sdělených údajů ani v evidenci obyvatel, je oprávněn vyzvat tuto osobu, aby strpěla provedení nezbytných služebních úkonů, jako je snímání daktyloskopických otisků.“ Dle nové právní úpravy je možno donutit osobu k daktyloskopování i donucovacími prostředky.

Objekty daktyloskopie představují daktyloskopické stopy a daktyloskopické srovnávací materiály. Obojí je předmětem daktyloskopického zkoumání-viz podbod 1.3.5. Stopy mohou mít tvar otisků a vtisků, což záleží na typu nosiče a síle dotyku-viz 1.3.3. Srovnávací materiály lze získat z daktyloskopických evidencí nebo ad hoc od podezřelých, obviněných, domácích osob, neznámých mrtvol a od osob, které nemohou nebo nechtějí prokázat svoji totožnost.²⁹ Význam daktyloskopie vidím především v tom, že umožňuje identifikovat výše vyjmenované osoby. Pomáhá nejen pachatele usvědčit, ale ještě předtím vyloučit určité osoby z okruhu podezřelých tím, že se jejich otisky nenaleznou na foru delicti commissi.

1.3.2. DAKTYLOSKOPICKÉ ZÁKONY

Daktyloskopická nauka je postavena na třech, dnes již nezvratitelných zákonech.

1. zákon: (individuálnost) Na celém světě neexistují dva lidé, kteří by měli stejné otisky prstů. Tento zákon byl potvrzen vědci již v 19. století-výše viz Galton. Matematickými propočty bylo zjištěno, že za celou dobu existence člověka na Zemi se nemohli vyskytnout dva jedinci se stejnými papilárními liniemi. Daktyloskopie vychází z jistoty, že příroda se nikdy neopakuje, neboť dvojčata i siamská dvojčata mají jiné papilární linie, které nejsou dědičné. Kdysi jsem slyšela o propočtu, který dokazoval, že dvacet shodných znaků papilárních linií u dvou jedinců se může vyskytnout jen jednou za 4,5 miliardy let.³⁰

2. zákon: (neměnnost) Obrazce papilárních linií jsou po celý život relativně neměnné. Neměnnost tedy není absolutní. Relativita znamená, že sled, skladba a návaznost linií se celý život nemění, ale mění se jejich vzhled, například tvorbou vrásek, zhrubnutím. Neměnnost byla prokázána tak, že určitým jedincům byly sejmuty otisky v mládí, dospělosti a ve stáří. Na změnu linií mohou mít vliv jizvy po poraněních. Ojediněle se mohou během života vytvořit i nové nepravidelnosti na liniích, tzv. markanty. Ke změně může dojít také následkem plastické operace, např. v důsledku popálení.³¹

3. zákon: (neodstranitelnost) Obrazce papilárních linií jsou trvale neodstranitelné, pokud není odstraněna nebo zničena zárodečná vrstva kůže.

²⁹ Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 130

³⁰ Suchánek, J.: Daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1991, č. 9, str. 375

³¹ Holubec, J.: Otisky prstů - kuriozity a abnormality, Krim. sborník, 1992, č. 9, str. 353

Z minulosti víme o vědcích, ale také o zločincích, kteří se pomocí kyselin, obrušováním, ořezáváním nebo přímým plamenem pokoušeli papilární linie bezúspěšně odstranit. Docílili pouze toho, že svrchní zrohovatělá pokožka se svlékla jako rukavice a pod ní se vytvořily nové papilární linie, samozřejmě se stejnými obrazci.³² O této skutečnosti jsem se sama přesvědčila, když jsem se nechtěně popálila při vaření. Na prstě se sice vytvořila drobná jizva, avšak linie zůstaly. I deformující choroby, jako dětská obrana, nepoškodí obrazce. Pouze v konečném stadiu lepry se obrazce mění, ale to již člověk není schopen páchat trestnou činnost. Pokud dojde k odstranění nebo zničení zárodečné vrstvy, vznikne po zhojení zjizvená kůže, která neobsahuje papilární linie, avšak i ta umožňuje identifikaci.

V minulosti veškeré pokusy o zpochybnění zákonů ztroskotaly, viz případ Aloise Košťála bod 1.1. této kapitoly.

1.3.3. VZNIK, DRUHY, VÝSKYT, TRVANLIVOST A UPOTŘEBITELNOST DAKTYLOSKOPICKÝCH STOP

Ke vzniku daktyloskopické stopy dochází tím způsobem, že pokožka, pokrytá papilárními liniemi, se dotkne vhodného nosiče, na nějž přenesou vzhled obrazce papilárních linií. Nutno zdůraznit, že ne každý nosič je vhodný pro přijetí papilárního obrazce. Nejvhodnější jsou hladké pevné plochy jako je sklo, porcelán, keramika, kov, leštěné dřevo a některé druhy papíru. Nevhodné jsou hrubé a nasákové materiály jako textilie nebo papír. Při vzniku otisku hraje významnou roli pot, který je přítomen trvale na povrchu těla. Obsahuje zhruba 97-99,5 % vody, která se po vzniku daktyloskopické stopy odpaří a na povrchu předmětu zůstanou jen netěkavé podíly. Naprosto čisté ruce neexistují, i kdyby byly neustále myty, neboť pot se stále vyučuje z potních žláz, čímž právě způsobuje otisk linií.³³

Podle článku 162 odstavce 9 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 100/2001 ze dne 7.12. 2001 ke kriminalistickotechnické činnosti PČR (dále jen ZP PP č. 100/2001) se daktyloskopické stopy dělí na viditelné a neviditelné. Viditelné se dělí na plastické (vtisk), plošné (otisk) a na neviditelné (latentní). Viditelné plastické vznikají tlakem na vhodný materiál jako například okenní tmel. Viditelné plošné mohou být barevné, mastné, krvavé nebo prašné. Ing. Suchánek viditelné plošné dělí ještě na odvrstvené,³⁴ vznikající důsledkem odstranění nečistoty, jako je třeba barva, z povrchu a na navrstvené, spočívající v přenesení nečistoty, jako je např. krev, z pokožky na nosič. Prof. Porada dělí viditelné na prašné (zaprášený prst se dotkl předmětu) a v prachu (prst se dotkl zaprášeného předmětu).³⁵ Neviditelné stopy jsou pouhým okem špatně viditelné nebo nejsou viditelné vůbec. Obvykle vznikají přenesením samotného

32 Malá, L.: Histologie a fyziologie kůže z hlediska daktyl., Krim.sborník, 1958, č. 2, str.68

33 Suchánek, J.: Daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1991, č. 9, str. 376

34 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 132

35 Chmelík, J. a kol.: Rukověť kriminalistiky, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 104

potu na čistý povrch.

U stop dále rozlišujeme taktickou (důkazní) hodnotu, představující míru pravděpodobnosti, že stopa patří určité osobě a technickou hodnotu, vyjadřující míru možnosti jejího zajištění a upotřebitelnosti. (čl. 162 odst.4 ZP PP č. 100/2001).

Místa výskytu daktyloskopických stop jsou velmi různorodá. Je nezbytné, aby daktyloskopičtí experti prohledali důkladně místo i okolí kriminalisticky relevantní události. Zejména u latentních stop je nutné vytipovat místa možného výskytu. Především je potřeba dbát, aby nedošlo k jejich poškození ještě dříve, než budou nalezeny.

Trvanlivost daktyloskopických stop je ovlivněna řadou faktorů. Jedná se o rozsáhlou problematiku, o níž se pro účely práce zmíním jen v krátkosti. Závisí především na prostředí, v němž se stopa nachází- teplota, vlhkost, sluneční záření, dále na charakteru nosiče, na němž se stopa uchytlí- sklo, papír, porcelán, a myslím, že i na čistotě rukou osoby, jež otisk zanechala. Každý kriminalista si proto musí uvědomit, že nikdy nelze předem z jistotou určit, zda daktyloskopická stopa ještě existuje, aniž by se místo ohledalo. Určení stáří daktyloskopické stopy má značný taktický význam, hlavně po důkazní stránce, neboť pachatel může tvrdit, že stopy na místě činu zanechal ještě před tím, než nastala kriminalisticky relevantní událost, k níž se předmětné stopy vztahují.³⁶

Daktyloskopické stopy lze také dělit podle jejich upotřebitelnosti. Článek 162 odst. 5 ZP PP č. 100/2001 dělí stopy na upotřebitelné, částečně upotřebitelné a neupotřebitelné. Upotřebitelnost se stanovuje podle počtu charakteristických identifikačních znaků, tzv. daktyloskopických markantů, což jsou drobné nepravidelnosti na papilárních liniích, které se tak odlišují od ostatních. Upotřebitelné stopy musejí obsahovat více než 10 daktyloskopických markantů. Částečně upotřebitelné obsahují 7-9 markantů. Neupotřebitelné jich vykazují méně než 7.

1.3.4. VYHLEDÁVÁNÍ, ZVIDITELŇOVÁNÍ, ZAJIŠŤOVÁNÍ A ZASÍLÁNÍ DAKTYLOSKOPICKÝCH STOP

Vyhledávání daktyloskopických stop vyžaduje zkušenosti a trpělivost, neboť se dají snadno přehlédnout a poškodit. V praxi platí zásada, že se vyhledávají a zajišťují všechny stopy na místě kriminalisticky relevantní události. Není to však možné vždy dodržet, proto se vyhledávají jen na místech, na nichž je předpoklad, že by se tam mohly vyskytovat.³⁷ Nález stopy na

³⁶ Straus, J., Nedvědová M.: Časová stálost daktyloskopických stop, Sborník pro bezpečnostní teorii a praxi, PAČR, 2001, str. 101

³⁷ Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 133

určité místo potvrzuje přítomnost dotyčné osoby a kontakt s daným předmětem. Vyhledávání latentních daktyloskopických stop se provádí pomocí šikmého osvětlení nebo laserové techniky – agronového laseru.³⁸

Zviditelňování, a zároveň předcházející vyhledávání *latentních* daktyloskopických stop, se uskutečňuje několika způsoby. Především jsou to metody fyzikální, chemicko-fyzikální a chemické. (čl. 167 odst. 2 pís. a), b), c) ZP PP č. 100/2001) Fyzikální metody jsou založeny na poznatku, že odparek potu, který tvoří vlastní stopu, má mírně adhezivní charakter, proto je možné na něj přichytnout jemný daktyloskopický prášek (argentorát, grafit, hliník), který obrazce linií zviditelňuje. Nanáší se pomocí jemných vlasových štětečků. Fyzikální metody se používají na neporézním hladkém povrchu- sklo, porcelán keramika. Kromě výše zmíněných prášků lze použít prášky vyšší intenzity, fluorescenční prášky nebo prostředek WetPrint na bázi molybdenu pro neporézní mokré materiály.³⁹ Při použití chemicko-fyzikální metody se uvolňují sloučeniny, které se zachytí na odparku potu, aniž by došlo k přímé reakci mezi použitým prostředkem a odparkem potu. Metoda je výhodná ke zobrazení otisku na papíru, hlavně na velkých plochách. Její velkou výhodou je, že stopu je možno vyvolat na kterémkoliv místě a není potřeba ji zasílat do laboratoře.⁴⁰ Chemické metody naopak reagují přímo s látkami obsaženými v odparku potu. Jsou založeny na skutečnosti, že odparek obsahuje soli a bílkovinné látky. Ke zviditelnění se používá roztok dusičnanu stříbrného, který reaguje se solemi a ninhydrin reagující s bílkovinnými látkami. Tyto metody se také používají pouze u papíru, k jehož zničení dochází při reakci, což je nevýhodou těchto metod. Další metody pro zviditelnění jsou kyanakrylátové páry pro zbraně a střelivo, laserové záření pro velké plochy, zejména automobily, prášek tkanol pro textilie, genciánová violet pro izolepy, náplastě, dým hořícího kafru pro kovové předměty nebo jodové páry. Nejčastěji se používá metoda fyzikální. Žádná z nich není univerzální, proto v každém případě musí o výběru rozhodnout specialista. Postup u většiny z nich je zdlouhavý, proto uvádím u některých jen jejich názvy nebo zkrácený postup. Při vyhledávání *viditelných* stop je potřeba jen pečlivé práce, neboť jsou viditelné pouhým okem.

Zajišťování daktyloskopických stop in natura se používá u drobných předmětů, které lze snadno odebrat z místa nálezu – peněženky, kabelky, listiny, platební karty. Při balení pro zasílání na expertizu však hrozí nebezpečí jejich zničení v důsledku chybné manipulace.⁴¹ Zajišťování na daktyloskopické fólie se používá u stop, které byly zviditelněny daktyloskopickými prášky, případně u stop v prachu nebo prašných. Barva fólie se volí podle barvy nosiče, aby otištěná stopa byla co nejkontrastnější. Fólie je tvořena silnou, trvale vlhkou vrstvou želatiny. Používá se pro rovné nebo málo

---

38 Suchánek, J.: Daktyloskopie, Kriminální sborník, 1991, č. 9, str. 376

39 Rudáš, Z.: Nové prostředky v daktyloskopii, Odborná sdělení KÚ, 1998, č. 1, str. 22

40 Chmelík, J. a kol.: Rukověť kriminalistiky, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 109

41 Chmelík, J. a kol.: Rukověť kriminalistiky, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 110

zborcené povrchy. Postup nelze vždy opakovat.⁴² Při fotografování je nutné dbát na to, aby rovina daktyloskopické stopy byla rovnoběžná s rovinou fotoaparátu. Lze tak zajistit téměř všechny stopy, kromě například hlubokých plastických, o čemž jsem se sama přesvědčila, když jsem je vyfotografovala a snímek byl nekvalitní. Fotografický postup lze opakovat. Pro fotografování stop, zajištěných na daktyloskopickou fólii, se používá přístroj Daktylofot.⁴³ Odlévání se provádí u stop plastických a plošných na zborcených plochách. Dříve se jako odlévací materiál používala sádra, dnes jsou to různé silikonové kaučuky, např. LUKOPREN. V poslední době se užívá průhledná daktyloskopická páska. Existuje v rozmezí od 2,54 cm do 19 cm. Hmota Liqui-Lift se používá pro neporézní nerovné materiály, např. povrch disket pro PC.⁴⁴

Zasílání daktyloskopických stop na expertízu k identifikaci není nijak obtížné, kromě stop zajištěných in natura, kdy je třeba upozornit příjemce, aby nedošlo k jejich poškození nebo zničení.

1.3.5. ZKOUMÁNÍ DAKTYLOSKOPICKÝCH STOP

K tomu, abychom mohli identifikovat osobu pomocí daktyloskopických otisků, potřebujeme k nalezeným a zajištěným otiskům (daktyloskopické stopy) ještě srovnávací materiál, který lze získat z daktyloskopických sbírek nebo jej pořídit ad hoc, jak jsem se již výše zmínila. Srovnávací (kontrolní) otisky získáme od příslušných osob jejich sejmutím pomocí daktyloskopické černě. Snímání otisků není tak jednoduché, jak se možná někomu může zdát. Vyžaduje určitou zručnost získanou cvikem a zkušeností, což jsem sama vyzkoušela, neboť jsem sobě párkrát sejmula otisky pomocí podušky na razítka. Je nutné, aby otisky byly zřetelné, nerozmazané a ne příliš syté. Při snímání se začíná pravou rukou a postupuje se od palce po malík.⁴⁵ Černě se užívá nejen u pachatelů a osob neznámé totožnosti, ale také u mrtvol, kterým se musí někdy vstříknout injekční stříkačkou vhodná kapalina pod kůži, pokud je svařetělá. Pro ně se používá speciální daktyloskopická lžice pro sejmutí otisků. (Více k možnostem identifikace mrtvol viz část I., kapitola 2., bod 2.9. a část II., kapitola 2., bod 2.2.) Pravým palcem a ukazovákem chytíme druhý článek prstu, stejnými prsty levé ruky uchytíme špičku prstu a převalíme ji zprava doleva.⁴⁶ Kromě daktyloskopické černě se používá tzv. čisté daktyloskopování vosku nebo speciální pasty a speciálního papíru. Používá se hlavně u osob domácích, pohybujících se na foru delicti commissi.⁴⁷

Po dopravení obou otisků na expertizní pracoviště, dochází k jejich

---

42 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminálnístika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 135

43 Holubec, J., Dvořák, J.: Daktylofot, Odborná sdělení KÚ, 1993, č. 1-2, str. 21

44 Rudáš, Z.: Nové prostředky v daktyloskopii, Odborná sdělení KÚ, 1998, č. 1, str. 23

45 Dacík, T.: Soudní antropologie, Brno: Masarykova univerzita, 1993, str. 37

46 Meyer, P., Wolf, A.: Kriminallistisches Lehrbuch der Polizei, Drescher, 1990, str. 173

47 Suchánek, J.: Daktyloskopie, Kriminallistický sborník, 1991, č. 9, str. 378

porovnání (komparaci). Shoda se prokazuje nalezením dostatečného množství individuálních identifikačních znaků-markantů. O jejich nezbytném počtu jsem se již zmínila. Ne vždy se podaří dospět k individuální, tzv. dovršené identifikaci, třeba proto, že stopa je nekvalitní. Pak je možné dospět jen ke skupinové příslušnosti, tzv. nedovršené identifikaci.⁴⁸

Při zasílání stop kriminalistickému expertovi je nutné k nim připojit žádost, v níž se uvede popis nosičů stop a předběžné ohodnocení stop po stránce důkazní hodnoty. Všechny zasílané materiály se balí zvlášť. (čl. 174 ZP PP č. 100/2001)

Zajímala jsem se o to, co člověk musí absolvovat, aby se mohl stát daktyloskopickým expertem. Po hledání v odborné literatuře jsem se nakonec dočetla, že policista expert v daktyloskopii musí mít roční délku praxe na AFIS a půl roku být v laboratoři, dvouměsíční kurz na Policejní akademii a složit ústní zkoušky z teorie a praxe před pětičlennou komisí. Oproti jiným státům je u nás délka praxe výrazně kratší. V Německu je požadována pětiletá a na Kypru dokonce až devítiletá. V Estonsku musí mít expert právní vzdělání a v Litvě zase chemické a fyzikální. V Francii je nutná praxe ve všech odvětvích kriminalistiky, což se mi zdá zbytečně rozsáhlé.⁴⁹

Dříve se komparace prováděla manuálně, což bylo časově velmi náročné. Dnes, po zavedení výpočetní techniky, trvá proces jen několik minut.

AFIS

Automatizovaný systém identifikace otisků prstů nebo také automatický daktyloskopický identifikační systém AFIS 2000 (Automated Fingerprint Identification System) byl uveden do provozu v Kriminalistickém ústavu Praha a v odboru kriminalistické techniky a expertíz Správy hl. m. Prahy v roce 1994. Nahradil do té doby používané evidenční systémy (monodaktyloskopický a dekadaktyloskopický). Zároveň došlo k zavedení nového typu daktyloskopické karty Policie ČR, která je obsahově v podstatě konglomerát karet dříve používaných. Afis v době uvedení do provozu byl malý technický zázrak, který umožňoval objasnit dosud nevyřešené případy i čtyři roky staré. Dnes obsahuje přes 800 tisíc daktyloskopických karet a přes 20 tisíc daktyloskopických stop pro identifikaci osob a mrtvol. AFIS neprovádí jen komparaci dvou otisků, z místa činu s evidencí, nebo ad hoc vytvořenou, ale také je schopen podle jedné, nově získané, a druhé, v něm uložené, stopy vyhodnotit, kde všude se pachatel dopustil trestné činnosti, pokud tam byly stopy zajištěny. V roce 1998 byl systém rozšířen na OKTE Ostrava, Ústí nad Labem a následně do Brna, Plzně, Hradce Králové a Kladna. Poslední stanice se umístila v roce 1999 do Českých Budějovic. Tím došlo k propojení systému po celé republice. Od té doby se systém rozšířil i na pracoviště cizinecké a pohraniční policie, a to

---

48 Straus, J.: Příspěvek k identifikaci objektů a systémů v krimin., Sborník PAČR 2000, str. 10
49 Veselá, J.: Druhé setkání evropské daktyloskop. skupiny ENFSI, Krim. sb., 2003, č. 1, str. 65

z důvodu přizpůsobení informatiky Policie ČR na členství v EU a schengenský systém.⁵⁰ AFIS slouží pro kontrolu migrace na našem území referáty CaPP. V rámci této kontroly byly pořízeny tři stanice pro automatickou identifikaci osob. CaPP ČR používá tzv. live scanner, který je součástí AFISU. Ověřuje totožnost osob při nelegálním překračování hranic. Pro zajímavost uvedu, že ještě před AFISem byl u nás zkušebně zaveden systém EDOS, jehož provoz byl nedlouho poté ukončen.⁵¹ V souvislosti s migrací se zmíním o systému Eurodak, který vznikl v roce 2001 v Lucemburku. Česká republika je na systém také napojena. Automatická ústředna Eurodak pracuje nepřetržitě. Odpověď je možno získat asi do dvaceti minut. Velký význam systému spatřuji v tom, že vyhodnocuje to, zda žadatel o azyl nepodal žádost již v jiném státě EU.⁵² V roce 2002 byl zaveden systém C-AFIS evidující osoby, kterým byly sejmuty otisky prstů. Data v systému jsou přebírána od Kriminologického ústavu v Praze z AFISu 2000.⁵³ Závěrem musím konstatovat, že informatika přinesla obrovský pokrok do daktyloskopie, a to nejen do ní. Jen se ptám, co by na tyto technické vymoženosti řekli průkopníci daktyloskopie, kteří museli vynakládat velké úsilí a čas při porovnávání otisků. Dnes však lidský faktor zcela nevymizel z identifikačního procesu, neboť je to pořád člověk-expert, který má poslední slovo v konečné fázi identifikace. Jeho rozhodnutí, uvedené ve znaleckém posudku, nenahradí nikdy žádný systém.

Dle čl. 175 ZP PP č. 100/2001 se **daktyloskopické sbírky** dělí na Ústřední kriminalistickou sbírku Kriminologického ústavu v Praze a na krajské daktyloskopické sbírky u odborů kriminalistické techniky a expertíz. Sbírkou obsahují stopy z objasněných i neobjasněných případů a využívají se ke zjišťování totožnosti osob a neznámých mrtvol, žadatelů o azyl a k vyhledání shodných otisků z evidencí se stopami z místa činu. Ke srovnání se samozřejmě používá AFISu. Otisky osob, které byly vyloučeny jako možní pachatelé, se ničí. Otisky daktyloskopovaného se sejmou na dvě karty. Jedna je určena pro Ústřední a druhá pro krajskou sbírku. Otisky azylantů se zasílají jen Ústřední sbírce.

Na závěr kapitoly uvedu jednu perličku. V roce 1950 v USA si pachatelé nechali zhotovit rukavice s otisky prstů, které zřejmě sejmuli mrtvolám v márnici a následně z nich byly vytvořeny umělé obrazce. Doufali, že takto policii uvedou na nepravou stopu. Té se však zdálo podezřelé, že na místě činu bylo nalezeno tolik kvalitních otisků, kterým navíc chyběl základní znak, a to lidský pot, čímž poznali, že otisky jsou z plastické hmoty a ne od člověka.

Daktyloskopie je nezbytným odvětvím kriminalistiky, což dokazují především případy, pomocí níž byly objasněny. Mrtvola třetího nejhledanějšího teroristy Zarkáviho byla identifikována pomocí daktyloskopie, stejně jako třeba mrtvola bezdomovce nalezeného tuto zimu v pražském kontejneru. Někdy totiž

---

50 Holubec, J.: AFIS 2000 v současné době a jeho další perspektivy, Krim.sb., 2000, č. 1, str. 67

51 Rudáš, Z.: AFIS, Sborník pro bezpečnostní teorii a praxi PAČR, 2002, str. 133

52 Jirotko, A.: Obrázky prstů, Policista, 2005, č. 3, str. 15

53 Chmelík, J. a kol.: Rukověť kriminalistiky, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 184

pro ztotožnění nestačí ani metoda portrétní identifikace, jak dokazuje případ sebevraždy zaměstnance státního úřadu z první republiky, kdy tělo bylo natolik zohaveno, že mohla pomoci jen daktyloskopie. Je to metoda, kterou je možno shlédnout často i v televizních zprávách, a to ze záběrů přímo z místa činu, kde je vidět policejní techniky při vyhledávání a zajišťování stop, jak tomu bylo například v reportáži ze dne 9.8.2006, kdy došlo u nás ke druhé největší loupeži přepadením auta bezpečnostní služby převážející 80 miliónů korun ve Slavkově u Brna, kde technici OKTE Správy JMK PČR vyhledávali stopy na autě. V takových případech je totiž nutné je zajistit přímo na foru delicti commissi. Nelze auto zavést na některou součást PČR a tam teprve provést ohledání.⁵⁴

---

54 Němec, B.: Vyhledávání daktyl. stop na odcizených automobilech, Kriminologický sborník, 1958, č. 12, str. 568

Kapitola 2. REKOGNICE

2.1. POJEM A ÚČEL REKOGNICE

Rekognice je procesní úkon, který spočívá v opětovném poznání dříve bezprostředně vnímaného objektu. Jejím cílem je jeho ztotožnění. Pro účely této práce je nejpodstatnější to, že je jednou z forem kriminalistické identifikace.¹ Je to tedy specifická a samostatná metoda kriminalistické praktické činnosti, kdy osoba svými smysly dříve vnímaný objekt znovu pozná, a to především z důkazně relevantních důvodů. Její specifičnost spočívá v tom, že na rozdíl od znaleckého zkoumání tuto identifikaci může provádět pouze osoba, která ztotožňovaný objekt dříve sama vnímala. Tato osoba se nazývá „poznávající osoba“ nebo „poznávající svědek“. Může jí být nejen poškozený nebo svědek, ale také obviněný.²

Znovupoznání je psychofyziologický proces, který probíhá v mozku člověka, umožňující zapamatování toho, co bylo vnímáno, jeho následné vybavení a srovnávání vybaveného s předváděným objektem.³

Rekognicí se nezabývá jen kriminalistika, ale také ji upravuje trestní řád jako trestněprocesní úkon v trestním řízení, který lze nařídít jak v rámci šetření v přípravném řízení, a to již během postupu před zahájením trestního stíhání, v průběhu vyšetřování, tak i po podání obžaloby v řízení před soudem. Před velkou novelizací trestního řádu byla rekognice upravena pouze ustanoveními § 93 odst. 2 tr.ř. a § 103 tr.ř., která nebyla dostačující, proto s účinností od 1.ledna 2002 byla doplněna novelou trestního řádu č. 265/2001 Sb. o nové ustanovení § 104b tr.ř., který explicitně říká: „Rekognice se koná, je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil tím jejich totožnost.“

Rekognice se většinou provádějí v tzv. rekogniční místnosti. Jejimi účastníky jsou objekt a subjekt rekognice, figuranti, nezúčastněná osoba, státní zástupce, policisté, obhájce a někdy i soudce nebo pracovník odboru péče o dítě.

Účelem rekognice je kromě znovupoznání také prověření důkazů stávajících, případně nových. Pozitivní i negativní výsledky rekognice, tj. zda znovupoznání bylo či nebylo úspěšné, mají též význam pro vytyčování a upřesňování kriminalistických a operativně pátracích verzí.⁴

---

1 Chmelík, J. a kolektiv: Rukověť kriminalistiky, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 138

2 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 320

3 Rybář, M.: Základy kriminalistiky, Plzeň: Aleš Čeněk, 2001, str. 149

4 Němec, M.: Kriminalistická taktika pro policisty, Praha: Eurounion, 2004, str. 286

2.2. DRUHY REKOGNICE

Rekognici je možno dělit podle různých hledisek. Nejčastěji se používá toto dělení:

1. Podle původnosti předváděného rekognovaného objektu rozeznáváme:
  - a) rekognice objektů in natura (znovupoznání za osobní účasti objektu),
  - b) rekognice objektů podle kopií (znovupoznání nejčastěji podle fotografie).
2. Podle druhu rekognovaného objektu rozeznáváme:
  - a) rekognice osob (živých nebo mrtvých, případně jejich částí),
  - b) rekognice věcí (movitých i nemovitých),
  - c) rekognice zvířat (živých nebo mrtvých).⁵

Poslední dva objekty uvádím pouze pro úplnost. Nejsou však předmětem této práce, proto se jimi nebudu blíže zabývat.

3. Rekognici osob in natura dělíme:
  - a) podle anatomických znaků (tvar postavy, výška, obličej, oči, nos, ústa, vlasy, vousy, apod.),
  - b) podle funkčních a dynamických znaků (chůze, držení těla, hlas, gestikulace, mimika, apod.).
4. Podle způsobu předvedení poznávané osoby poznávajícím osobám rozeznáváme:
  - a) rekognice s předvedením jedné rekognované osoby ve skupině společně s dalšími přivzatými objekty v přímém kontaktu s poznávající osobou (u rekognice živých osob in natura),
  - b) rekognice s předvedením jedné rekognované osoby ve skupině společně s dalšími přivzatými objekty v nepřímém kontaktu s poznávající osobou (u skryté rekognice živých osob in natura, kdy poznávající osoba rekognuje s využitím jednocestného zrcadla),
  - c) rekognice s předvedením jen jedné rekognované osoby (při rekognici neznámé mrtvoly),
  - d) rekognice s předvedením jedné rekognované osoby a dalších osob postupně za sebou (při rekognici osob podle funkčních znaků).⁶

---

⁵ Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminální taktika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 321

⁶ Němec, M.: Kriminální taktika pro policisty, Praha: Eurounion, 2004, str. 287

2.2.1. REKOGNICE ŽIVÝCH OSOB IN NATURA A DLE FOTOGRAFIE

Při **rekognici živých osob in natura** se rekognuje podezřelý nebo již obviněný z trestného činu. Takovou poznávanou osobu nazýváme objektem rekognice. Pro úplnost dodám, že poznávající osoba je subjektem rekognice, jímž může být svědek nebo poškozený.⁷ Je to nejčastější druh rekognice v kriminalistické praxi. Lze ji rozdělit na rekognici podle anatomických znaků a dle funkčních a pohybových znaků.

Rekognice podle anatomických znaků v praxi nečiní větší problémy, pokud rekognovaná osoba záměrně nezmění svůj vzhled. (viz dále bod 2.6.) Tyto znaky se nejlépe vnímají, a také je lze dobře popsat. Co se týče funkčních a pohybových znaků, mám za to, že je pro objektivitu nejlepší, aby rekognice probíhala skrytě, tedy aby rekognovaná osoba o ní nevěděla, neboť je zde oprávněná obava, že by dotyčná osoba mohla funkční znaky záměrně měnit.⁸ Někteří kriminalisté jsou však názoru, že poznávaná osoba není schopna najednou změnit několik znaků najednou. S tímto názorem se neztotožňuji, neboť si myslím, že záměrně změnit najednou několik znaků je sice obtížné, ale ne nemožné. Především to záleží na schopnostech a inteligenci poznávaného. Změna není těžká zejména v případě rekognice podle hlasu, kdy poznávaný může policejnímu orgánu tvrdit, že je nachlazený a má chrapot. Tato skutečnost se mu těžko prokáže jako nepravdivá, pokud chrapot bude předstírat opravdu důsledně. Rekognici není vhodné oddalovat do doby než dotyčný řekne, „že už má hlasivky v pořádku“. Jako kriminalistka bych postupovala tak, že bych poznávanou osobu vyslyšela a poznávajícímu bych umožnila, aby ji slyšel, aniž by ona o tom samozřejmě věděla. Skrytou rekognici bych prováděla i pro identifikaci podle ostatních funkčních znaků, pokud by to situace během vyšetřování dovolovala. Je však otázkou, zda se uvedený postup nedostává do rozporu s tím, že rekognovaná osoba by měla souhlasit s účastí na rekognici. (viz dále bod 2.6.) Za skrytou je považována také rekognice, při níž je poznávající osoba skryta za jednocestným zrcadlem před osobou poznávanou. V tomto případě však rekognovaná osoba samozřejmě ví o své účasti na rekognici. Pro úplnost ještě dodám, že rekognice podle anatomických znaků následuje po rekognici podle funkčních a dynamických znaků.

---

7 Němec, M.: Kriminalistická taktika pro policisty, Praha: Eurounion, 2004, str. 286

8 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 327

Rekognice živých osob podle fotografie se provádí zejména v případě, že ji nelze ukázat in natura poznávající osobě, pokud například podezřelá osoba ještě nebyla vypátrána, ale v policejních archívech se nachází její fotografie. Tento postup se tedy používá i ke zjištění pachatele v průběhu pátrání po něm. Rovněž se používá v případech, kdy poznávající a poznávaný jsou na různých místech, a bylo by velmi obtížné, kdyby se oba měli dostavit na společné místo.⁹ Dle ustanovení § 104b odstavec 4 tr.ř. se osoba zobrazená na fotografii ukáže poznávající osobě společně se třemi dalšími podobnými fotografiemi. Rekognice dle fotografií nesmí bezprostředně předcházet rekognici in natura. Nelze tedy například jeden den provést rekognici podle fotografie a hned následující den rekognici in natura, protože poznávající osoba by byla silně ovlivněna rekognicí dle fotografie. Tento úkon by tak byl v rozporu se zákonem. Tuto skutečnost by obhájce obžalovaného, který byl takto dvakrát bezprostředně rekognován, mohl namítat během hlavního líčení jako argument proti věrohodnosti rekogničního důkazu předloženého žalobcem. Záleželo by pak na zvážení soudu, v rámci volného hodnocení důkazů, zda takový důkaz přijme. Zákonodárce „dobu bezprostřednosti“ nespecifikuje, proto při jejím posouzení musí policejní orgán důkladně posoudit všechny okolnosti případu.¹⁰ Pokud se při rekognici in natura nepodařilo danou osobu ztotožnit, je možné následně uskutečnit rekognici podle fotografií. Ačkoliv zákonodárce uvádí počet čtyř fotografií k předložení poznávající osobě, většinou se předkládá šest shodných fotografií.¹¹ Fotografie by měly být pořízeny za stejných podmínek jako fotografie identifikované osoby, a také by měly být stejných rozměrů a zhotoveny s použitím barevných fotografických materiálů. Pokud je to možné, nejlépe je použít pro rekognici fotografii rekognované osoby z doby, kdy došlo ke spáchání trestného činu. Jestliže jsou dle fotografie rekognováni dva spolupachatelé, je lepší uskutečnit dvě rekognice, než jen jednu, při níž by byly předloženy fotografie obou pachatelů.

---

9 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminálnístika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 328

10 Fryšták, M.: Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní, Kriminálnístika, 2003, č. 4, str. 74

11 Protivinský, M.: Rekognice po velké novele trestního řádu, Kriminálnístika, 2005, č. 2, str. 32

2.2.2. REKOGNICE MRTVOL A JEJICH ČÁSTÍ IN NATURA A DLE FOTOGRAFIE

Při nálezu mrtvoly se obvykle jedná o zavražděného nebo sebevraha. Mrtvoly většinou nemají u sebe doklady ani dopis na rozloučenou. Zemřely nešťastnou náhodou na neznámém místě, kde je nikdo nezná, a tak je potřeba provést pro identifikaci jejich rekognici.¹²

Rekognice mrtvol a jejich částí in natura je mnohem náročnější než rekognice osob živých, a to především na psychiku poznávajících, neboť se jí účastní zejména příbuzní a známí identifikované mrtvoly, jejichž emoce se projevují v jejím průběhu. Dále je rekognice často ztížena faktem, že vzhled zemřelého je jiný na základě posmrtných změn. Je proto nutné provést úpravu zevnějšku, aby se hodně nelišila od svého vzhledu zaživa. Tělo může být až zohyžděno v důsledku hnilobných procesů.¹³ Myslím, že je proto vhodné identifikující osoby na rekognici připravit zejména po duševní stránce. Jako kriminalistka bych účastníkům doporučila rozhovor třeba s policejním psychologem, který by jim vysvětlil důležitost tohoto úkonu, pokud by se zdráhali se ho zúčastnit.

Rekognice je tedy prováděna bez dalších objektů. Někdy je tato forma rekognice nazývána agnoskace. Kriminalista musí mít na zřeteli, že poznávající osoba vnímá mrtvolu jinak, než jak ji vnímala zaživa ve stoje nebo v pohybu. Ke změně polohy se navíc přidají emocionální vlivy, především pokud se jedná o člověka velmi blízkého.¹⁴

Rekognice mrtvol podle fotografie se uskutečňuje v případech, kdy nelze nalezenou mrtvolu identifikovat rekognicí in natura a již musí být pohřbena. Dále pokud má být ukázána více osobám, které jsou od sebe vzdáleny a není možné zajistit jejich účast v místě konání rekognice. Fotografie se také použije, aby poznávající osoby nepřišly do kontaktu s mrtvolou během rekognice in natura.¹⁵

Více k dalším identifikačním způsobům mrtvol odkazují na část I., kapitolu 2., bod 2.9. a na část II., kapitolu 1., bod 1.3.

---

12 Němec, M.: Kriminalistická taktika pro policisty, Praha: Eurounion, 2004, str. 286

13 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 326

14 Němec, M.: Kriminalistická taktika pro policisty, Praha: Eurounion, 2004, str. 293

15 ditto, str. 294

2.3. PŘÍPRAVA REKOGNICE OSOB IN NATURA

Rekognice je považována za neopakovatelný úkon, a navíc je náročným procesním úkonem, proto je nutné provést důkladnou přípravu před jejím započítím. Příprava rekognice by měla započít krátce poté, co z vyšetřovací situace, z jejich uzlových bodů, vyplyne, že je potřeba ji nařídit. Pokud by se příprava, a také samotná rekognice, oddalovala, bylo by nebezpečí, že poznávající osoba zapomene podobu rekognovaného.¹⁶ Z hlediska psychologie je člověk po týdnu schopen poznat 70-90 % vštípeného materiálu.

Příprava rekognice se dělí:

- a) příprava obsahová,
- b) příprava organizační a materiální. Obě části jsou obsahově rozsáhlé, proto je pro účely práce zkrátím.

Příprava obsahová se týká kriminalisticko-taktických podmínek, a to především výběru a výslechu subjektů rekognice a výběru objektů. Tuto fázi je možno rozdělit na analytickou, která spočívá v rozboru získaných poznatků relevantních pro rekognici, především výpovědi poznávajícího, a syntetickou, spočívající v sestavení plánu rekognice, zejména určení jejího místa a času.^{16, 17}

Příprava organizační a materiální představuje bezprostřední úkony k provedení rekognice, jako například zamezení tomu, aby se objekt a subjekt setkali ještě před samotnou rekognicí, aby zbytečně nemusela být opakována nebo zajištění stejných podmínek, jako byly ty, při nichž poznávající osoba vnímala rekognovanou.^{18, 19}

Shrnu ve stručnosti nejpodstatnější body přípravy:

1. Poznávající osobu je nutno před provedením rekognice vyslechnout ve smyslu ustanovení § 104b odst. 2 tr.ř. Měla by se vyjádřit k popisu rekognované osoby, aby po provedené rekognici bylo možno popis srovnat s jejím skutečným vzhledem.
2. Poznávající i poznávanou osobu je nutno poučit o jejich právech a povinnostech, a také o významu jejich procesního postavení, aby správně pochopili smysl a význam rekognice.
3. Je nezbytné zajistit, aby osoby přibrané a rekognované se od sebe výrazně neodlišovaly ve smyslu ustanovení § 104b odst. 3 tr.ř. Pokud je tedy například rekognovaná osoba hnědovlasá s knírem, je nutné, aby všechny přibrané osoby také měly hnědé vlasy a knír. Je nezbytné, aby si osoby byly podobné nejen v anatomických znacích (výška, váha, věk, etnická skupina, rasa, úprava a barva

---

16 Němec, M.: Kriminalistická taktika pro policisty, Praha: Eurounion, 2004, str. 288

17 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 322

18 Němec, M.: Kriminalistická taktika pro policisty, Praha: Eurounion, 2004, str. 290

19 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 324

vlasů), ale také aby byly podobně oblečeny. Dle mého názoru musí být shoda přivzatých osob s rekonovanou nejen v obecných znacích, ale také ve znaku speciálním, který poznávající uvedl v předchozí výpovědi. Domnívám se, že důležitá je i obuv, neboť se často stává, že k rekonici jsou přivzváni policisté, kteří pracují v budově, kde se úkon koná, a jako figuranti přijdou přezuti do domácí obuvi. Poznávající osobě by tak mohlo dojít, že nepřišli z venku. Plukovník Němec zdůrazňuje, že je nepřipustné, aby v postavení pomocných osob při rekonici figurovali policisté, kteří by byli částečně oblečeni do služebního stejnokroje překrytého civilním oděvem.²⁰

4. Důležité je rovněž navodit stejnou atmosféru, jaká byla v době, kdy poznávající vnímal poznávaného. Především se to týká vzdáleností a shodných světelných podmínek.

5. Před provedením rekonice se nutně zabezpečit, aby se poznávající osoba nesetkala s poznávanou, jak vyplývá z dikce zákona- § 104b odst. 7 tr.ř., a aby jí poznávaná osoba rovněž nebyla ukázána dle ustanovení § 104b odst. 2 tr.ř.

6. K rekonici je nutné přibrat nezúčastněnou osobu, která nemá zájem na jejím výsledku dle § 104b odst. 1 tr.ř.

7. Rekonici je nutné provést tak, aby nemusela být opakována, neboť po první rekonici se vytvoří paměťová stopa předváděných osob, která negativně ovlivní poznávající osobu. Dle mého názoru je možné ji výjimečně opakovat, pokud se třeba zjistí, že poznávající osoba byla při ní ovlivněna léky.

2.4. TAKTIKA REKOGNICE OSOB IN NATURA

Za taktiku rekonice se považuje důsledné uskutečňování kriminalisticko-taktických doporučení. Dnes již některé z nich upravuje trestní řád. Nejdůležitější z nich jsou tato:

1. Předváděný objekt musí být ukázán společně s dalšími třemi osobami, což vyplývá z ustanovení § 104b odst. 3 tr.ř. Horní hranice počtu osob není omezena. Optimální je tři až pět.²¹ Záleží ovšem také na vyspělosti poznávající osoby. Děti a staří lidé by neměli pozorovat více než pět osob. Dospělým lze jich ukázat až osm.²²

2. Objekt rekonice spolu s pomocnými osobami se předvádějí ve skupině. Přitom se vychází z pravidla o tzv. jednoohniskovém pozorování.²³

3. Pokud je nutné ztotožnit více objektů, je potřeba provést více rekonicí, neboť je nepřipustné, aby v rámci jedné bylo poznáváno více osob.

---

²⁰ Němec, M.: Kriminalistická taktika pro policisty, Praha: Eurounion, 2004, str. 289

²¹ Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001 str. 324

²² ditto, str. 325

²³ Němec, M.: Kriminalistická taktika pro policisty, Praha: Eurounion, 2004, str. 291

4. Pro objektivitu je nutné, aby vždy byl doдрžen logický sled rekogničních postupů. Nejprve je nutné sestavit skupinu tvořící rekognovaného a osoby pomocné. Policejní orgán vždy umožní rekognovanému, aby si sám zvolil štítek s pořadovým číslem a zaujal libovolné místo ve skupině osob dle ustanovení § 104b odst. 3 tr.ř. Profesor Protivinský zjistil z praxe, že na některých pracovištích Služby kriminální policie a vyšetřování zvolené pořadové číslo štítku předurčuje místo v řadě osob. Na jiných pracovištích si osoba zvolí jak pořadové číslo štítku, tak libovolné místo ve skupině osob.²⁴

Aby rekognovaná osoba nemohla namítat zaujatost policejního orgánu, je dle mého názoru lepší, aby si zvolila jak číslo, tak i místo. Následně se poznávající osoba předvede před skupinu osob, pokud se neprovádí skrytá rekognice, při níž je schovaná za jednocestné zrcadlo. Pokud dojde ke ztotožnění, měla by poznanou osobu specifikovat tím, že na ni ukáže a řekne pořadové číslo, jímž je označena. Poté by měla říci, podle kterých znaků osobu poznala. Pokud mezi tímto popisem a popisem, který uvedla před rekognicí do protokolu, se vyskytnou rozpory, měla by být opět vyslechnuta ve smyslu ustanovení § 104b odst. 8 tr.ř.

2.5. DOKUMENTACE A HODNOCENÍ REKOGNICE

Nejen průběh, ale především výsledky rekognice je nutné zdokumentovat, protože by jinak mohlo dojít k jejímu zpochybnění. Rekognice se dokumentuje protokolem, fotograficky, videozáznamem, případně zvukovou dokumentací.

Protokol o rekognici je základním způsobem dokumentace. Pro objektivitu by měl obsahovat tyto údaje: jméno a příjmení subjektu rekognice, její poučení dle trestního řádu, počet předváděných osob, jejich osobní údaje a poučení, číselná označení, způsob umístění, zda rekognovanému bylo umožněno zaujmout libovolné místo mezi figuranty a stručný průběh rekognice. Neuvádí se však, jaké měli figuranti shodné znaky s rekonovaným, ani odkud na rekognici přijeli, zda se například jednalo o policisty nebo civilní osoby. Na závěr se uvádí pozitivní nebo negativní výsledek, tedy zda poznávající osoba označila některou z předváděných osob nebo ne.²⁵ Poznávající osobu je nezbytné poučit jako svědka. Nestačí ji poučit jen jako osobu podávající vysvětlení. Pokud by se tak stalo, rekognice by nemohla být použita jako důkaz. V tomto smyslu se také vyjádřil Vrchní soud v Praze svým rozsudkem ze dne 15.1.2004, sp. zn. 2 To 191/2003.

24 Protivinský, M.: Rekognice po velké novele trestního řádu, Kriminální věda, 2005, č. 2, str. 33

25 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminální věda, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 328

Fotografická dokumentace by měla obsahovat záběr na celé místo, na němž se rekognice provádí, záběr na figuranty a rekognovanou osobu z úhlu poznávající osoby, a především záběr na osobu, kterou poznávající označil, včetně jejích identifikačních znaků, podle kterých byla poznána

Videozáznam umožňuje zachytit podrobný průběh celého úkonu, především výroky jednotlivých účastníků.

Zvuková dokumentace se používá při rekognici podle hlasu.

Po provedení každé rekognice je nutné ji zhodnotit. Význam hodnocení spočívá v tom, že orgán činný v trestním řízení si udělá jasno v otázce srovnání tohoto kriminalistického úkonu s jinými shromážděnými důkazy. Především se zaměří na hodnocení úrovně smyslových a rozumových vlastností poznávající osoby, a také její věrohodnosti. Zjišťuje se nakolik se znaky rekognované osoby shodují s výpovědí poznávajícího před provedením rekognice. Čím více znaků, které poznávající uvedl, rekognovaný skutečně má, tím je samozřejmě rekognice věrohodnější. Dále se hodnotí, zda byl přibrán dostatečný počet figurantů.²⁶ Hodnocení je relevantní nejen pro státního zástupce, který může o ně opřít svoji obžalobu, ale také pro soudce při hodnocení rekognice jako důkazu.

2.6. REKOGNICE V PRAXI

V minulosti jsem četla několik zajímavých článků pojednávajících o problémech, a především o chybách, kterých se dopouštějí policisté při provádění rekognice. Pochybení jsou v rozporu se zásadami kriminalistické taktiky, a také trestního řádu. Většinou mají za následek nemožnost použití rekogničního úkonu jako důkazního prostředku usvědčujícího pachatele. Jak již jsem apelovala výše, je nezbytné, aby všechny orgány trestního řízení měly široké znalosti především kriminalistické taktiky. Nyní, pro ukázkou některých rekogničních problémů, rozeberu podrobněji poznatky jednotlivých autorů, kteří se touto problematikou zabývali.

Prof. Musil publikoval v časopise *Trestní právo* článek s názvem „Porušuje ukázání fotografií nezúčastněných osob při rekognici právo na ochranu osobnosti?“²⁷ Týkal se trestního stíhání, v jehož průběhu se uskutečnily rekognice podle fotografií. Fotografie figurantů vyšetřovatel použil z evidence občanských průkazů, samozřejmě bez vědomí dotyčných, kteří v důsledku toho podali žaloby na ochranu osobnosti. Soud I. stupně, a následně i odvolací soud, je zamítl s odkazem na ustanovení § 12 odst. 2 občanského zákona, jelikož jejich fotografie byly použity pouze pro úřední účely. Následně žalobci podali ústavní stížnost k Ústavnímu soudu, která byla rovněž zamítnuta s odkazem na příslušná ustanovení občanského zákona, zákona o Policii ČR, zákona o občanských průkazech, trestního řádu a Listiny základních práv a svobod.

---

²⁶ Němec, M.: *Kriminalistická taktika pro policisty*, Praha: Eurounion, 2004, str. 295

²⁷ Musil, J.: *Porušuje ukázání fotografií nezúčastněných osob při rekognici právo na ochranu osobnosti?*, *Trestní právo*, 2002, č. 7-8, str. 31-34

Po vylíčení těchto událostí se pan profesor zabýval srovnáním platné právní úpravy v době vydání nálezů Ústavního soudu a situace po její novelizaci. Podrobně srovnával příslušné zákony a došel k závěru, že i po novelizaci je nález Ústavního soudu stále aktuální, neboť policejní orgán má i nadále právo použít fotografie bez svolení dotyčných osob. Tato skutečnost není bohužel současnou právní úpravou podchycena, proto je nutné ji vyvozovat z ustanovení jiných zákonů. Naprosto souhlasím s názorem autora, že přijetí nové právní úpravy je zcela nezbytné. Explicitně by měla upravit způsob získávání a užití fotografií. Současná nedokonalá sice umožňuje použití fotografií bez vědomí zobrazené osoby, ale dle mého názoru je také velmi lehce zneužitelná. Je proto nutné de lege ferenda ji upřesnit, a hlavně zpřísnit, jinak zde vždy bude prostor pro libovůli státních orgánů, která se neslučuje s principy demokratického státu.

Doc. Chmelík je rovněž názoru, že policejní orgán nezasahuje do osobnostních práv osob, jejichž fotografie se použijí při rekognici. Namítá, že fotografie musejí být založeny v trestním spise, kam mají přístup pouze oprávněné osoby.²⁸ S touto argumentací souhlasím. Je ovšem nutné si uvědomit, zda není možné, aby některá z osob, oprávněných nahlížet do spisu, fotografie zneužila. Jedinou zárukou je opravdu dostatečná zákonná úprava.

Kpt. Fryšták se v článku „Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní“, publikovaného v časopise *Kriminalistika*, zabýval otázkou, zda má obviněný právo odmítnout svoji účast na rekognici jako poznávaná osoba a zda má právo před rekognicí změnit svůj zevnějšek.²⁹ Ve svých úvahách došel k závěru, že obviněného nelze nutit k účasti na rekognici. Má pouze povinnost se na předvolání dostavit a do protokolu může uvést, že se úkonu nezúčastní. Pokud také odmítne se dostavit, může být předveden ve smyslu ust. § 90 tr.ř. a může mu být zároveň uložena pořádková pokuta dle § 66 tr. ř. Pokud s účastí na rekognici souhlasí, má povinnost svůj zevnějšek neměnit. Je ovšem nutné jej předem seznámit s tím, že se rekognice bude konat. Opačný názor vyslovil Městský soud v Praze v rozsudku ze dne 18.3.2003, sp.zn. 7 To 128/2003, v němž uvádí, že obviněného coby rekognovaného lze nutit k účasti na rekognici. Myslím, že de lege ferenda by právní úprava měla nařídít obviněnému účast na rekognici, protože je často jediným důkazem, který lze proti obviněnému opatřit. Bývá stěžejním podkladem pro zahájení trestního stíhání nebo podání obžaloby. Současná úprava není dostačující.

Když ze zákona rekognovaný nemá povinnost účasti, figuranti tím spíše tuto povinnost nemají, na což upozorňuje jak kpt. Fryšták, tak i kpt. Písařík ve svém článku nazvaném „Zpochybněná rekognice“, který vyšel v *Kriminalistickém sborníku*.³⁰ Kpt. Fryšták popisuje, jak obtížné bývá někdy najít vhodné

---

28 Chmelík, J. a kolektiv: *Rukověť kriminalistiky*, Praha: Aleš Čeněk, 2005, str. 141

29 Fryšták, M.: *Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby*, *Kriminalistika*, 2003, č. 4, str. 75

30 Písařík, J.: *Zpochybněná rekognice*, *Kriminalistický sborník*, 1999, č. 2, str. 26-29

figuranty, zejména pokud musí být například vietnamské národnosti nebo mladiství. Kpt. Písařík namítá, že figuranty nelze k účasti na rekognici nutit, proto někdy bývá rekognice zmařena pro jejich neochotu. Dovedu si představit, že pro kriminalisty sehnat vhodné figuranty musí být někdy velmi náročné, ale stěží si lze představit de lege ferenda právní úpravu, jež by přikazovala účast na rekognici osobám, které s případem nemají nic společného. Myslím, že nejjednodušší řešení jistě bývá, pokud to vzhled rekognovaného dovolí, přibrat jako figuranty místní policisty, případně policistky, jestliže není důvodná obava, že by poznávaný mohl znát jejich podobu, což hrozí například v menším okresním městě, kde se lidé většinou vzájemně znají.

Kpt. Písařík ve svém článku popisuje chyby, kterých se policisté dopustili při provádění rekognice v případě, jehož události podrobně líčí. Obžalovaný v popisovaném případě byl zproštěn viny, o níž měl soudce pochybnosti. Rekognici, která ho měla usvědčit ze spáchání trestného činu, soudce zpochybnil, protože obžalovaný byl mezi figuranty jako jediný světlomasý. Jelikož poškozený ve svém trestním oznámení, podaném na Obvodním oddělení PČR, uvedl, že pachatel měl světlé vlasy, dalo se očekávat, že poškozený označí obžalovaného. Po přečtení článku jsem si uvědomila, jak na první pohled malá drobnost stačí, aby policejní orgán svým pochybením znehodnotil nejrelevantnější důkazní materiál v popisované kauze.

Velmi zajímavý a poučný byl pro mne článek v časopise Kriminalistika od profesora Protivinského, který na třech policejních okresech prostudoval 45 uzavřených trestních spisů pojednávajících o případech, v nichž se prováděla rekognice.³¹ Zjistil několik podstatných nedostatků. Jedním z nich je skutečnost, že se rekognice často opakuje bez udání důvodu. Dle jeho názoru se jedná více o hádání než o skutečnou rekognici. Domnívám se, že pokud soudce zjistí takové zbytečné opakování, nemůže rekognici dát žádnou důkazní sílu, jak jsem se již výše zmínila.

Při pozitivním výsledku rekognice stačí policejnímu orgánu, když poznávající uvede, že rekognovaného poznává „bezpečně“, „se stoprocentní jistotou“. Přitom je nezbytné, aby ho konkretizoval podle určitého znaku, případně znaků a porovnal ho se znakem nebo znaky, které uvedl ve své výpovědi učiněné před rekognicí.

Dále pan profesor správně upozorňuje, že je velká chyba, pokud se nerozlišuje tipování pachatelů v kriminalistických evidencích od rekognice. Předložení několika fotografií z fotoalba, policií předem vytipovaných osob, poškozenému či svědkovi, nelze považovat za rekognici. Rozdíl bych definovala tak, že při rekognici dle fotografie již existuje konkrétní podezřelý nebo obviněný, jenž je ukázán s dalšími fotografiemi osob, zatímco při tipování svědek nebo poškozený teprve vybírá z několika, kriminalisty vybraných pachatelů, kteří všichni přicházejí v úvahu jako podezřelí pro daný druh trestné činnosti. Z taktického hlediska je nejlepší, pokud je více svědků, aby jeden

---

³¹ Protivinský, M.: Rekognice po velké novele trestního řádu, Kriminalistika, 2005, č. 2, str. 34

tipoval pachatele a ostatní vytipovaného rekognovali dle fotografie nebo in natura. Na závěr článku pan profesor zdůrazňuje význam rekognice po novele trestního řádu jako neodkladného a neopakovatelného úkonu konajícího se za účasti soudce, který za ni odpovídá dle § 158a tr.ř. s tím, že tento úkon již neprovádějí základní policejní útvary pořádkové policie, ale už jen oddělení Služby kriminální policie a vyšetřování. Myslím, že je nutné, aby příslušníci SKPV se pravidelně účastnili seminářů a přednášek, např. kurzů celoživotního vzdělávání pořádaných například Policejní akademií, které by snad mohly zamezit těmto hrubým nedostatkům, jejichž následky se neslučují s usvědčením a následným potrestáním pachatelů, jak již jsem výše nastínila.

Z obsahu této kapitoly je zřejmé, že rekognice je bezesporu nezastupitelnou a nezpochybnitelnou kriminalistickou metodou, sloužící k identifikaci pachatelů podle vnějších znaků.

Kapitola 3. TRASOLOGIE

3.1. POJEM TRASOLOGIE

Trasologie je obor kriminalistické techniky, jehož účelem je vyhledat, zajistit a zkoumat stopy bosých a obutých nohou, stopy lidské lokomoce, částí lidského těla- rtů, zubů, uší, čela, loktů, rukavic, apod. Dále se trasologie zabývá zkoumáním stop dopravních prostředků, částí oděvu a zvířat. Je nezbytně nutné, aby v těchto stopách byly odraženy morfologické znaky vnější struktury.¹ Za výstižnou považují definici trasologie profesorem Strausem, který uvádí, že je naukou o stopách, která zkoumá stopu jako zobrazení vnější stránky předmětu za účelem identifikace těchto předmětů nebo ke zjištění skupinové příslušnosti a k objasnění všech okolností spojených se vznikem trasologické stopy.²

3.2. KLASIFIKACE TRASOLOGICKÝCH STOP

Klasifikaci trasologických stop lze uskutečnit ve dvou skupinách. Klasifikaci stop **podle informace**, jejíž nositelem právě stopa je, lze vyčlenit dvě skupiny:

- a) stopy obsahující informaci o vnější stavbě působícího objektu,
- b) stopy obsahující informaci o funkčních a pohybových vlastnostech zkoumaného objektu, např. pachatele.

V praxi se používá klasifikace **podle druhu** stop. Lze ji rozdělit takto:

- a) stopy bosých nohou,
- b) stopy obutých nohou,
- c) stopy lidské lokomoce,
- d) stopy částí lidského těla nepokrytých papilárními liniemi,
- e) stopy dopravních prostředků a zvířat
- f) stopy po přemísťování objektů.

---

1 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 199

2 Straus, J.: Metody zkoumání v trasologii, Sborník bezpečnostní teorie a praxe PAČR, rok 2004 str. 75

Ve své práci se budu zabývat pouze prvními čtyřmi druhy, neboť další dva nejsou jejím předmětem.

Trasologická stopa je materiální, neboť je odrazem objektu, který ji vytvořil. Je zdrojem kriminalisticky relevantních informací, které lze zjistit použitím kriminalistických metod. Pokud je taková stopa nalezena na místě činu, policejní technik musí vysvětlit její vznik, zajistit ji ke zkoumání a vytipovat, případně zjistit osobu, která stopu zanechala.

Trasologické stopy se vyskytují jako stopy plošné a objemové. **Plošné** jsou většinou latentní, proto je nutná opatrnost při vstupu na místo činu, aby nedošlo k jejich poškození. Vyhledávají se za pomoci šikmého osvětlení. Vyskytují se nejčastěji v objektech, zatímco stopy **objemové** jsou v terénu. Jejich vyhledání je nenáročné. Častější jsou stopy objemové. Mohou být mělké, suché nebo vodové.³

Ačkoliv jsem se v kriminalistické literatuře nesečkala s podrobným výčtem okolností, které mají vliv na tvar stopy, domnívám se, že je jistě rozdíl, pokud osoba stopu zanechala ve stoje, při chůzi nebo v běhu, ve střízlivém stavu či v opilosti nebo při obtížích s chůzí. Dle mého mínění musí mít kriminalista na paměti, že je v zájmu pachatele stopy úmyslně měnit, například pohybem v menší nebo větší obuvi. Jak jsem se přesvědčila experimentem, který jsem sama provedla a vyfotografovala, (viz obrazová příloha), stopa nemusí být otisknuta všude stejně hluboko. Také vzdálenost mezi jednotlivými stopami nemusí být rovnoměrná, pokud dotyčný byl zraněn nebo trvale kulhá. Pachatel se mohl snažit, aby na místě zanechal co nejméně stop, proto dělal třeba úmyslně dlouhé kroky nebo mohl určitý úsek cesty skákat po jedné noze, pokud mu to situace na místě činu dovolila. Nález stopy menší a kratší ukazuje na dítě nebo ženu. Myslím, že kvalita otisku jistě hodně záleží na typu povrchu. Při svém pokusu jsem hlinu musela polít vodou, aby změkla, protože v suché zemi stopy obuvi nebyly tak dobře viditelné. Jiné jsou tedy otisky v hlíně suché a mokré, a jiné třeba v písku nebo šterku.

Nyní rozvedu podrobněji jednotlivé druhy trasologických stop.

Stopy bosých nohou se řadí do trasologie, jen když na nich nejsou odraženy papilární linie. Identifikace v tomto případě však nebývá často úspěšná, neboť stopy neobsahují dostatek individuálních identifikačních znaků potřebných pro individuální identifikaci. Využitelnější jsou stopy způsobené deformovaným chodidlem. Pokusy o identifikaci tímto způsobem nejsou nic nového. Již v roce 1892 se Hans Gross ve své knize „Handbuch fuer Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik“ zmiňuje o této identifikační možnosti. Zmínky o ní jsou také v učebnicích z 30. a 50. let minulého století.⁴

---

3 Chmelík, J. a kolektiv: Rukověť kriminalistiky, Praha: Aleš Čeněk, 2005, str. 118

4 Straus, J.: Možnost identifikace osob podle plantogramu, Kriminalistika, 2001, č. 1, str. 13

Otisk bosého chodidla zatíženého vlastní vahou těla se v kriminalistice označuje jako plantogram. V medicíně se používá výraz podogram. Je nutné si položit otázku, zda existují dva lidé se stejnou morfologií plantogramu? Pro odpověď na tuto otázku byl vypracován rozsáhlý experiment, kterého se zúčastnilo 3 tisíce osob, od nichž byl získán plantogram pravé i levé nohy. Došlo se k závěru, že i tak vysoký počet osob nestačí ke stoprocentnímu závěru, avšak lze s velmi velkou pravděpodobností individuálnost každého plantogramu přijmout za téměř prokázanou. Profesor Straus konstatuje závěr, že na rozsáhlých výzkumech se prověřil a potvrdil předpoklad individuální identifikace osob, a to ten, že neexistují dva jedinci, kteří by měli stejný plantogram bosé nohy. Plantogram každé osoby vykazuje několik pevně definovatelných identifikačních faktorů, které jsou ryze individuální pro dané chodidlo a s dobou se podstatně nemění. Potvrdil se tak jeden z předpokladů individuální identifikace, že každý člověk je individuální a jedinečný svým otiskem plantogramu.⁵

Stopy obutých nohou se v praxi vyskytují velmi často, neboť se stává, že během kriminalisticky relevantní události pachatel chodí. Těmito stopami se identifikuje obuv, a poté její nositel.⁶ Ve stopě je zobrazena nejčastěji spodní část obuvi a zřídka i další části obuvi. Zobrazí se dezén podešve a podpatku, který svým vzhledem odpovídá účelu obuvi (obuv sportovní, společenská).⁷ Dále se budu ve své práci zabývat především těmito stopami.

Stopy lidské lokomoce jsou stopy, odrážející jakýkoliv způsob lidského pohybu (chůze, běh, skok). Jedná se o souvisle řazené trasologické stopy, které odrážejí funkční a dynamické znaky osoby, tzv. stereotyp chůze.⁸ Ing. Suchánek souvisle řazené stopy nazývá pěšinky chůze, což mi připadá výstižnější.⁹ Nevyskytují se často, protože na místě činu většinou nejsou půdní podmínky, aby se zobrazilo několik stop souvisle za sebou. Pokud se zobrazí, tak zpravidla jen ve sněhu nebo v měkké půdě.

Stopy částí lidského těla nepokrytých papilárními liniemi (např. rtů, zubů, uší, loktů) neposkytují dostatečně dobrou možnost identifikace. Náleží sem také identifikace podle oděvních součástí (např. rukavice, kalhoty, kabáty). Přiznám se, že si identifikaci tímto způsobem nedokáži představit. Během několika let, které se věnuji kriminalistice, jsem se o tomto způsobu podrobněji nikde nedočetla kromě stop uší, o nichž píše v kapitole 2., části I. Osobně stejně považuji za nejdůležitější a nejcennější trasologickou stopu, která je udělána obuví.

⁵ Straus, J.: Možnosti identifikace osoby podle plantogramu, *Kriminalistika*, 2001, č.1, str. 14

⁶ Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: *Kriminalistika*, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 199

⁷ ditto, str. 202

⁸ Rak, R., Siegová, D., Straus, J.: Identifikace osoby na základě tvaru ucha a jeho otisků, *Kriminalistika*, 2003, č.1, str. 259

⁹ Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: *Kriminalistika*, C.H.Beck, 2001, str. 202

3.3. VYHLEDÁVÁNÍ, ZAJIŠŤOVÁNÍ A ZKOUMÁNÍ TRASOLOGICKÝCH STOP

Vyhledávání trasologických stop není problematické, neboť stopy bývají většinou dobře viditelné. Je pouze potřeba opatrnosti na místě činu, aby nedošlo vlastními stopami k jejich poškození či zničení. Jsou ovšem materiály, jako třeba koberec, na němž jsou obvykle stopy latentní. Na hladkých podlahách jsou viditelné pomocí šikmého osvětlení. U koberce to možné není, proto se používá přístroj pro elektrostatické snímání stop. S jeho pomocí se na snímací fólii přenesou prachové částice, které tvoří stopu. Tím dojde k jejímu zviditelnění. Poté ji lze zajistit fotografováním.¹⁰ Nepochybuji ale o tom, že se kriminalisté setkávají v praxi, i když určitě ne často, s případy, kdy jsou stopy dobře viditelné i na koberci, koupelnových kachličkách nebo kuchyňském linoleu, pokud došlo k potřísnění podrážky krví nebo na zemi ležela silná vrstva prachu. Nejvyšší kriminalisticko-technické hodnoty dosahují stopy na hladkém povrchu, v měkké hlíně a ve sněhu. Horší kvalita je samozřejmě u stop v hrubém písku nebo ve šterku. Uvědomila jsem si, že viditelnost stopy a její identifikační hodnota jsou dvě odlišné skutečnosti, protože ne každá dobře viditelná stopa musí být dobré kvality, například stopa ve šterku, a ne každá identifikačně hodnotná stopa musí být dobře viditelná, například stopa na linoleu. Kriminalista také nemůže předem říci jen podle typu podkladu, aniž by se na stopu podíval, jestli bude dobře viditelná a jakou bude mít identifikační hodnotu, například koberec, jak jsem se již výše zmínila. Myslím, že je potřeba vyhledávat stopy nejen na místě činu, ale i v širším okolí, neboť i ty mají vypovídací hodnotu, pokud se dají do souvislosti s těmi na místě činu. Co se týče stop lokomoce, ty jsou jistě náročnější na vyhledávání.

Zajišťování trasologických stop se provádí čtyřmi způsoby: *in natura*, pomocí daktyloskopické fólie, fotografováním a odléváním. Zajišťování in natura se neděje v praxi velmi často, neboť je většinou obtížné zajistit stopu i s jejím nosičem. Lze to uskutečnit třeba v případě, že se stopa zachytila například na papíře.

Plošné stopy na hladkém povrchu lze zajistit na daktyloskopickou fólii. Postup je podobný jako u stop daktyloskopických. Rozdíl je v tom, že trasologické stopy se nezviditelňují. Je nutné takto zajištěnou stopu přefotografovat, neboť želatinová vrstva daktyloskopické fólie je trvale vlhká, a tak hrozí rozpuštění a

---

¹⁰ Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 204

zničení stopy, pokud je tvořena z rozpustného materiálu. Podle barvy materiálu se volí barva fólie. Tato metoda je spolehlivá a vhodná pro znalecké zkoumání.

Většinou se používá černá fólie formátu 13 x 30 cm. Za zajímavé považuji zajišťování latentních stop obuvi s gumovou podrážkou v případě, že se pachatel prošel přes jakýkoliv papír na podlaze. Papír se posype xerografickým práškem. Následně se na zajišťovaný papír položí jemný, nejlépe průhledný papír, a oba papíry se projdou termopřístrojem Astratherm, ve kterém se stopa zapeče a nesetře se.¹¹

Nejvhodnějším způsobem zajišťování je fotografování. Považuji je za nejlepší, protože je lze opakovat, a to i vícekrát třeba za různých fotografických podmínek. Je nutné dávat pozor na dobré osvětlení a na stíny, neboť i toto může mít vliv na kvalitu důkazu. Fotografuje se vždy s měřítkem, které se přikládá těsně podél stopy. Snad jediný problém, který vidím při fotografování, je ten, že podklad, na němž se stopa vytvořila, například linoleum, může být barevný. V praxi se proto doporučuje, pokud to situace dovolí, použít fotografování společně s daktyloskopickými fóliemi. Používá se stativ a fotoaparát formátu 9 x 12 nebo

13 x 18 cm. Fotografuje se v kolmém směru na stopu.¹² Při fotografování objemové stopy se používá šikmé osvětlení, při kterém jsou vyvýšeniny reliéfu stopy prosvětleny a prohloubeniny naopak zastíněny.

Odlévání je složitý proces, proto ho pro účely práce zjednoduším a zkrátím. Používá se u objemových stop pomocí alabastrové sádry, zubařské hmoty Dentaflexu nebo silikonového kaučuku. Nevýhodou metody je, že ji téměř nelze opakovat. Postup je tedy následující: Nejprve je nutné ze stopy odstranit nečistoty jako listí, kamínky, stébla trav, apod. Přitom je nutné dbát na to, aby stopa nebyla poškozena. Poté se do stopy nalije první vrstva sádry tak, aby vytvořila vrstvu o tloušťce asi 1-2 cm. Pokud se odlévací materiály správně namíchají, vyplní všechny nerovnosti stopy. Na nalitou sádro se položí zpevňovací prvky, například namočená dřívka či špejle. Je možné vložit i kousek motouzu, na nějž se připevní štítek s identifikačními údaji. Následně se nalije další vrstva sádry v tak potřebném množství, aby celková tloušťka činila přibližně 3-4 cm. Po zatvrdnutí se odlitek pomocí špachtle uvolní ze stopy a může být zaslán k odbornému zkoumání. Sádrové odlitky jsou kvalitní, avšak velmi křehké oproti těm, které jsou zhotoveny ze silikonu. Z jednoho odlitku lze vytvořit další.

---

11 Chmelík, J. kolektiv: Rukověť kriminalistiky, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 120

12 ditto, str. 119

Zaujalo mě trochu rozdílné pojetí způsobu odlévání stop ve sněhu u inženýra Suchánka a profesora Porady. Pan inženýr uvádí, že se používá odlévací sádra, která je podchlazena a částečně zatuhlá, aby při svém tuhnutí, během něhož se uvolňuje teplo, nepoškodila stopu.¹³ Pan profesor popisuje, že se doba tuhnutí zkracuje různými urychlovači tuhnutí, protože se sádra při tuhnutí silně zahřívá.¹⁴

Jelikož se zajímám o kriminalistické identifikační metody používané v minulosti, pro zajímavost se zmíním o zajišťování trasologických stop pomocí skla, které se používalo za první republiky. Pokud nebylo možno stopu vyfotografovat, přiložilo se na ni sklo, na nějž se stopa obkreslila.¹⁵

Zkoumání trasologických stop spočívá ve zjišťování shody jednotlivých identifikačních markantů nacházejících se ve stopě. Metody zkoumání jsou následující: vizuální porovnání, překrývání, geometrická konstrukce, bodování a spojené zobrazení s dělicí rovinou.¹⁶ Za nejlepší považuji první dvě metody, proto je více rozeberu. Vizuální porovnání je základní komparační metoda, ale přesto není v odborné literatuře příliš zmiňována, jak jsem se sama přesvědčila. Metoda spočívá v tom, že se pozorováním stopy a kontrolního otisku zjišťuje jejich shodnost a rozdílnost. Za základní je považována z důvodu toho, že nejprve je zajištěná stopa porovnána s kontrolním otiskem vizuálně, a teprve poté, co je zjištěna shoda, se přechází k dalším metodám. Naopak pokud je na první pohled zřejmé, že objekty shodné nejsou, další metody není nutno používat a zkoumání v tomto stadiu je ukončeno. Překrývání je nejčastější komparační metodou, která ukazuje shodnost nebo rozdílnost markantů.

Zkoumat stopu nelze bez vytvoření srovnávacího materiálu, nebo-li kontrolního otisku. Vytvoření takové pokusné trasologické stopy není většinou problém. Je hlavně potřeba zajistit, aby pokusná stopa byla vytvořena stejným způsobem jako ta původní. Srovnávací materiál u plošné stopy se většinou otiskne na daktyloskopickou černě nebo vhodný daktyloskopický prášek. Otisk objektu se sejme na daktyloskopickou fólii nebo list čistého papíru a poté se označí pro identifikaci. U objemové stopy se objekt otiskne do sochařské hlíny nebo plastelíny.¹⁷ Aby osoba mohla být individuálně identifikovaná, je potřeba zjistit dostatek specifických identifikačních znaků nacházejících se jak ve stopě, tak v kontrolním otisku. Mělo by se jednat například o určitá opotřebovaná místa nebo

---

13 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 205

14 Chmelík, J. a kolektiv: Rukověť kriminalistiky, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 121

15 Lebeda, J.: Učebnice kriminalistiky, Praha: B. Vašata, 1931, str. 176

16 Straus, J.: Metody zkoumání v trasologii, Bezpečnostní teorie a praxe, 2004, PAČR, str. 76

17 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 206

praskliny, která jsou pouze jen na tomto páru obuvi, případně jen na jedné botě. Mám zato, že pokud by se tato specifika nenašla, bylo by možno uskutečnit pouze skupinovou identifikaci. Je ovšem nutné se uvědomit, že velikost obuvi nemusí odpovídat velikosti nohou, a to úmyslně, jak jsem se již zmínila výše, nebo třeba kvůli módnímu vlivu. Jistě nečiní až tak velké potíže nalézt několik osob se stejnou podrážkou obuvi. Co se týče stopy bosé nohy, profesor Musil uvádí, že individuální identifikace je možná pouze v případě anomálie chodidla. Naproti tomu profesor Straus je názoru, jak jsem se již zmínila, že každý plantogram má několik markantů, které jsou specifické pouze pro něj. Kdybych se měla vyjádřit ke stanoviskům každého z nich, řekla bych, že mají pravdu oba, protože záleží na typu podložky, od níž se odvíjí kvalita plantogramu. Ta pak rozhoduje, zda lze objekt identifikovat individuálně nebo ne. Myslím, že je to opravdu velmi individuální. Pokud se u bosé nohy nepodaří individuální identifikace, je možno uskutečnit identifikaci skupinovou. Plantogram vypovídá zejména o výšce a pohlaví. Z objemové stopy se dá vyčíst i tělesná hmotnost.¹⁸

3.4. POČÍTAČOVÝ SYSTÉM TRASIS A LUCIA

Zavádění výpočetní techniky v identifikačním procesu do všech odvětví kriminalistiky významně přispělo v boji proti kriminalitě, tedy především ve větších možnostech usvědčování pachatelů. Jinak tomu není ani v trasologii.

Do roku 1989 bylo přes 90 % naší populace obuto v obuvi československé výroby. Bylo proto účelné, aby na Kriminalistickém ústavu v Praze byly vedeny sbírky originálů podešví a podpatků, které byly vyřazovány po pěti letech, a alba fotografických snímků všech podešví a podpatků. Po revoluci se začala u nás prodávat zahraniční obuv, a tak sbírky přestaly plnit svůj účel. Začaly se shromažďovat pouze otisky podešví místo dosavadních originálů.¹⁹

Se zavedením výpočetní techniky do kriminalistické praxe byl katalog otisků vzorů podešví veden počítačově. V roce 1997 byly na Kriminalistickém ústavu v Praze zahájeny přípravné práce na vývoji Trasologického identifikačního systému- **TRASIS**. Poprvé začal být používán Odbory kriminalistické techniky a expertíz správ krajů PČR Hradec Králové a Brno. Aby systém odpovídal evropským standardům, bylo rozhodnuto, že jeho síť bude propojena po celé republice, tedy bude spojoval jednotlivá trasologická pracoviště Policie ČR.

---

18 Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001, str. 207

19 Straus, J., Porada, V.: Kriminalistická trasologie, Praha: PAČR, 2004, str. 238

Program se skládá ze dvou hlavních částí: Obrazová a textová databáze otisků podešví tzv. KATALOG a obrazová a textová databáze trasologických stop podešví tzv. SBÍRKA STOP. V databázi KATALOG se ukládají úplné otisky podešví známé obuvi. Než se otisky do systému uloží, je potřeba je zpracovat, například pomocí kamery nebo scanneru. Cílem databáze je poskytnout co nejvíce informací o původu otisku. Databáze SBÍRKA STOP obsahuje úplné i neúplné upotřebitelné stopy podešví, které byly zajištěny na místě činu. Jejím cílem je aktuální celostátní přehled o zajištěných trasologických stopách. Ke každé stopě jsou zaznamenány potřebné informace. Systém je schopen vyhledat, vyhodnotit, označit a postupně nabízet otisky, které odpovídají nejpravděpodobněji zadanému požadavku. Na doplňování údajů se podílejí všichni uživatelé systému. Za správnost a úplnost dat odpovídá Kriministický ústav Praha.

Softwarový systém pro zpracování a analýzu barevného i černobílého obrazu LUCIA je používán na Odborech kriminalistické techniky a expertíz jednotlivých Správ krajů Policie ČR. Využíván je nejen v trasologii, ale také v mechanoskopii, balistice a v dalších oborech. Výhoda systému je, že umožňuje uchovávat stopu a kontrolní otisk neomezeně dlouhou dobu vypálením dat na kompaktní disky.²⁰

Myslím, že trasologie je natolik významné kriminalistické odvětví, jež si zaslouží pro svoji činnost kvalitní počítačové systémy, které její nezbytnost pro praxi ještě zvýší.

---

²⁰ Pospíšil, L., Straus, J.: Vyhledávání, zajišťování a zkoumání stop, Kriministický sborník, 2004, č. 2, str. 47

Kapitola 4. BIOMETRIE, BIOMETRIKA

4.1. POJEM, PODSTATA A VÝZNAM BIOMETRIE, BIOMETRIKY

S biometrií, či biometrikou se většina z nás seznámila po teroristických útocích na Světové obchodní centrum v New Yorku 11. září 2001. Biometrie je některými považována za jeden z nejučinnějších a nejmodernějších prostředků v boji s terorismem. Těmito prostředky je myšleno například zavedení digitální fotografie, digitálního otisku prstu nebo digitálního obrazu oční duhovky do cestovních dokladů nebo třeba do vstupních systémů. Biometrie se tak stala předmětem mnoha národních a mezinárodních dokumentů s cílem jejího rychlého zavedení do praxe. Z důvodu toho se také někdy hovoří o biometrii jako o „biometrickém průmyslu“. Je současným námětem různých seminářů, výstav nebo konferencí.

Co ale je tedy vlastně biometrie? Za nejučinnější považuji definici plukovníka Vanča: „Biometrie je věda, která se zabývá jedinečnými, měřitelnými charakteristikami a vlastnostmi pro automatické rozpoznávání nebo verifikaci identity osoby. Potvrzuje skutečnou identitu nevyvratitelným způsobem. K tomu účelu využívá biometrie unikátní charakteristiky každého jedince.“¹ Kdybych definici pana plukovníka měla stručně shrnout, řekla bych, že je to nauka o měřitelných fyziologických charakteristikách, neboť se zabývá měřením a porovnáváním těchto unikátních charakteristik, jako je například otisk prstu, oční duhovka, obličej a jiné. Fyziologické vlastnosti člověka tedy nahrazují dosud používané různé bezpečnostní číselné kombinace, které často selhávaly, protože byly zjištělné. Vzhled člověka se nedá jednoduše oklamat, i když plk. Vančo právě zdůrazňuje, že biometrické znaky nemusejí být vždy naprosto jedinečné. Můj názor je ten, že nelze nalézt dva lidi, kteří by měli tři, čtyři fyzické znaky naprosto shodné. Myslím, že je proto potřeba v praxi zavádět systémy, které by identifikovaly člověka na základě několika tělesných znaků.

---

¹ Vančo, E.: Biometrie, biometrika-geneze, vývoj a současné pojetí, Kriminálnístka, 2003, č.1, str.13

Podstata biometrie je založena na prokázané skutečnosti, že lidé se vzájemně odlišují svým vzhledem a chováním. Určité tělesné znaky jako například otisky prstů nebo barva očí se po dobu života relativně nemění, proto je možné jimi identifikovat člověka. Je ovšem nutné si uvědomit, že některé identifikační znaky se během života mění, tudíž je potřeba tomu přizpůsobit i identifikační přístroje.

Výhodami používání biometrie jako identifikační metody jsou:

- univerzálnost- každý může být metodou identifikován,
- jedinečnost- nejsou dvě osoby se stejnými biometrickými charakteristikami,
- permanence- biometrické charakteristiky jsou časově neměnné,
- jednoduchost- biometrické charakteristiky jsou jednoduché a přesné,
- přijatelnost- snímání biometrických charakteristik je nenáročný.²

Musím podotknout, že se všemi výhodami, o nichž jsem se dočetla v odborné literatuře, nemohu naprosto souhlasit, zejména pokud jde o jedinečnost a permanenci. Zastávám názor plk. Vanča, že mohou být dva jedinci se shodným identifikačním znakem. Jak jsem již výše nastínila, je proto potřeba identifikovat osoby podle více znaků zároveň. Výhoda jedinečnosti tedy je, ale jen pokud se porovnává více fyzických znaků. Co se týče permanence, také jsem se již zmínila, že ne všechny identifikační znaky jsou naprosto neměnitelné.

Význam biometrie spatřuji v jejím nasazení pro vnitřní bezpečnost, která je v dnešní době neodmyslitelnou součástí denního života. Její využití je opravdu rozsáhlé- letiště, hraniční přechody, banky, budovy vládních a zastupitelských úřadů, a mnoho dalších míst.

4.2. VZNIK BIOMETRIE, BIOMETRIKY

Biometrie není mladá věda, jak by se mohlo zdát vzhledem k tomu, že se rozvinula v poslední době. Je stará více než sto let. Za tu dobu se změnil její obsah, avšak podstata zůstala stejná. Biometrie je složena ze slov „bios“ a „metric“, čímž dojdeme k závěru, že se jedná o měření živých organismů.³

Termín biometrie byl používán již v první polovině 19. století. Její význam vzrostl až koncem 19. století s rozvojem statistiky a biologie. Za zakladatele biometrie je považován **Karl Pearson**, podle něhož je biometrie užívání metod matematické statistiky při studiu proměnlivosti živých organismů.

---

² Čandík, M.: Biometrické autentizační přístupy, Security magazín, 2003, č. 4, str. 24

³ Vančo, E.: Biometrie, biometrika-geneze, vývoj a současné pojetí, Kriminální věda, 2003, č. 13

Dalším významným představitelem biometrie je **Adolphe Lambert Quételet**, od něhož pochází myšlenka vytvoření aritmetického průměru z většího počtu měření různých jedinců. V roce 1835 dokonce sestavil tzv. „průměrného člověka“ (homme moyen), což byl ideál sestavený z průměru jednotlivých znaků. Tento člověk byl pro něj biologický prototyp dokonalosti. Byl názoru, že příroda se snaží vytvořit ideální typ, avšak přitom chybuje. Není bez zajímavosti, že Quételet je autorem tzv. Quételetova indexu QI, který stanovuje hranici obezity na základě poměru tělesné výšky a hmotnosti. Dnes je tento index znám jako BMI.

Mezi představitele biometrie se řadí také **Francis Galton**, jehož jméno je spíše spojeno s počátky daktyloskopie, která je založena na principech biometrie. Galton byl jedním ze spoluzakladatelů časopisu Biometrika. Časopis byl založen roku 1901 a je vydáván do dnešní doby. Počátky využívání biometrie v kriminalistice jsou spojeny především s bertilonáží a daktyloskopií.

Na závěr tohoto krátkého historického přehledu se zmíním o názvech biometrie a biometrika. Dříve každý z nich znamenal něco jiného a dnes se používají jako synonyma. Mají tedy stejnou podstatu i význam. Častěji je dnes používán výraz biometrie.

4.3. BIOMETRICKÉ SYSTÉMY

Jednotlivými tělesnými znaky jsem se podrobně zabývala ve druhé kapitole, proto bych nyní jen stručně chtěla uvést některé znaky z hlediska biometrie, neboť se zde nejedná o kriminalistickou identifikaci.

Biometrické systémy spočívají v automatizovaném snímání biometrických znaků a jejich následné porovnání s údaji z předem vytvořené databáze. Jsou jedinečné tím, že je nelze oklamat nebo zcizit jako třeba kód PIN. Zmíním se jen o těch, které identifikují člověka podle jeho vnějších znaků.

Verifikace obličeje je jednou z nejvíce zkoumaných biometrických metod. Vychází se z předpokladu, že obličej obsahuje asi 80 typických rysů a pro zjištění totožnosti stačí rozpoznat 14–20. Nejdůležitější je bezpochyby tvar obličeje, poloha očí, obočí, nosu a úst. Na identifikaci nemají mít vliv vousy, bradka, paruka, nošení brýlí nebo změna účesu. Plastická operace nebo stárnutí ji naopak ovlivňují, jak jsem výše uvedla. Plukovník Vančo je mínění, že schopnost porovnat jakýkoliv sejmutý obličej s připravenou databází je velmi nízká, což mohou potvrdit i policisté z některých útvarů, pro něž byl systém zakoupen.⁴

---

⁴ Vančo, E.: Biometrie, biometrika-geneze, vývoj a současné pojetí, Kriminalistika, 2003, č. 1, str. 14

V Německu mají v současnosti se systémem dobré zkušenosti a v odborné literatuře se uvádí, že spolehlivost rozpoznávacích systémů se v posledních letech výrazně zlepšila. Pro dosažení dobrých výsledků stačí pár sekund hledět do kamery.⁵ V Německu jsou analyzovány části obličeje, které nepodléhají stálým změnám, což považují za velmi rozumné, neboť jinak by fotografie uložené v databázích musely být po čase obměňovány.⁶

V padesátých letech 20. století byly v Sovětském svazu pro soudní účely použity grafické a analytické metody sloužící k identifikaci osob zobrazených fotograficky. Metoda byla založena na principech antropologie a byla schopna zachytit i proces stárnutí. Výsledek byl vyjádřen pomocí tzv. determinantů.⁷ Prokázalo se, že k identifikaci postačuje 12 antropologických bodů, které když mezi sebou spojíme, získáme množinu 66 úseček. Jestliže porovnááme dvě tváře a velikosti úseček budou rozdílné, jedná se o dvě různé osoby.

Identifikace na základě tváře má oproti otisku prstu nebo oční duhovky nižší hodnotu. Problémy mohou také nastat u dvojčat. Její výhodou však je, že umožňuje bezkontaktní snímání, a tak uživatele nijak nezatěžuje. Nelze ji však použít v arabských zemích, kde si ženy zahalují tvář.

Verifikace duhovky je nejlepší metoda vyznačující se velmi vysokou přesností, neboť duhovka je pro každého člověka naprosto jedinečná. Známe zhruba 60 různých forem otisků prstů, které mohou být různě kombinovány na jednom otisku. U duhovky se rozeznává více než 400! Velmi podstatné je, že u každého jsou dokonce obě duhovky naprosto jedinečné. Jsou jedinečné i u dvojčat oproti DNA. Taková databáze specializovaná na duhovky může uchovávat milióny očí a je schopna zanedlouho vyhledat ty potřebné. Důležité také je, že duhovky se během života téměř nemění. Jejich změnu mohou způsobit například nemoci. Podle výzkumů je identifikace duhovky významnější než analýza DNA.⁸

Verifikace otisku prstů je nejpoužívanější biometrickou metodou, přesto má ale určité nevýhody. Kontakt prstu při identifikaci je nutný. Drobné poranění prstu může zapříčinit, že systém otisk neuzná. Další nevýhodou je možnost napodobení otisku např. pomocí silikonu nebo potravinářské želatiny. Její výhodou spatřuji v tom, že otisky prstů jsou pro každého člověka jedinečné. Dokonce i jednovaječná dvojčata je mají rozdílné. Otisky prstů slouží nejen v boji proti kriminalitě, ale také preventivně. V Evropě například existuje velká databáze otisků prstů žadatelů o azyl, která slouží k zamezení toho, aby žadatelé podávali žádosti ve více státech. V minulosti byly zaznamenány pokusy o odstranění otisků a oklamání databáze.

---

5 Kuip, A.: Einfach unverwechselbar – biometrische Methoden und ihre Einsatzmoeglichkeiten, Sicherheitsmagazin fuer Trends, Technik und Dienstleistung, 2004, č. 10, str. 27

6 Nowak, A., Mueller, H.: Biometrie wird alltagstauglich, Deutsche Polizei, 2004, č. 5, str. 6

7 Rak, R., Porada, V.: Rozpoznávání lidské tváře, Soudní inženýrství, 2003, č. 5, str. 277

8 Čandík, M.: Biometrické autentizační přístupy, Security magazin, 2003, č. 4, str. 25

Geometrie ruky byla původně založena na měření jednotlivých prstů. V současnosti se neměří jen prsty, ale také délka a šířka dlaně a boční profil ruky. Metoda má stejně jako jiné způsoby identifikace své výhody i nevýhody. Výhodou je její jednoduché použití a nevýhodou je změna velikosti ruky důsledkem ztloustnutí nebo zhubnutí. Metoda je nevhodná pro osoby s revmatickýma rukama.⁹ Metoda je založena a principu, že tvar ruky se od určitého věku nemění, ale přesto mi tato metoda identifikace nepřipadá příliš spolehlivá oproti ostatním.

Verifikace sítnice je založena na tom, že sítnice je citlivý povrch zadní strany oka na světlo. Je to velmi přesná a spolehlivá identifikační metoda. Je však nutné, aby se uživatel díval na přesně stanovené místo a měl zaostřeno na daný bod. Je ovšem nevhodná pro osoby nosící brýle. Metoda je starší než identifikace podle duhovky.¹⁰

Za další způsoby identifikace je možno považovat verifikaci podle dlaní, žil na rukách a nehtu. V biometrii existují ještě další způsoby identifikace, jako například pomocí DNA, hlasu nebo podpisu, ale ty již nepatří do vnějších identifikačních znaků.

Je těžké posoudit, která z uvedených metod je nejpřesnější a nejspolehlivější. Za nejlepší a nejspolehlivější řešení do budoucnosti považuji zavedení systémů, které budou identifikovat člověka podle několika vnějších znaků společně, jak jsem se již dvakrát zmínila v této kapitole. Jen tímto způsobem lze zaručit, že systém nebude oklamán.

4.4. POUŽITÍ BIOMETRIE, BIOMETRIKY V PRAXI

V této podkapitole bych ráda zkráceně popsala některé případy použití biometrie v praxi jako důkaz o její důležitosti a nezbytnosti v dnešní době. Zaujaly mě situace z praktického života identifikující osobu podle obličeje, duhovky a otisků prstů.

V Houstonu a Dallasu lidé, kteří si nemohou finančně dovolit platit poplatky za vedení účtu, inkasují šeky u stánků, které skenují jejich tváře a poté jim vydají hotovost. V londýnské čtvrti Newham se snížila kriminalita o 40 % díky síti kamer vybavených softwarem, který je schopen rozeznat a určit tváře místních kriminálních. V Bostonu agentura, která vydává sociální dávky, pořizuje snímky nových žadatelů a porovnává je s těmi, které jsou již zařazeny v její databázi, aby

⁹ Vančo, E.: Biometrie, biometrika-geneze, vývoj a současné pojetí, Kriminalist., 2003, č. 1, str. 14

¹⁰ Čandík, M.: Biometrické autentizační přístupy, Security magazín, 2003, č. 4, str. 25

se ujistila, že dotyčný si v minulosti již nežádal o podporu pod jiným jménem.¹¹

V londýnském East Endu a ve městě Tampa ve státě Florida tamní policie umístila bezpečnostní kamery, které u každého zaznamenávají tvář, která se následně porovnává s databází fotografií vrahů, dealerů a jiných pachatelů, na něž jsou vydány zatykače. Software, který rozeznává tváře, se nazývá Facelt. Je schopen rozvrstvit každou tvář do 80 kontrolních bodů. Pokud se 12 z nich shoduje, je vydán signál o shodě.¹²

V Německu v Bochumské univerzitní ulici dělá vrátného počítač, který se nedá tak jednoduše oklamat jako člověk. Tamní přístupový systém se nazývá ZN Face. Skládá se z malého zrcadélka, v němž uživatel vidí svůj obličej. Za ním umístěná kamera vede jeho obličej do počítače. Oprávnění pracovníci se prokazují čipovou kartou. Ke každé čipové kartě je uložen v databázi obličej. Po vsunutí karty do systému dotyčným, se porovná jeho obličej s tím, který je uložen v databázi společně s čipovou kartou. Pokud systém konstatuje shodu, dveře se otevřou a na displeji se objeví zpráva „byl jste poznán“. Pokud by došlo ke zcizení čipové karty, nic se nestane, protože zloděj má jiný obličej než držitel čipu. Bohužel však nelze o systému říci, že je naprosto bezchybný. Musí totiž umožnit malé odchylky obličeje, například růst vousů nebo roztažení zorniček při cukrovce.

V Německu je systém ZN Face užíván dále provozovateli fitness studií. Členské průkazy s ročním předplatným si totiž uživatelé vzájemně půjčovali a provozovatelé tak přicházeli o velké množství peněz. Při vstupu se členové prokazují bezdotykovou kartou a podívají se do zrcátka. Pokud podoba souhlasí, mohou vejít dovnitř. Tato procedura trvá méně než tři sekundy.¹³

Oční duhovka se používá zejména jako substitut cestovního pasu na letištích v Montrealu, Ottawě, Torontu, Vencouveru, Londýně, Amsterdamu a ve Frankfurtu nad Mohanem. Je používán i v Saudské Arábii na poutnicích putujících do Meky. Systém se nazývá IrisCode. Obličej cestujících jsou společně s údaji z pasu zaneseny do databáze. Tito cestující procházejí bez omezení zvláštním koridorem, kde je provedena jejich identifikace. IrisCode se nepoužívá jen na letištích, ale také na policejních služebnách v Německu. Slouží k identifikaci odsouzených ve výkonu trestu nebo obviněných ve vazbě, aby nedocházelo k tomu, že výkon trestu nastoupí místo odsouzeného za úplatu někdo jiný. Postup je takový, že na služebně je osobě, která má nastoupit výkon trestu, pořízen IrisCode, jenž je poslán věznicí, která při příchodu odsouzeného si tak ověří jeho totožnost.¹⁴

---

11 Revoluční metoda: Digitální identifikace tváře, Policista, 2000, č. 2, str. 12

12 Software na vyhledávání tváří pachatelů, Policista, 2001, č. 9, str. 12

13 Wendt, N.: Přístupové systémy s automatickým rozpoznáváním obličeje, Security magazin, 2001, č. 1, str. 27

14 Vyleťal, P.: Biometrická identifikace cestujících na mezinárodních letištích prostřednictvím duhovky, Security magazin, 2003, č. 6, str. 85

V Americe jsou několika policejními sbory používány identifikační systémy IBIS a Facelt. IBIS slouží k identifikaci osob přímo na místě, na němž se nacházejí. Je však nutné, aby dotyčný měl v minulosti co dočinění se zákonem. Policista na hlídce má u sebe přístroj, vážící něco přes jeden kilogram, který je kombinací digitálního fotoaparátu, digitálního snímače daktyloskopických otisků a radiostanice nebo mobilního telefonu. Obsluhuje se jednou rukou, takže tu druhou může mít policista stále volnou. Snímky osob nebo otisky prstů, pořízené na místě samém, předává přístroj příslušné policejní centrále, která je zpracuje a výsledek obdrží policista nejpozději za několik minut. Dozví se jméno osoby, její přezdívky, datum narození a důvod, proč by ji policista měl zadržet. Výhoda systému je především ta, že pokud osoba nemá u sebe průkaz totožnosti, není nutné ji předvést na stanici k jejímu zjištění. Facelt identifikuje osobu pomocí matematické formule, kterou porovnává s tvářemi z databáze. Dokáže si poradit s osvětlením tváře, brýlemi, jiným účesem, s výrazem tváře, s věkovými změnami nebo s různým natočením obličeje.¹⁵

Otisky prstů pro určení totožnosti se používají také pro přístup k počítači. Nahrazují tak identifikační kartu, kterou si uživatel může zapomenout doma na rozdíl od prstu.

V Bruneji byl zaveden víceúčelový identifikační průkaz, který obsahuje pouze jméno, příjmení, státní příslušnost, datum narození a fotografii. Ostatní údaje jsou uloženy v čipu, včetně dvou otisků prstů. Při žádosti o vydání identifikační karty je prověřována identita pomocí porovnání otisku prstu žadatele a toho, který je uložen v čipu. Tím je vyloučeno neoprávněné vystavení nové karty.¹⁶

Pouzdro na revolvery a pistole může obsahovat mechanickou pojistku proti vytržení zbraně nepovolanou osobou. Nevýhodou takové pojistky je, že je potřeba cvik a zručnost, aby například policista při použití zbraně byl schopen pojistku rychle odjistit. V USA byl v televizi promítnut videozáznam, na němž byl zachycen policista při zákroku proti dvěma ozbrojeným extremistům. Až podesáté se mu podařilo vytáhnout pistoli z pouzdra, což mu trvalo pět sekund. Z tohoto důvodu bylo do praxe zavedeno pouzdro Uncle Mike's nazvané Pro4ID, které je založeno na daktyloskopickém principu. Pouzdro se uvolní díky skenování obrazce papírární linie oprávněného uživatele. Nelze je tak otevřít v rukavicích. Čtečka linií je umístěna pod krytem na boku pouzdra. Potřebuje-li dotyčný vyjmout zbraň, musí nejdříve vložit na čtečku ukazovák střílejší ruky. Odemčení se signalizuje vibrací a trvá méně než sekundu. Porovnání otisků je přibližné, a tak čtečka ignoruje znečištění nebo drobné poranění prstu. Lze do ní naprogramovat více

¹⁵ Mobilní identifikační systém, Policista, 2004, č. 2, str. 35

¹⁶ Rak, R.: Otisk prstu jako součást identifikačního dokladu, Sborník ze semináře Kriminalistické, soudně-lékařská a soudně inženýrská aplikace biomechaniky, PAČR, 2003, str. 63

otisků prstů, v případě použití pistole například jiným policistou. Po vložení zbraně se pouzdro automaticky uzamkne.¹⁷

Z uvedených příkladů je zřejmé, že biometrie v některých zemích světa již našla své plnohodnotné uplatnění. Ale jak je to se zaváděním biometrie v České republice? Vláda ČR, v souladu s evropskými opatřeními a postupy v boji proti terorismu, v květnu roku 2003 pojala biometrii jako součást takového postupu. Ministerstvu vnitra a zahraničních věcí bylo uloženo zkušebně provést snímání biometrických údajů (digitální sejmутí podoby a digitální sejmутí podpisu) u žadatelů o cestovní doklad, občanský nebo řidičský průkaz. Kriminalistický ústav v Praze měl k tomu připomínky s nimiž souhlasím. Upozorňoval na skutečnost, že není správné příliš přeceňovat význam biometrie, pokud by se tvrdilo, že biometrie napomáhá jednoznačné identifikaci osob. Žádný identifikační systém není naprosto dokonalý, a to si myslím, že platí i pro biometrii. KÚ Praha upozorňoval na to, že se nikdo nezabýval otázkou, jak se bude postupovat, pokud se při kontrole cestovního dokladu zjistí rozpor mezi biometrickými údaji, v něm uvedenými, a zjevem dotyčného. Poté je totiž nezbytné přistoupit ke klasické kriminalistické identifikaci, která je prováděna na Kriminalistickém ústavu v Praze a na Odborech kriminalistické techniky a expertíz PČR. Obě pracoviště provádějí identifikaci důkazní.¹⁸

Od 1.9. 2006 se vydávají pasy s biometrickými daty obličeje. Žadatel se fotografuje přímo na úřadě. Časem k obličeji přibude i otisk prstu. Úřad pro ochranu osobních údajů se obává, a myslím že i oprávněně, zneužití uložených biometrických dat.

Firma Digitus s.r.o. je specializovaný distributor biometrických systémů v České republice již od roku 1999. Na jejích internetových stránkách je možno shlédnout její výrobky zaměřené na biometrické snímání a měření.¹⁹

Biometrie je využívána v kriminalistice v podobě identifikace osob, mrtvol a kosterních nálezů. I když se na první pohled možná někomu zdá, že biometrické systémy, které jsou plně automatizované a neustále se vyvíjí, nijak člověka neomezují, ve skutečnosti tomu tak není. V souvislosti s biometrií je proto stále diskutována otázka ochrany osobních dat, lidských práv a zásahu do soukromí. Ochránci dat se obávají zejména důsledků ukládání dat o obyvatelstvu do centrálních databází, a také zneužití informací získaných například snímáním lidského oka, které do určité míry odráží fyzický stav člověka, například nemoci, nikotinovou, alkoholovou nebo drogovou závislost.²⁰ Myslím, že každému je jisté

---

17 Daktyloskopické pouzdro na pistoli, *Policista*, 2002, č. 2, str. 26

18 Vančo, E.: Biometrie, biometrika-geneze, vývoj a současné pojetí, *Kriminalistika*, 2003, č. 1, str. 15

19 <http://www.digitus.cz/profesionalni.php>

20 Systém automatického rozpoznávání obličeje jako základ bezpečnosti leteckého provozu, *Security magazin*, 2003, č. 6, str. 134 85

jasné, že biometrické systémy usnadňují a zrychlují práci policie a jiných bezpečnostních složek, ale na druhé straně jsou i zneužitelné. Je otázkou, zda není zásahem do osobnostních práv, když jsou tajně například na letištích snímány lidské obličeje, které jsou dále vyhodnocovány, aniž by dotyční o tom věděli. Na jedné straně tedy stojí ochrana společnosti před nejzávažnější trestnou činností, a na druhé stojí jedinec, který je neustále nucen společnosti ustupovat.

Rozdíl mezi biometrií a daktyloskopií vidím v tom, že biometrie potřebuje pro identifikaci kvalitní a především úplné otisky, kdežto v daktyloskopii při komparaci postačí jen fragment otisku, který může vypovědět hodně o identitě pachatele.

Výpočetní technika přinesla od druhé poloviny minulého století kvalitativní změny jak v kriminalistice, tak i v biometrii. Dnešní způsob identifikace se nedá srovnat s manuálně těžkými postupy v počátcích antropometrie nebo daktyloskopie. Rozmach výpočetní techniky v těchto oborech se projevil i v naší republice. Přesto je ovšem otázkou, nakolik jsou policie, zpravodajské služby a vojsko připraveni po stránce identifikačních systémů na nový typ kriminality 21 století?

ZÁVĚR

Přes různé kritické hlasy, které portrétní identifikaci provázejí od samého počátku její existence jako identifikační metody, má nepochybně své trvalé, pevné a nezpochybnitelné místo v soudní a kriminalistické praxi.

Portrétní identifikace měla v době svého vzniku dominantní postavení, které jí bylo postupem času odepřeno nástupem nových modernějších a dokonalejších metod, zejména metodou daktyloskopie. V současnosti ji nepochybně překonala analýza DNA-metoda molekulární biologie, která znamená revoluční posun v kriminalistické identifikaci osob i podle biologických mikrostop. To však neznamená, že by se metoda portrétní identifikace neměla v budoucnu stále rozvíjet, neboť je zde stále prostor pro vědecká bádání. V každém případě by na ně kriminalistická teorie a praxe měla reagovat, neboť je zřejmé, že získané informace mohou posloužit ke zkvalitnění objasňování, vyšetřování a případně i předcházení trestné činnosti.

Přesto, že původní nadšení zakladatele této kriminalistické metody Alphonse Bertillona bylo později utlumeno zjištěním, že jsou lidé, kteří mohou mít shodné některé tělesné míry, a tak dva jedinci by mohli být považováni za tutéž osobu, a přesto, že existují, jak jsem poukázala ve své práci, i modernější způsoby kriminalistické identifikace, není portrétní identifikace uzavřenou kapitolou bez možnosti dalšího rozvoje. Dle mého názoru bude portrétní identifikace i v budoucnu patřit k významným kriminalistickým identifikačním metodám, bez níž se neobejde žádný policista nebo vyšetřovatel.

SEZNAM LITERATURY

KNIŽNÍ PUBLIKACE

- Ackermann, R., Clages, H., Roll, H.: Handbuch der Kriminalistik fuer Praxis und Ausbildung, Stuttgart: Boorberg, 2000
- Dacík, T.: Soudní antropologie, Brno: Masarykova univerzita, 1993
- Chmelík, J. a kol.: Rukověť kriminalistiky, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005
- Lebeda, J.: Učebnice kriminalistiky, Praha: B. Vašata, 1931
- Meyer, P., Wolf, A.: Kriminalistisches Lehrbuch der Polizei, Drescher, 1990
- Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J.: Kriminalistika, Praha: C.H.Beck, 2001
- Němec, M.: Kriminalistická příručka, Praha: Kriminalistický ústav MV, 1987
- Němec, M.: Kriminalistická taktika pro policisty, Praha: Eurounion, 2004
- Polzer, V., Klíma, V.: Praktická příručka kriminalistiky, Praha: J. Odvárka, 1931
- Porada, V. a kol.: Kriminalistika, Brno: Cerm, 2001
- Rybář, M.: Základy kriminalistiky, Plzeň: Aleš Čeněk, 2001
- Straus, J. a kol.: Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem do roku 1939, Praha: Police history, 2003
- Straus, J., Porada, V.: Kriminalistická trasologie, Praha: Policejní akademie ČR, 2004
- Straus, J. a kol.: Kriminalistická technika pro kurz kriminalistických expertů, Praha: Policejní akademie ČR, 2004
- Strejc, P.: Soudní lékařství pro právníky, Praha: C.H.Beck, 2000
- Suchánek, J. a kol.: Kriminalistické metoda a prostředky, Praha: Policejní akademie ČR, 1999

SBORNÍKY

- Masnicová, S.: Kriminalistické skúmanie portréту osoby, Sborník pro bezpečnostní teorii a praxi, Praha: Policejní akademie, 2002
- Rak, R., Porada, V., Straus, J.: Rozpoznávání lidské tváře, Sborník pro bezpečnostní teorii a praxi, Praha: Policejní akademie ČR, 2003
- Rak, R.: Otisk prstu jako součást identifikačního dokladu, Sborník ze semináře Kriminalistické, soudně-lékařské a soudně-inženýrské aplikace biomechaniky, Praha: Policejní akademie ČR, 2003
- Rudáš, Z.: Automatizovaný daktyloskopický identifikační systém, Sborník pro bezpečnostní teorii a praxi, Praha: Policejní akademie, 2002

- Straus, J., Nedvědová, M.: Časová stálost daktyloskopických stop, Sborník pro bezpečnostní teorii a praxi, Praha: Policejní akademie ČR, 2001
- Straus, J.: Příspěvek k identifikaci objektů a systémů v kriminalistice, Sborník pro bezpečnostní teorii a praxi, Praha: Policejní akademie ČR, 2002
- Straus, J.: Metody zkoumání v trasologii, Sborník pro bezpečnostní teorii a Praxi, Praha: Policejní akademie ČR, 2004

PERIODIKA

Kriminalistický sborník:

- Dlouhý, M.: Kriminalistika u četnictva, Kriminalistický sborník, 1992, č. 2
- Dlouhý, M.: Kriminalistika u četnictva, Kriminalistický sborník, 1993, č. 3
- Dlouhý, M.: Kriminalistika u četnictva, Kriminalistický sborník, 1993, č. 5
- Dlouhý, M.: Kriminalistika u četnictva, Kriminalistický sborník, 1993, č. 12
- Dlouhý, M.: Osobnosti světové kriminalistiky, Kriminalistický sborník, 1994, č.7
- Dvořák, J.: Samotář, Kriminalistický sborník, 2000, č. 3
- Holubec, J.: Otisky prstů- kuriozity a abnormality, Kriminalistický sborník, 1992, č. 9
- Holubec, J.: AFIS 2000 v současné době a jeho další perspektivy, Kriminalistický sborník, 2000, č. 1
- Hrdonka, J.: Kanibal, Kriminalistický sborník, 1996, č. 6
- Jerie, J.: Senecký případ ze stanoviska soudně lékařského, Kriminalistický sborník, 1958, č. 12
- Kracík, V.: Informační systém TELEFOTO, Kriminalistický sborník, 2004, č. 5
- Kroulík, P. a kol.: Sexuální vraždy, Kriminalistický sborník, 1992, č. 5
- Madar, R.: Chudinka z povodní, Kriminalistický sborník, 2005, č. 2
- Malá L.: Histologie a fyziologie kůže z hlediska daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1958, č. 2
- Matoušek, V., Kachlík, L.: Drama na dálničním přivaděči, Kriminalistický sborník, 1999, č. 4
- Matoušek, V.: Vražda v hypermarketu Globus, Kriminalistický sborník, 2000, č.4
- Matoušek, V.: Pokus vraždy pro pár korun, Kriminalistický sborník, 2001, č. 4
- Musil, J.: První odhalený podvrh v dějinách československé daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1984, č. 9
- Musil, J.: Jan Evangelista Purkyně a daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1987, č. 12
- Němec, B.: Dějiny daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1958, č. 10
- Němec, B.: Dějiny daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1958, č. 11
- Němec, B.: Dějiny daktyloskopie, Kriminalistický sborník, 1958, č. 12

Němec, B.: Vyhledávání a zajišťování daktyloskopických stop na odcizených osobních automobilech, Kriminologický sborník, 1958, č. 12

Pilin, A., Čížek, R.: Ztotožňování neznámých mrtvol a některé problémy vyskytující se na tomto úseku pátrání, Kriminologický sborník, 1984, č. 9

Písařík, J.: Zpochybněná rekognice, Kriminologický sborník, 1999, č. 2

Pospíšil, L., Straus, J.: Vyhledávání, zajišťování a zkoumání stop uší, Kriminologický sborník, 2004, č. 2

Suchánek, J.: Daktyloskopie, Kriminologický sborník, 1991, č. 9

Šimek, J.: Význam chrupu pro změny v obličeji člověka z hlediska kriminalistické identifikace, Kriminologický sborník, 1958, č. 3

Šimková, R.: Identifikační úkony, Kriminologický sborník, 2002, č. 5

Tůma, V.: Identikit na počítačích, Kriminologický sborník, 1995, č. 10

Veselá, J.: Druhé setkání evropské daktyloskopické skupiny ENFSI, Kriminologický sborník, 2003, č. 1

Kriminalistika:

Bláha, P.: Pátrání po neznámých pachatelích využitím metod portrétní identifikace, Československá kriminalistika, 1973, č. 6

Fryšták, M.: Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní, Kriminalistika, 2003, č. 4

Hinner, J.: Detekce a rozpoznávání obličejů osob a jejich identifikační význam, Kriminalistika, 2003, č. 1

Protivinský, M.: Rekognice po velké novele trestního řádu, Kriminalistika, 2005, č. 2

Rak, R., Seigová, D., Straus, J.: Identifikace osoby na základě tvaru ucha a jeho otisků, Kriminalistika, 2003, č. 1

Straus, J.: Možnost identifikace osoby podle plantogramu, Kriminalistika, 2001, č. 1

Suchánek, J., Šňupárek, Z.: Pitva jako zdroj identifikačních informací, Kriminalistika, 2003, č. 1

Titlbach, Z., Titlbachová, S.: Význam věkových změn některých portrétních prvků pro kriminalistickou identifikaci osob, Československá kriminalistika, 1979, č. 4

Vančo, E.: Biometrie, biometrika- geneze, vývoj a současné pojetí, Kriminalistika, 2003, č. 1

Odborná sdělení Kriminalistického ústavu:

Holubec, J., Dvořák, J.: Daktylofot, Odborná sdělení KÚ, 1993, č. 1-2

Kohout, P., Eliášová, H.: PORIDOS, Odborná sdělení KÚ, 1993, č. 3-4

Rudáš, Z.: Nové prostředky v daktyloskopii, Odborná sdělení KÚ, 1998, č. 1

Policista:

- Daktyloskopické pouzdro na pistoli, *Policista*, 2002, č. 2
Mobilní identifikační systém, *Policista*, 2004, č. 2
Jirotko, A.: Obrázky prstů, *Policista*, 2005, č. 3
Kolová, I.: Postmortem a antemortem, *Policista*, 2003, č. 8
Revoluční metoda: Digitální identifikace tváře, *Policista*, 2000, č. 2
Software na vyhledávání tváří pachatelů, *Policista*, 2001, č. 9

Security magazín:

- Čandík, M.: Biometrické autentizační přístupy, *Security magazín*, 2003, č. 4
Systém automatického rozpoznání obličeje jako základ bezpečnosti leteckého provozu, *Security magazín*, 2003, č. 6
Vyleťal, P.: Biometrická identifikace cestujících na mezinárodních letištích prostřednictvím duhovky, *Security magazín*, 2003, č. 6
Wendt, N.: Přístupové systémy s automatickým rozpoznáváním obličeje, *Security magazín*, 2001, č. 1

Různé:

- Čirtek, P.: Záhada brněnského podzemí, *Právo*, únor 2006
Brenneisen, H., Martins, M.: Identifizierung durch Bildaufnahmen, *Polizei, Verkehr, Technik*, 2002, č. 5
Kuip, A.: Einfach unverwechselbar- biometrische Methoden und Ihre Einsatzmoeglichkeiten, *Sicherheitsmagazin fuer Trends, Technik und Diensleistung*, 2004, č. 10
Machutová, M.: Kapitoly kriminalistiky, *Hlási se policie*, 2002, č. 12
Musil, J.: Porušuje ukázání fotografií nezúčastněných osob při rekognici právo na ochranu osobnosti?, *Trestní právo*, 2002, č. 7-8
Nowak, A., Mueller, H.: Biometrie wird alltagstauglich, *Deutsche Polizei*, 2004, č. 5
Rak, R., Porada, V.: Rozpoznávání lidské tváře, *Soudní inženýrství*, 2003, č. 5
Strauch, H., Wirth, I., Reisinger, W.: Personenidentifizierung durch Roentgenbildvergleich am Schaedel, *Archiv fuer Kriminologie*, 2002, č. 3-4

INTERNET

- <http://www.digitus.cz/profesionalni.php>
<http://www.spsmvbr.cz/jedlicka/muzeumzla/bertilon.html>
<http://www.spsmvbr.cz/jedlicka/muzeumzla/krimfoto.html>

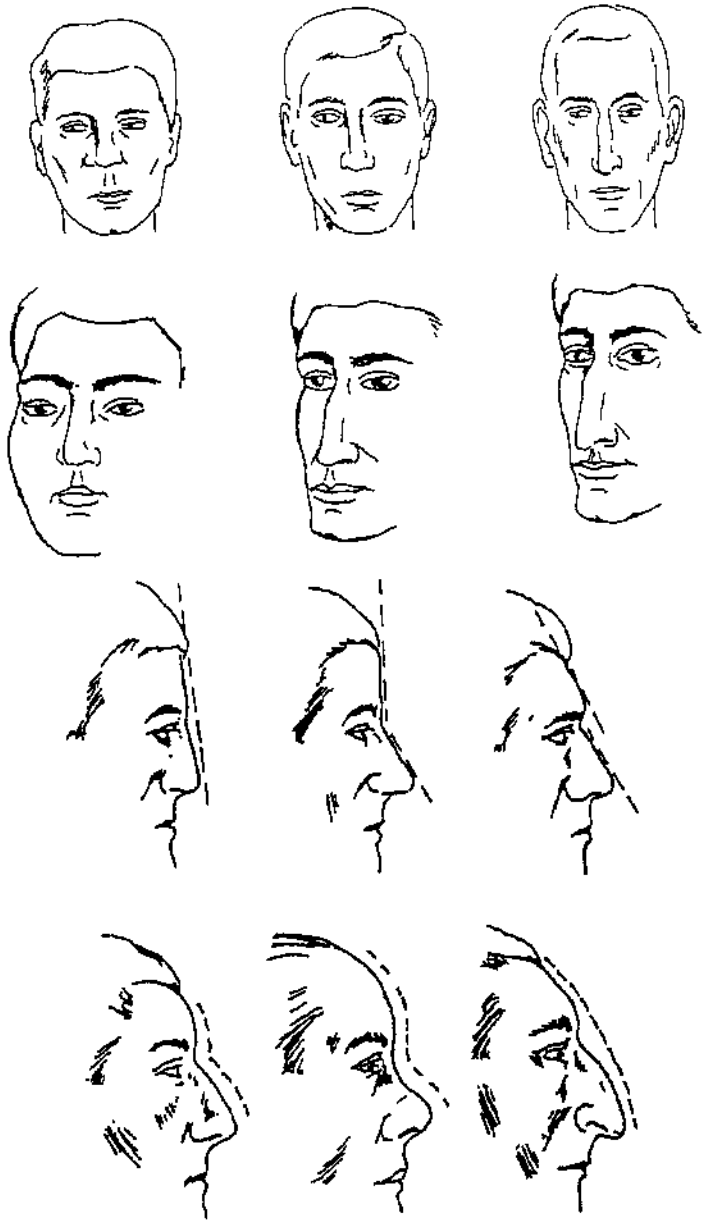
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

SEZNAM OBRAZOVÉ PŘÍLOHY

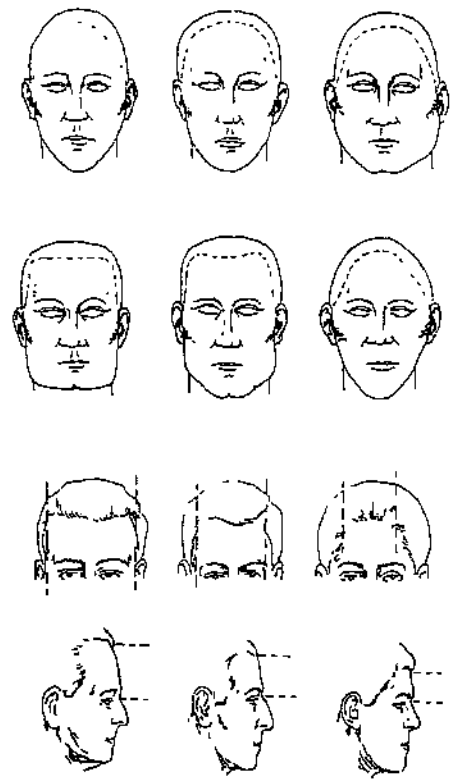
- 1 Alphonse Bertillon
- 2 Major Josef Povondra
- 3 Identifikační karta zločince s popisem podle Bertillona
- 4 Typy nosů
- 5 Typy obličejů a čela
- 6 Typy čelních vrásek
- 7 Typy očí
- 8 Typy obočí dle srůstu
- 9 Typy knírů
- 10 Typy vousů
- 11 Typy uší
- 12 Typy hrudníku
- 13 Typy postavy
- 14 Hustota a délka vlasů, tvar účesu, tvar kníru
- 15 Osoba bez protézy, s protézou, s protézou, brýlemi a čepicí
- 16 Výsledný portrét osoby sestavený počítačovou metodou PORIDOS
- 17 Portrét téže osoby sestavený na dvou počítačových programech PORIDOS a Facette
- 18 Etapy sestavení portrétu metodou Facette: obličej je dokončen nosem a ústy, pak jsou dokresleny uši a případné doplňky (jizvy, brýle, klobouk).
- 19 Identikity pachatelů uložené v informačním systému TELEFOTO
- 20 Trojdílné fotografie z období první republiky
- 21 Kreslený portrét pachatele
- 22 Antropometrické body na hlavě a lebce
- 23 Přístroj MIMIC
- 24 Osoba se zcizenou věcí- období první republiky
- 25 Mata Hari den před popravou
- 26 Trojdílná kriminalistická fotografie
- 27 Schéma způsobu zhotovování identifikační fotografie mrtvoly

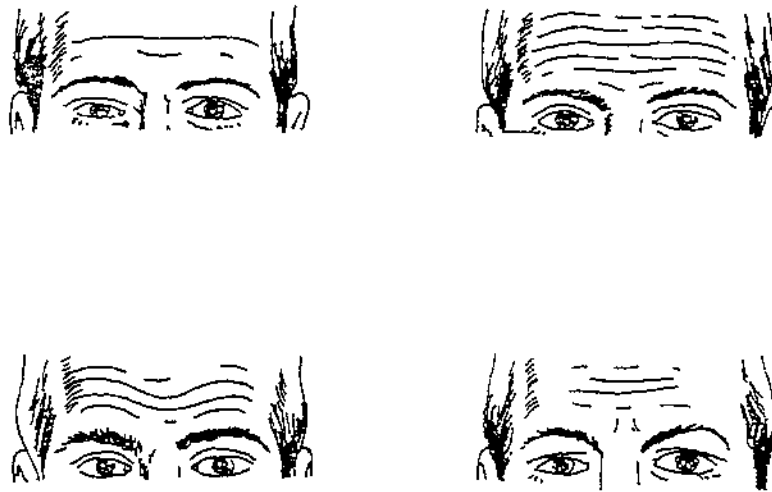
4

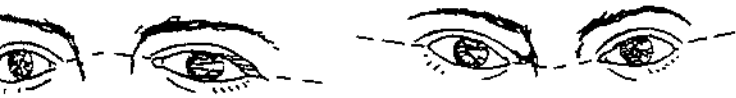
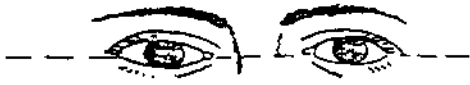
5

6

7

8

9

10

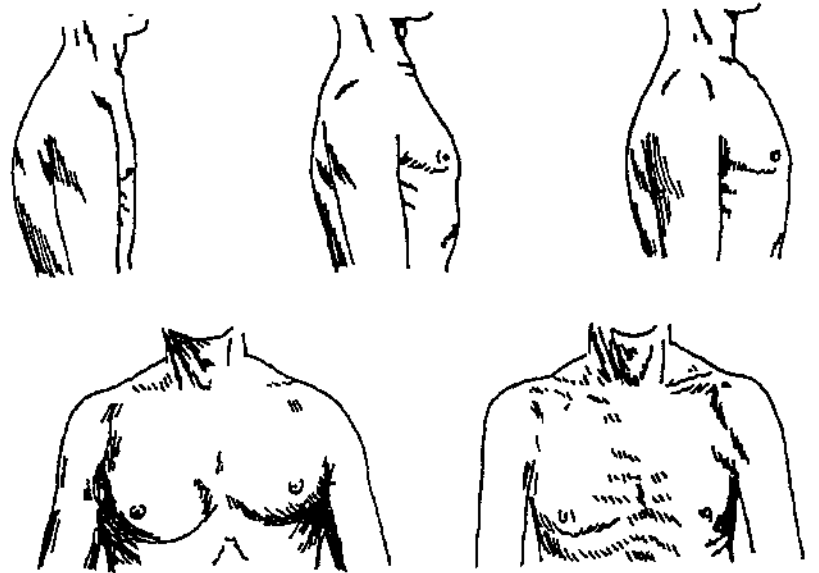

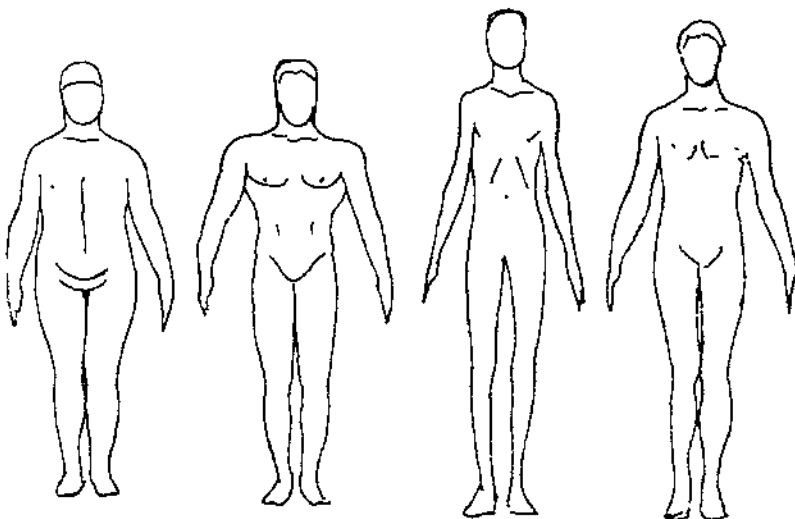
11

12

13

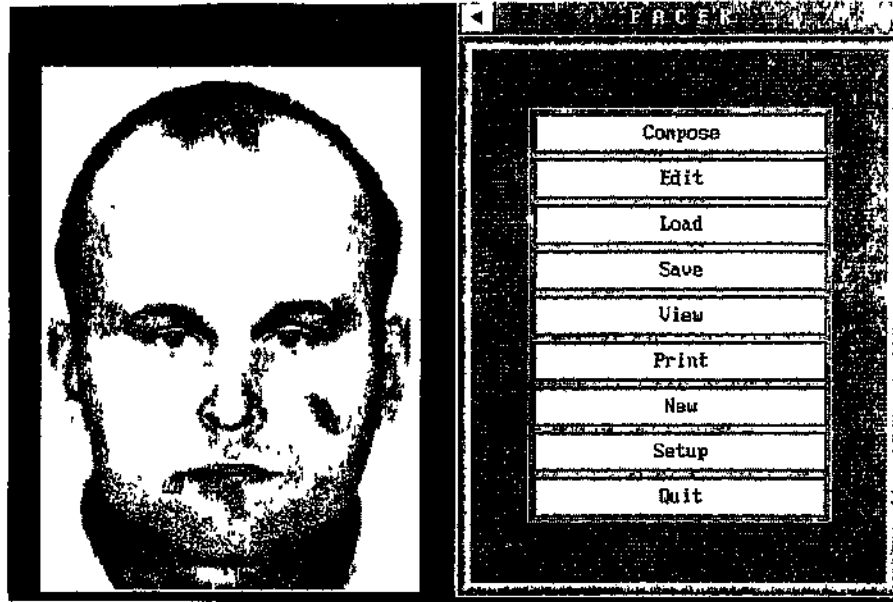
14

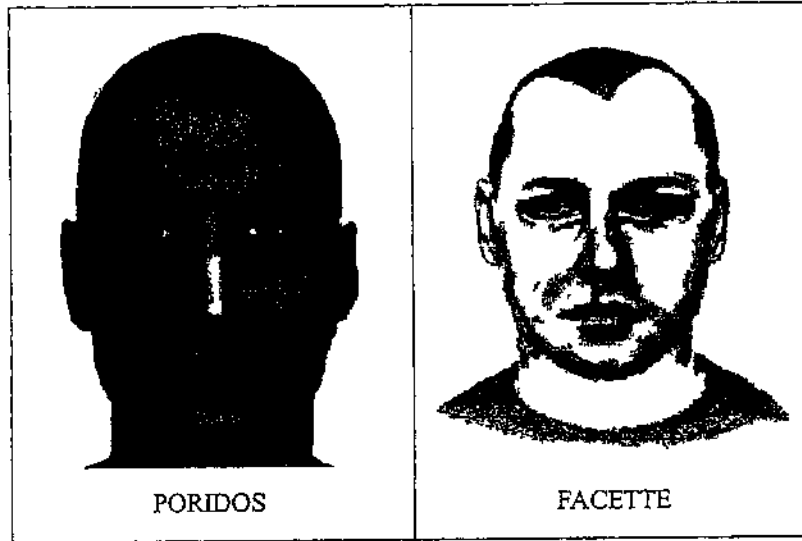
15

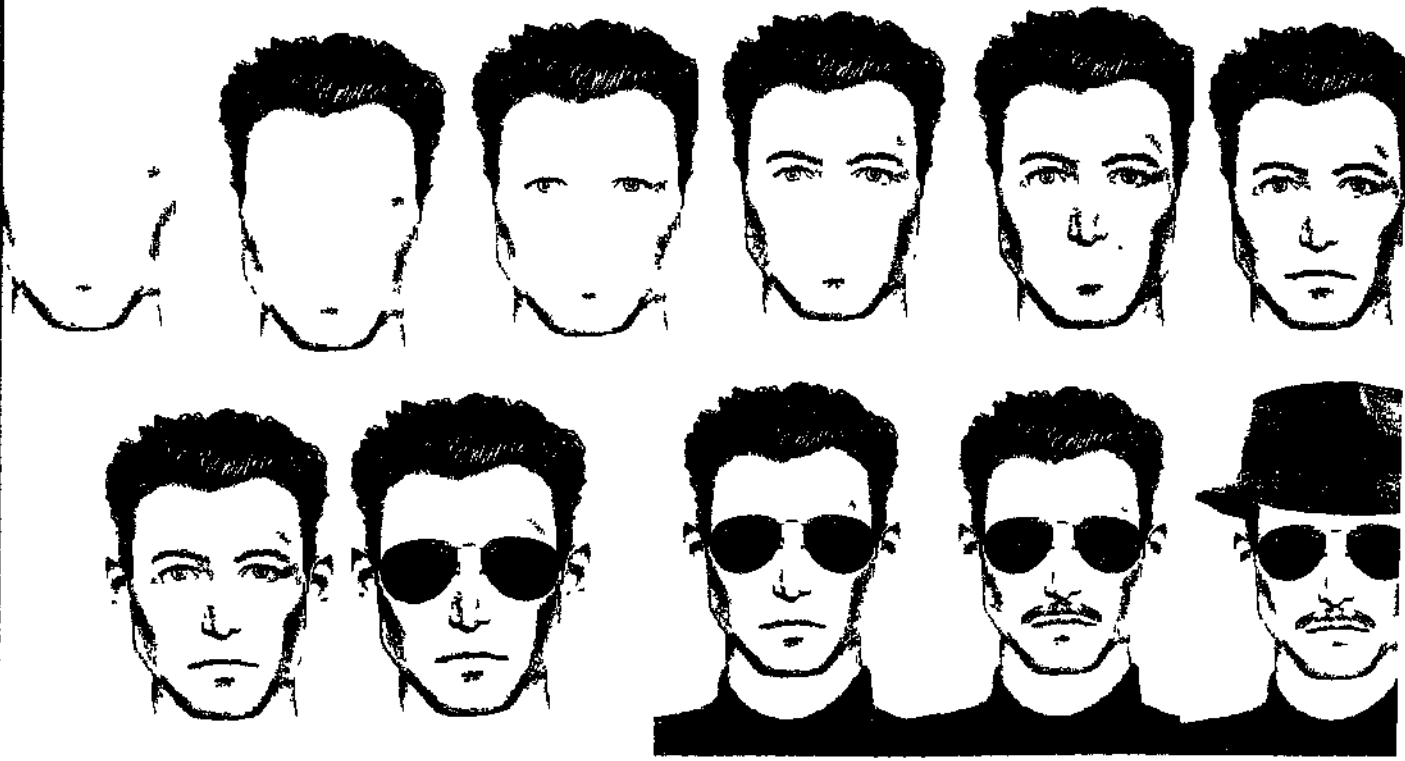
16

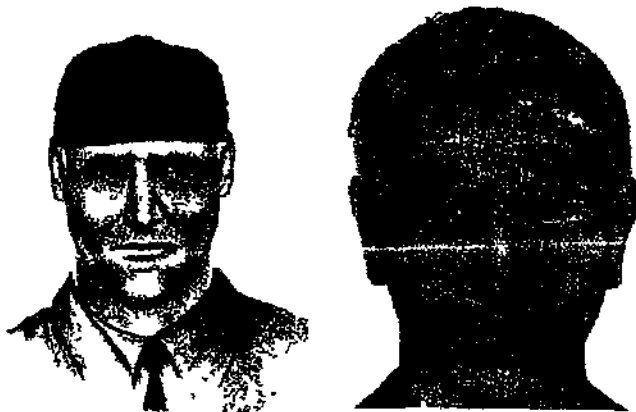
17

18

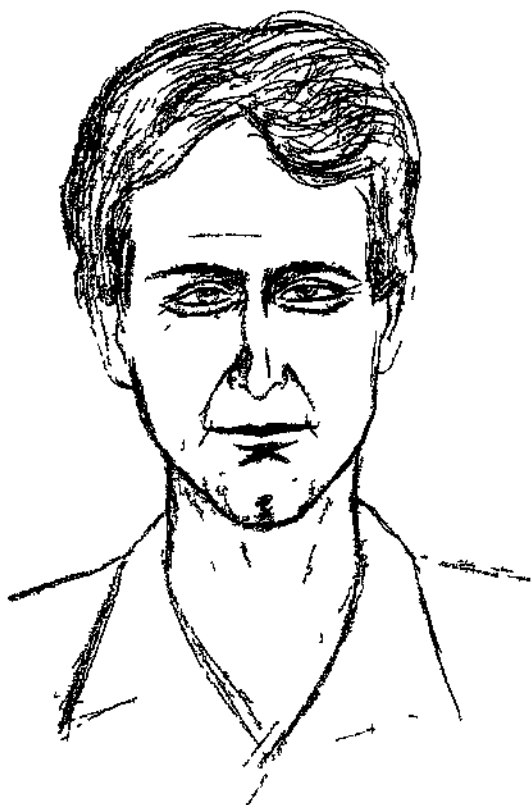
19

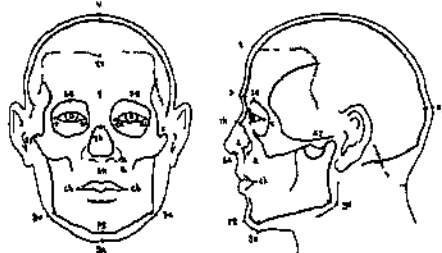
20

21

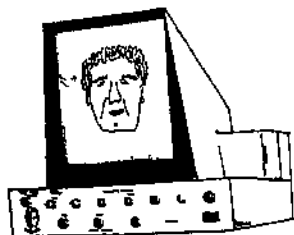
22

24

23

25

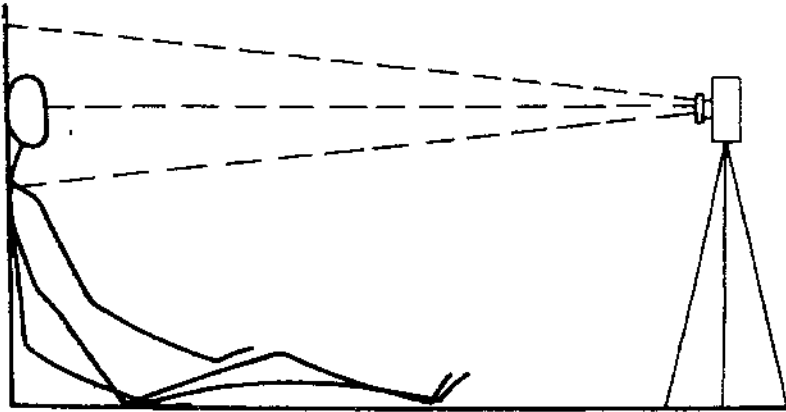
26

OKT BRATSLAVA
6/2000

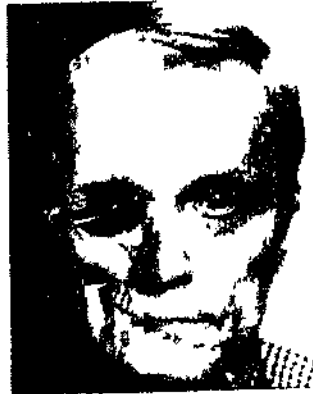
27

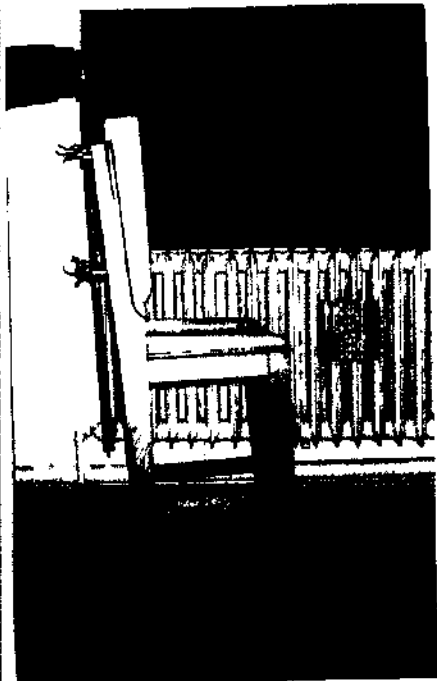
28

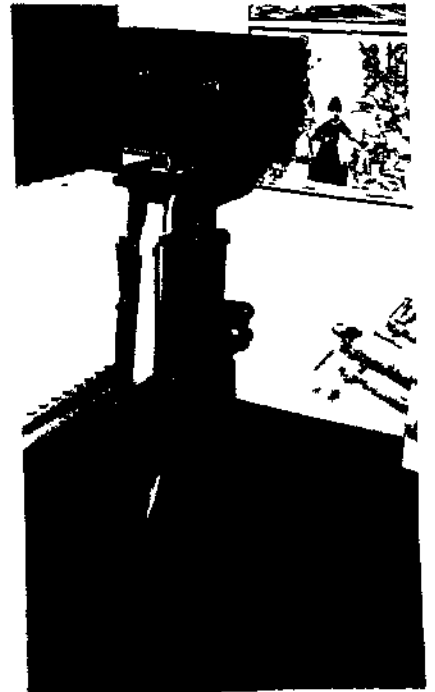
29

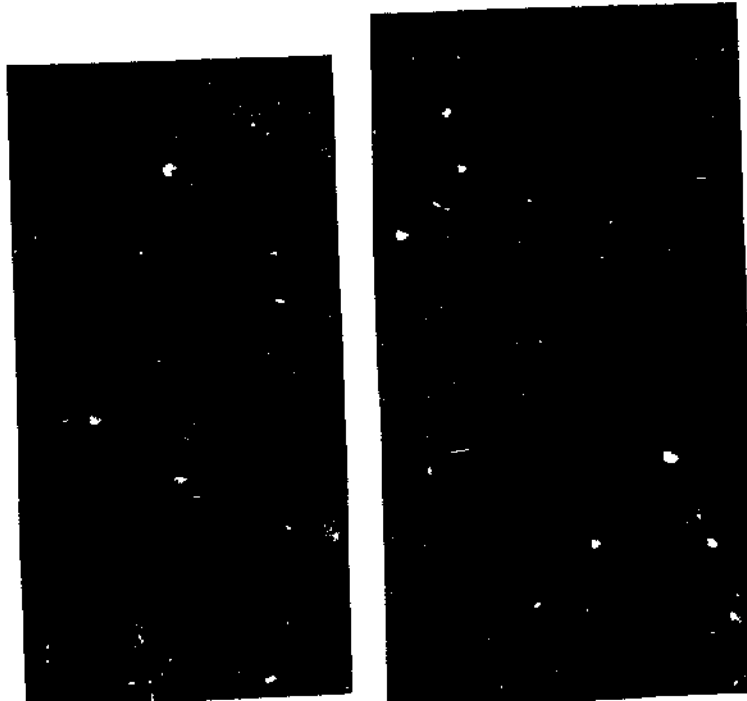
30

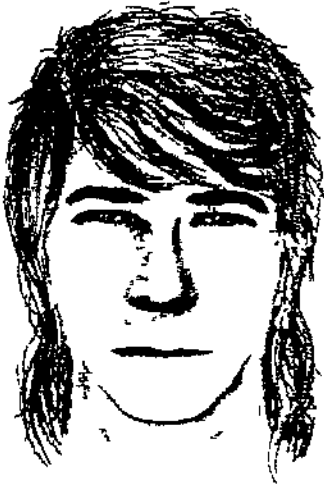
31

32

33

34

35

Das Fahndungsfoto der damals Zehnjährigen

36

38

Am Computer ließ die Polizei Natascha für die Fahndung „altern“. So wie auf dieser Simulation sieht sie laut ihrem Vater jetzt aus

37